

MARITUS

SCANDINAVIAN INSTITUTE OF MARITIME LAW

Marie Falchenberg

Den ledende assurandørens stilling ved koassuranse

En komparativ analyse av norsk og engelsk rett

Den ledende assurandørens stilling ved koassuranse

En komparativ analyse av norsk og engelsk rett

Marie Falchenberg

Marlus nr. 408
Sjørettsfondet
Nordisk institutt for sjørett
Universitetet i Oslo

© Sjørettsfondet, 2012
ISSN: 0332-7868

Sjørettsfondet
Universitetet i Oslo
Nordisk institutt for sjørett
Postboks 6706 St. Olavs plass
N-0130 Oslo

Telefon: 22 85 96 00
Telefaks: 22 85 97 50
E-post: sjorett-adm@jus.uio.no
Internett: jus.uio.no/nifs - sjorettsfondet.no
Redaktør: Postdoktor Alla Pozdnakova

Abonnement og løssalg: www.audiatur.no - post@audiatur.no

Trykk: 07 Xpress as

Forord

Denne avhandlingen ble skrevet mens jeg var ansatt som vitenskapelig assistent ved Nordisk Institutt for Sjørett. Avhandlingen publiseres i all hovedsak slik den forelå ved sensur våren 2011.

Jeg vil først og fremst takke min veileder, professor Trine-Lise Wilhelmssen, for samvittighetsfull oppfølging gjennom hele året. Uten hennes innsiktsfulle tilbakemeldinger ville ikke oppgaven vært mulig å skrive. En spesiell takk går også til professor Hans Jacob Bull som har gitt mange gode råd og innspill. Videre retter jeg en særlig takk til Andreas Meidell, Hans Kenneth Viga, Peter de Besche og Simen Skjold Søgaard som alle har hjulpet meg underveis.

Sist, men ikke minst, vil jeg takke det inspirerende og inkluderende arbeidsmiljøet på Sjøretten.

Southampton 25.02.2012

Marie Falchenberg

Innhold

1	INNLEDNING.....	7
1.1	Tema	7
1.2	Problemstillinger	8
1.3	Begrepene.....	11
1.3.1	Koassurans: et system for risikofordeling	11
1.3.2	Partskonstellasjonen	13
1.4	Avgrensninger	14
1.4.1	Forhandlingssituasjonen og kompetansens art	14
1.4.2	Forsikringsinteressen og skaden som repareres.....	15
1.4.3	Partene.....	16
1.4.4	Kontraktsrettslige dekningskrav	18
1.5	Den videre fremstillingen.....	18
2	HENSYN	19
3	MARKEDENE OG DEBITORPOSISJONENE.....	21
3.1	Det norske markedet	21
3.2	Det engelske markedet	22
3.2.1	Et overblikk	22
3.2.2	Lloyd's.....	23
3.3	Assurandørforpliktelsene.....	24
4	RETTSKILDENE	26
4.1	Det norske rettskildebildet	26
4.1.1	Lovgivning.....	26
4.1.2	Norsk Sjøforsikringsplan og Motivene	27
4.1.3	Deklaratorisk bakgrunnsrett.....	31
4.2	Det engelske rettskildebildet	31
4.2.1	Primærkildene og deres posisjon.....	31
4.2.2	Kontraktene.....	32
4.2.3	Bakgrunnsrett	37
4.2.4	Rettpraksis	37
5	FULLMAKTSLÆRENS RELEVANS.....	39
5.1	Innledning	39
5.2	Får den engelske fullmaktslæren anvendelse?	40

	5.2.1	Vurderingstema	40
	5.2.2	Gir rettspraksisen retningslinjer for fortolkningen?	41
	5.2.3	Er avhandlingens kontraktsreguleringer fullmakter?	47
	5.3	Endelig konklusjon og en subsidiær forutsetning	48
6		DE YTRE RAMMENE FOR LEDERNES REPRESENTASJONSRETT	48
	6.1	Innledning	48
	6.2	Kravsbehandling.....	49
	6.2.1	Grunnbestemmelsene	49
	6.2.2	Notifikasjon	51
	6.2.3	Skadebesiktigelse og anbud	52
	6.2.4	Flytting og reparasjon	53
	6.3	Kravsoppgjøret.....	56
	6.3.1	Hjemlene og faktiske forutsetninger.....	56
	6.3.2	Forsikringsvilkårene setter ytre grenser	58
	6.3.3	Særlige oppgjørsmåter	67
7		DEN LEDENDE ASSURANDØRS OMSORGSFORPLIKTELSE.....	74
	7.1	Har lederen en omsorgsforpliktelse?	74
	7.2	Rekkevidden av omsorgsforpliktelser	77
	7.2.1	Oversikt.....	77
	7.2.2	Generelle utgangspunkter.....	78
	7.2.3	Kasustikk	84
	7.2.4	Rådføringsplikt.....	91
	7.2.5	Hva hvis den individuelle klausulen ikke er en fullmakt?	95
8		KOMPETANSE UTOVER DEN INTERNE RETTEN.....	97
	8.1	Innledning	97
	8.2	Brudd på intern omsorgsforpliktelse.....	98
	8.3	Brudd på intern avtale.....	102
9		KOASSURANDØRENE ERSTATNINGSKRAV	106
	9.1	Grunnvilkårene.....	106
	9.2	Ansvarsgrunnlag	108
	9.2.1	Utgangspunktene	108
	9.2.2	Uaktsomhetsvurderingen	109
	9.2.3	Hva hvis den individuelle klausulen ikke er en fullmakt?	116
	9.3	Adekvat årsakssammenheng	117
	9.3.1	Faktisk årsakssammenheng.....	117
	9.3.2	Adekvans.....	118

10	DEN LEDENDE ASSURANDØRS KRAV PÅ DEKNING	124
	10.1 Avtalebasert regress.....	124
	10.2 De fullmaktsrettslige utgangspunktene.....	124
	10.3 Begrensninger.....	126
	10.4 Hva hvis den individuelle klausulen ikke er en fullmakt?	133
11	DEN LEDENDE ASSURANDØRENS MISLIGHOLD	136
	11.1 Problemstilling og forutsetninger.....	136
	11.2 Har sikrede et erstatningskrav overfor koassurandørene?	137
	11.3 Omfanget av erstatningsansvaret.....	141
12	AVSLUTTENDE REFLEKSJONER	144
	REGISTER.....	147
	Bøker og artikler.....	147
	Avgjørelser.....	150
	Rettspraksis fra Norge	150
	Rettspraksis fra England	150
	Rettspraksis fra Hong Kong.....	152
	Formelle lover og forskrifter.....	152
	Norske formelle lover.....	152
	Engelske formelle lover.....	152
	Engelske forskrifter ("byelaws").....	153
	Standardkontrakter og tilhørende forarbeider.....	153
	Norske standardvilkår	153
	De norske forarbeidene.....	153
	Engelske standardvilkår mv.	153
	Øvrige forkortelser.....	154
	SJØRETTSFONDETS UTGIVELSER.....	155
	INNEN SAMME TEMA.....	158

1 Innledning

1.1 Tema

Emnet for avhandlingen er forholdet mellom den ledende assurandøren og de øvrige assurandørene ved koassuranse. Fremstillingen vil fokusere på kaskoforsikring av skip, samt sammenligne norsk og engelsk rett på området. Avhandlingen søker ikke å gi en uttømmende behandling av de rettspørsmålene som kan oppstå, men å behandle utvalgte problemstillinger som belyser sentrale aspekter ved tematikken.

Den ordinære forsikringsavtalen innebærer at en enkeltstående assurandør overtar en risiko mot et vederlag. Ved *koassuranse* er det derimot mer enn en aktør som opptrer på assurandørsiden; flere forsikringsselskaper stiller seg direkte ansvarlige overfor sikrede gjennom et proratarisk ansvarssystem. En slik risikofordeling er svært vanlig for skipskaskoforsikringer. Kommersielle havgående skip har høy verdi, og skipsfarten særpreges ved det brede spekteret av fysiske farer som kan true eierinteressen. Normalt er det ikke ønskelig og/eller praktisk mulig at en enkelt assurandør står ansvarlig for hele skaderisikoen.

Hvis skipet blir skadet, er det store verdier på spill. De involverte partene, både sikrede og koassurandørene, har sterk interesse av at havaribehandlingen gjennomføres tids- og kostnadseffektivt. Selskapene vil derfor vanligvis se seg tjent med at assurandørsiden opptrer samlet, noe som løses ved at en av assurandørene gis en vidtgående myndighet til å representere koassuransefellesskapet overfor sikrede. Rederiet forholder seg som oftest kun til denne *ledende assurandøren* fra skademeldingen er gitt til størrelsen på det totale dekningskravet er endelig klarlagt.

Hittil er det skrevet lite om koassuranser i Norge, og dette i seg selv gjør emnet aktuelt. Det er også et gunstig tidspunkt for en nærmere analyse av den norske reguleringen siden det nylig er bestemt at våre regler skal danne mønsteret for utarbeidelsen av en ny fellesnordisk

standardavtale.¹ Dagens løsninger får derfor større utbredelse, og reglene vil kanskje også i økende grad hevde seg internasjonalt.

En komparativ analyse er en interessant innfallsvinkel til temaet. Engelske vilkår er utbredt i internasjonal sjøforsikring. Nå som de norske prinsippene får økt betydning, er det særlig verdifullt for markedsaktørene å få en oversikt over de viktigste forskjellene mellom systemene.

Hovedbegrunnelsen for den komparative fremgangsmåten er likevel av en mer retts teknisk karakter. *Norsk rett* preges av en ensartet praksis fordi tilnærmet alle kaskoforsikringsavtalene som inngås i markedet vil ha inkorporert Sjøforsikringsplanen; en standardavtale med utfyllende regulering av rettsforholdet mellom den ledende assurandøren og koassurandørene. Betydningen av homogeniteten tydeliggjøres ved å sette reglene opp mot *engelsk rett*. I England er ikke markedsaktørene samlet om et felles regelverk, og praksisen blir dermed mer variert. Denne større grad av uensartethet har skapt en mer usikker rettsstilstand, og dette ønsker jeg å illustrere ved å vurdere den engelske retten med utgangspunkt i *to ulike kontraktsett*. Begge avtalereguleringene har egenskaper som på hver sin måte gjør dem godt egnet til en rettslig sammenligning.

1.2 Problemstillinger

Temaet for den komparative analysen er den ledende assurandørens stilling overfor medassurandørene ved koassurans.

Emnet skal belyses på bakgrunn av syv ulike problemstillinger.

Det første spørsmålet er om fullmaktslæren utgjør en relevant rettskildefaktor.

For norsk retts del kan dette klart besvares bekræftende, mens det derimot er et usikkert og omtvistet spørsmål i engelsk teori og praksis. Om det kan hentes argumenter fra bakgrunnsretten er et metodospørsmål, men jeg behandler tematikken atskilt fra rettskildekapittelet for å

---

¹ Den nordiske standarden vil tre i kraft 1.januar 2013. Kfr. www.cefor.no (sist besøkt 29.04.2011).

fremheve to sentrale poeng. Et aspekt er at spørsmålet illustrerer den uensartetheten som preger den engelske retten på mitt område. I tillegg får løsningen stor betydning for flertallet av oppgavens øvrige problemstillinger. Med et enkeltstående unntak gir de engelske kontraktene ingen positive holdepunkter for at det eksisterer forpliktelser i rettsforholdet mellom lederen og medassurandørene. Det åpnes heller ikke for at lederens kompetanse kan begrenses utover kontraktsreguleringenes yttergrenser. Derfor er det helt avgjørende om plikter kan innfortolkes til tross for at ordlyden er taus.

Den neste problemstillingen er hvilke ytre rammer kontraktsklausulene legger på den ledende assurandørens myndighet til å forplikte koassurandørene overfor sikrede.

Det er tale om en analyse av den kompetansen *kontraktenes ordlyd* tillegger lederen, og spørsmålet om avtalene kan suppleres med fullmaktsrettslige prinsipper, har derfor ikke rettslig betydning. Problemstillingen utgjør en viktig side av den ledende assurandørens posisjon overfor koassurandørene. Dette fordi lederen som utgangspunkt har evnen til å forplikte koassurandørene overfor sikrede i enhver henseende så lenge beslutningene holder seg innenfor den kontraktsmessige myndigheten. Fra rederiets perspektiv har koassurandørene en følgeplikt; forsikringsselskapene misligholder sin delforsikringsavtale dersom de ikke innretter seg etter lederens avgjørelser.

For det tredje vil jeg drøfte om lederen har en omsorgsforpliktelse overfor medassurandørene, og eventuelt dennes nærmere innhold.

Forrige problemstilling gjaldt lederens kompetanse til å binde koassurandørfellesskapet. Behandlingen av den ledende assurandørens omsorgsplikt angår en annen side ved hovedtemaet; det er en beskrivelse av hvilke krav koassurandørene kan stille til lederens handlemåte når han opptrer som deres representant. Spørsmålet omhandler det kontraktsrettslige forholdet mellom forsikringsselskapene internt, og rederiet er i prinsippet en utenforstående part.

Den fjerde problemstillingen vedrører situasjonen der den ledende assurandøren har fattet en beslutning som ligger innenfor den ytre disposisjonsretten han innehar etter kontraktsklausulene, men opp-

tredeuten utgjør *et internt mislighold* overfor medassurandørene. Spørsmålet er om, og eventuelt i hvilken utstrekning, kontraktsbruddet kan gi koassurandørene rettslig grunnlag for å påstå seg ubundet av disposisjonen overfor sikrede.

Fra lederens synsvinkel vil i så fall dette innebære en *innskrenkning av kompetansen* til å forplikte assurandørfellesskapet. Med andre ord gjelder problemstillingen muligheten for å begrense lederens myndighet utover de absolutte yttergrensene som tematiseres under den andre problemstillingen. Et hovedfokus under drøftelsen er tilfellene hvor lederen bryter sin *omsorgsforpliktelse*. I denne sammenheng er det et spørsmål om lederens brudd på en intern omsorgsplikt kan få betydning for avgjørelsens gyldighet overfor sikrede. En annen underproblemstilling er virkningene av at koassurandørene har gitt lederen en *intern instruks* for hvordan myndigheten skal utøves, og den ledende assurandør handler i strid med denne.

Det neste spørsmålet bygger også på en forutsetning om at den ledende assurandøren har misligholdt en forpliktelse han innehar overfor koassurandørene. Vurderingstemaet er i hvilken grad koassurandørene kan kreve erstatning fra lederen for utbetalinger de har hatt til sikrede og som koassurandørene mener er foranlediget av kontraktsbruddet.

Rettsspørsmålene hittil omhandler rekkevidden av *lederens myndighet* til å binde koassurandørene, samt hvilke *forpliktelser* som påhviler lederen i forbindelse med representasjonen. Temaet mitt gjelder generelle sider ved forholdet mellom assurandørene, og innunder dette faller også eventuelle *rettigheter* den ledende assurandøren innehar overfor de øvrige forsikringselskapene.

Den sjette problemstillingen gjelder nettopp omfanget av koassurandørenes forpliktelser overfor sin representant. Spørsmålet er om, og eventuelt i hvilken utstrekning, lederen kan kreve dekning fra koassurandørene for utgifter han mener å ha pådratt seg på assurandørfellesskapets vegne.

Problemstillingen vil, i likhet med spørsmålet vedrørende medassurandørenes erstatningskrav mot lederen, typisk oppstå i fasen etter at

sikrede har fått utbetalt sin forsikringsdekning. Begge problemstillingene gjelder *etteroppjøret* mellom forsikringselskapene, og de har i praksis nær sammenheng. Hvis lederen har et regresskrav for egne utlegg, vil han normalt kunne motregne beløpet mot eventuelle erstatningskrav koassurandørene fremmer.

Det siste spørsmålet angår et problem som kan oppstå der den ledende assurandøren pådrar seg et kontraktsbruddsansvar overfor sikrede. Jeg skal vurdere om misligholdet *også* kan gi rederiet et erstatningskrav mot koassurandørene. Problematikken er tatt med for å belyse en helt særegen side ved det generelle temaet. Drøftelsene omhandler muligheten for at lederen kan *pådra koassurandørene misligholdsansvar* ved å bryte en forpliktelse han selv innehar overfor skipseieren.

For å legge rammene for analysen, ønsker jeg først å utdype hva som ligger i uttrykkene koassuranse, sikrede, ledende assurandør og koassurandør. Definisjonene presiserer oppgavetemaet, og jeg vil samtidig peke på spørsmål som rent begrepsmessig faller utenfor behandlingen.

Avhandlingens format gjør det også nødvendig og hensiktsmessig å skjære bort enkelte emner som omfattes av ordlyden i problemstillingene. Begrunnede avgrensninger foretas under punkt 1.4. Kapittelet avsluttes med en skissering av den videre fremstillingen.

1.3 Begrepene

1.3.1 Koassuranse: et system for risikofordeling

Koassuranse, også kalt andelsforsikring, er et forsikringsrettslig ansvarssystem med det kjennetegn at flere selskaper stiller seg direkte ansvarlige overfor sikrede, hver for sin andel av risikoen.² Det enkelte forsikringselskap har altså en *individuell delforsikringsavtale* med sikrede.

For mine problemstillinger er det særlig viktig å merke seg to overordnede aspekter.

---

² Se Bull (2008) s. 93, Brækhus (1993) s. 309, Wilhelmsen (2007) s. 40.

En koassuranse er et fellesskap mellom *alle* assurandørene som har forsikret en andel av den samme forsikringsinteressen. Fra sikredes perspektiv fremstår det som et samlet ansvarssystem mellom de assurandørene han kan rette krav mot ved et forsikringstilfelle.

For det andre er koassuransen en *direkte forsikring*. Kaskoassurandørene står ansvarlig overfor den sikrede som umiddelbart lider tap dersom det fysiske formuesobjektet blir skadet.

Direkte forsikringer står i motsetning til *reassuranser*.³ Kort sagt innebærer dette at assurandøren som har tegnet den direkte forsikringen ("cedenten"), "videreforsikrer" deler av den dermed overtatte risikoen hos en annen assurandør ("reassurandøren").⁴ Reassurandøren kan igjen videreforsikre sitt ansvar ved såkalt *retrocession*.⁵ Reassuranse er en fremgangsmåte for risikofordeling på assurandørsiden, men partskonstellasjonen har en annen karakter enn koassuransen.

Reassurandøren står i et motsetningsforhold til sin cedent, mens assurandørene i en koassuranse generelt har felles interesser. Rettsreglene som regulerer relasjonen mellom forsikringsselskapene i en reassuransekjede, vil derfor normalt ikke danne grunnlag for analogislutninger i forhold til mitt tema. Eksempelvis inneholder reassuransekontraktene ofte en såkalt "*follow the settlement*"-klausul. Bestemmelsen forplikter reassurandøren overfor cedenten til å følge sistnevntes oppgjør med rederiet. Klausulen står i en vesentlig annen rettslig stilling enn "*follow the leader*"-klausuler⁶, hvor koassurandørene vanligvis kan ha tillit til at lederen ivaretar de samsvarende fellesinteressene.⁷

---

³ Reassuranser faller dermed utenfor avhandlingens rammer. Om ansvarsformen se Vibe (2006), Meidell (2006).

⁴ Falkanger (2010) s. 475.

⁵ Retrocession er altså en reassuranse av en reassuranse, og her vil den opprinnelige reassurandøren opptre som cedent overfor *sin(e)* reassurandør(er).

⁶ Dvs. klausuler som regulerer den ledende assurandørens myndighet overfor sine koassurandører.

⁷ Jf. *American Internation Marine Agency of New Work Inc & Anor v Dandridge* [2005] EWHC 829 premiss 48 hvor det presiseres at "*A follow the leader clause is not analogous to a follow the settlement clause in a reinsurance contract.*" Se også *Roar Marine ltd others v Bimeh Iran Insurance co* [1998] 1. Lloyd's Rep. 423 på s. 430 (heretter "*Roar Marine*").

Både alminnelige reassuranser og retrocessioner kan likevel ha en struktur som minner om koassuransen. Dette er tilfellet der cedenten eller retrocedenten fordeler den aktuelle risikoen på flere reassurandører, slik at disse står direkte ansvarlige overfor cedenten/retrocedenten for hver sine andeler av reassuransen. Slike ansvarsforhold blir i det følgende kalt *re-koassuranser*. En av reassurandørene i fellesskapet kan bli tilkjent en myndighet til å opptre på de øvrige reassurandørenes vegne overfor cedenten/retrocedenten. Her har den ledende reassurandøren normalt *felles interesser* med de reassurandørene han representerer.

1.3.2 Partskonstellasjonen

I oppgaven benytter jeg begrepet *ledende assurandør* som en generell betegnelse på den assurandøren som, med hjemmel i forsikringsavtalen eller polisen, er gitt en særlig myndighet til å opptre på koassurandørenes vegne overfor sikrede. *Koassurandør*⁸ er en betegnelse på de øvrige forsikringsselskapene i koassuransfellesskapet, og *sikrede*⁹ er den parten som har krav på utbetaling ved forsikringstilfelle.

Uttrykket "*ledende assurandør*" har jeg selv formulert fordi det i den komparative analysen er hensiktsmessig å ha et fellesbegrep på den parten som innehar denne stillingen etter henholdsvis norsk og engelsk rett. Sjøforsikringsplanen kaller rettssubjektet med denne rollen for *hovedassurandør*. I engelske kontrakter brukes gjerne uttrykket "*leading underwriter*", men også andre betegnelser kan forekomme.

Utenfor behandling faller rettsposisjonen til tredjemenn som opererer som fullmektig for koassuransfellesskapet, men som ikke *selv* innehar en assurandørposisjon. En utenforstående representant er ikke forpliktet til å dekke en andel av sikredes tap, og han inngår derfor ikke i det interessefellesskapet som særpreger relasjonen mellom koassurandørene.

Av plasshensyn tar oppgaven heller ikke opp den ledende assuran-

---

⁸ I engelsk praksis betegnes koassurandørene ofte som "*the following market*".

⁹ For enkelhets skyld legger jeg til grunn at dette er rederiet.

dørens myndighet til å representere koassurandørene overfor *andre parter* enn sikrede. Representasjonsretten overfor tredjemenn reiser blant annet spesielle prosessuelle spørsmål.¹⁰

1.4 Avgrensninger

Jeg skal nå presentere de grunnleggende og generelle avgrensningene jeg anser hensiktsmessige for mitt formål. Mer spesielle forutsetninger som knytter seg til en enkelt problemstilling, vil bli spesifisert innledningsvis ved behandlingen av det aktuelle rettsspørsmålet.

1.4.1 Forhandlingssituasjonen og kompetansens art

I oppgaven tar jeg kun opp tematikken i relasjon til en bestemt situasjon; sikrede har notifisert om et havari.¹¹ Spørsmålet er hvilken stilling den ledende assurandøren innehar fra dette tidspunktet og frem til forhandlingspartene har vedtatt en endelig oppgjørsavtale. Av plasshensyn inkluderes ikke særlige spørsmål som kan oppstå i forbindelse med selve utbetalingen av dekningserstatningen.¹² Et eksempel på dette er i hvilken utstrekning lederen har regresskrav overfor koassurandørene dersom han velger å legge ut for hele beløpet.

Avhandlingen konsentrerer seg altså om rettsspørsmål som reiser seg i forbindelse med assurandørsidens *oppfyllelse av hovedforpliktelsen* etter forsikringsavtalene.¹³

Slik avgrenser jeg mot den ledende assurandøren som er gitt en særlig myndighet til å forplikte medassurandørene ved *inngåelsen* av forsikringsavtalene med sikrede. Videre behandler jeg ikke lederens myndighet i den grad det innebærer en kompetanse til å *endre de opp-*

---

¹⁰ Kfr. særlig NSPL § 9-8, de tilhørende motivene og LB-1998-783 om NSPL 1964 § 145.

¹¹ Med andre ord har skipseieren gitt melding om at det har oppstått et *forsikringstilfelle*; en skade sikrede mener ligger innenfor forsikringens dekningsfelt.

¹² Som følge av avgrensningen brukes begrepet *"kravsoppgjør"* utelukkende som en henvisning til vedtakelsen av oppgjørsberegningen.

¹³ I engelsk teori og kontraktspraksis er det vanlig å referere til assurandørsidens håndtering av kravprosessen som *"claims management"* eller *"handling of claims"*, og den etterfølgende aksepten av kravet sikrede fremmer kalles gjerne *"claims settlement"*.

rinnelige vilkårene i forsikringstiden, med bindende virkning for alle assurandørene.¹⁴ I England har ”*leading underwriter*” også en sentral rolle ved avtaleinngåelsen og i forhold til avtaleendringer. Dette må imidlertid ses på bakgrunn av den særlige metoden forsikringsavtalene inngås på i det engelske markedet.¹⁵ I Norge oppstår det sjeldent problemer i disse fasene, og kompetansen er heller ikke regulert i Sjøforsikringsplanen.¹⁶ Ledende assurandørs myndighetsutøvelse i disse relasjonene er derfor ikke like godt egnet for en komparativ analyse.

Jeg forutsetter at de aktuelle klausulene var inkorporert i vilkårene på det tidspunktet hver enkelt koassurandør skrev seg på risikoen, slik at alle assurandørene er avtalerettslig bundet av reglene om den ledende assurandørens kompetanse. For de engelske kontraktene innebærer dette en forutsetning om at klausulene fremgår av slippen koassurandørene signerer og ikke først blir oppført på forsikringsbeviset (*“the cover note”*).

Avgrensningen fører til at avhandlingen bygger på en forutsetning om at forsikringsavtalene mellom koassurandørene og sikrede er bindende og endelige; et koassuransefelleskap er etablert.

1.4.2 Forsikringsinteressen og skaden som repareres

Som ovennevnt analyseres rettslige reguleringer for *kaskoforsikring av skip*, hvor koassuranse også er klart mest praktisk.

Av plasshensyn har jeg valgt å avgrense forsikringsinteressen ytterligere. Jeg vil kun behandle *tingsskadedekningen* som utgjør den helt sentrale delen ved kaskoforsikringen. Jeg tar utgangspunkt i at det har oppstått en *fysisk skade* på skipet, og at sikrede har lidt et *tap* som følge

¹⁴ For eksempel tilkjennes den ledende assurandøren en slik myndighet etter standardavtalen ”*General Underwriters Agreement*” fra 2001. Avtalen er inkorporert i det store flertall av kaskoforsikringer i London-markedet. Om denne se Bennett (2006) s.48–49, O’Neill (2004) s.102–104.

¹⁵ Om ”*slip leader*”/”*lead underwriter*’s” rolle i et ”*subscription market*” se Schoenbaum (1994) s. 404–405; Bennett (2006) s. 30–40, hvor s. 39–40 gjelder rettstilstanden utenfor London-markedet.

¹⁶ ”*Tarifferende assurandør*” nevnes kun kort i motivene til NSPL, se andre avsnitt i innledningsordene til kapittel 9. Se dog § 1-3 med tilhørende motiver angående den norske avtaleinngåelsen, som delvis følger det engelske mønsteret.

av hendelsen. Det forutsettes at skaden ikke er så omfattende at reglene om konstruktiv totalforlis¹⁷ aktualiseres. Særregler om totaltap vil følgelig ikke bli analysert. Sammenlignet med frekvensen for partiell skade, er totaltap sjeldent forekommende, og jeg ønsker å fokusere på de reglene som oftest får anvendelse. At kun tingsskadedekningen problematiseres, innebærer dessuten en avgrensning mot sammenstøtsansvaret og kassoassurandørens stilling ved dekningen av redningsomkostninger.

Jeg legger til grunn at skaden kan utbedres og at partene mener det er mest gunstig å foreta en *endelig og fullstendig reparasjon*. Som følge av dette berøres ikke særregler for oppgjør hvor det enten iverksettes midlertidige utbedringer, skaden kun delvis repareres eller det ikke foretas reparasjoner overhodet. De ulike alternativene får direkte betydning for størrelsen på sikredes dekningskrav, men i kontraktsforholdet mellom assurandørene vil de samme rettslige prinsippene uansett gjelde. Problemene som typisk oppstår der skipet flyttes til verksted for fullstendig reparasjon, mener jeg gir tilstrekkelig *faktisk bakgrunnsmateriale* for analysen.

1.4.3 Partene

Perspektivet mitt er hvordan de ulike kontraktsreguleringene vil fremstå for *norske* forsikringsselskaper. I praksis er det hovedsakelig disse som tegner seg på både norske og engelske kontrakter. Derfor avgrenser jeg mot engelske regler som kun gjelder visse grupper av nasjonale assurandører.¹⁸

Videre forutsetter jeg at det er klart spesifisert i politen hvilket rettssubjekt som tilkjennes posisjonen som *ledende assurandør*. Identifikasjonsspørsmålet har vært et tvistetema i engelsk rettspraksis.¹⁹ Problematikken er imidlertid lite aktuell på hjemmemarkedet fordi vår standardregulering knytter lederposisjonen direkte opp mot en formell

---

¹⁷ Sml. IHC klausul 21, ITCH klausul 19 og NSPL § 11-3.

¹⁸ I praksis er det medlemmene i Lloyd's som er underlagt særreguleringer.

¹⁹ Se feks *Roar Marine v Bimeh Iran Insurance Co* [1998] 1. Lloyd's Rep 423 (s. 425–426).

angivelse i politen, jf. NSPL § 9-2 første ledd.²⁰

Jeg ønsker også å avgrense mot tilfellene hvor den ledende assurandøren ikke har oversikt over hvem *koassurandørene* er. Normalt vil lederen kun ha visshet om hvem han representerer dersom han har fått navnene oppgitt fra sikredes megler.²¹ Det er verdt å merke seg at det i England som regel er et *større antall* assurandører i koassuranseselskapet enn det vi vanligvis ser i det norske markedet.²² At lederen ikke har fått identifisert alle som har skrevet seg på samme risiko, vil trolig oftere være situasjonen i det engelske systemet.

En sentral bakgrunn for avgrensningen er at jeg skal vurdere om den ledende assurandørs omsorgsforpliktelse undertiden innebærer at han må rådføre seg med koassurandørene.²³ Problematikken forutsetter kunnskap om hvilke selskaper han kan henvende seg til. Hvis lederen bare kjenner til enkelte koassurandørers identitet, kan en rådføringsplikt være aktuelt overfor disse. For enkelthets skyld er det likevel gunstig å ta utgangspunkt i at han har oversikt over *samtlig*e medassurandører.²⁴ Avgrensningen er også en underliggende forutsetning for andre problemstillinger. Jeg trekker flere steder inn praktiske eksempler som knytter seg til brudd på en meddelelse og/eller rådføringsplikt. I tillegg vil lederen ha kjennskap til koassurandørene dersom de har gitt ham en intern instruks for myndighetsutøvelsen.²⁵

Sikrede er normalt representert ved en megler. Det forutsettes at mellommannen fullt ut kan identifiseres med sin oppdragsgiver og at

---

²⁰ For øvrig antar jeg spørsmålet også er lite praktisk i London-markedet etter innføringen av den obligatoriske standardslippen "Market Reform Contract" (2007) som stiller krav til klar spesifisering av "leading underwriter".

²¹ Kort sagt har dette sammenheng med metodene for avtaleinngåelse; kfr. fotnoter 15 og 16.

²² Det er særlig i London-markedet at koassuranseselskapet består av et betydelig antall rettssubjekter, men også det øvrige engelske markedet preges av samme tendens, kfr. referanser i fotnote 15.

²³ Se punkt 7.2.4.

²⁴ En modifikasjon må gjøres for tilfeller hvor et eller flere av Lloyd's syndikater har skrevet seg på risikoen. Her innebærer forutsetningen at lederen har fått navnet på syndikatet, idet de enkelte medlemmene ikke har selvstendig råderett over rettighetene etter forsikringsavtalen; kfr. punkt 3.2.2.

²⁵ Jf. punkt 8.3.

sikrede ikke har misligholdt en forpliktelse rederiet innehar etter forsikringsavtalene. Med andre ord avgrenser jeg mot eventuelle ringvirkninger slike omstendigheter kan få for rettsforholdet mellom assurandørene internt. Dette mener jeg er hensiktsmessig for å tydeliggjøre at det er *den ledende assurandørens representasjon* som danner utgangspunktet for analysen.

1.4.4 Kontraktsrettslige dekningskrav

Avhandlingen sammenligner den ledende assurandørens *kontraktsrettslige stilling* etter henholdsvis norsk og engelsk rett. Oppgaven er gitt et komparativt perspektiv fordi jeg ønsker å se det norske formaliserte hovedassurandørsystemet opp mot sammenlignbare reguleringer i engelsk rett. Det avgrenses derfor mot hjemmelsgrunnlag som hverken baserer seg på de skrevne kontraktstekstene eller relevant kontraktsrettslig bakgrunnsrett.

For problemstillingen som analyserer mulighetene for lederens erstatningsansvar, innebærer dette at jeg ikke behandler prinsipper hentet fra den norske *deliktserstatningsretten* eller den engelske ”*law of tort*”. Med andre ord drøfter jeg utelukkende vilkårene for erstatning som *misligholdsbeføyelse*.

Vedrørende spørsmålet om lederen kan kreve dekning for sine utgifter, vil jeg ut fra samme begrunnelse kun vurdere i hvilken grad *avtalene* gir grunnlag for regresskrav mot koassurandørene. Jeg trekker altså ikke frem lov, sedvane eller annen praksis som mulige hjemler for regressrett.

1.5 Den videre fremstillingen

I det følgende skal jeg først se på hvilke hensyn som ligger bak systemet for representasjon under havaribehandlingen. Formålsbetraktningene har stor rettskildemessig verdi og får betydning for senere drøftelser.

I kapittel 3 gis bakgrunnsmateriale for analysen. En redegjørelse for de ulike landenes sjøforsikringsmarkeder for kaskoforsikring er påkrevd for å se kontraktsforholdene i sin kontekst. For det vesentligste

ser jeg på markedstrekk som har direkte tilknytning til avhandlingstema, men jeg påpeker også enkelte hovedtrekk ved virksomheten i Lloyd's. Det lokale markedet har en såpass dominerende rolle i England at jeg mener dette er nødvendig for å kunne se den engelske reguleringen i en større sammenheng. Kapittelet avsluttes med en presisering av omfanget av forsikringsselskapenes betalingsforpliktelse.

I kapittel 4 presenteres rettskildene, og det redegjøres for sentrale hovedtrekk ved henholdsvis den norske og den engelske rettskildebruken. I behandlingen vil jeg også utdype hvilke kontraktsreguleringer som legges til grunn for analysen.

Hoveddelen, den komparative analysen, kommer i kapittel 5-11. Problemstillingene behandles i enkeltstående kapitler i samme rekkefølge som rettsspørsmålene ble presentert under punkt 1.2, og jeg begynner med det særlige spørsmålet om fullmaktslærens relevans. Innledningsvis skal det presiseres at kapittel 6 og 8 omhandler lederens kompetanse til å forplikte koassurandørene overfor sikrede, mens kapitlene 7, 9 og 10 vedrører hvilke kontraktsrettslige forpliktelser som oppstår i rettsforholdet mellom lederen og de øvrige koassurandørene. I kapittel 11 drøftes spørsmålet om den ledende assurandøren kan pådra koassurandørene misligholdsansvar ved å bryte en forpliktelse lederen selv innehar overfor skipseieren.

Jeg avrunder avhandlingen med et par overordnede betraktninger, se kapittel 12.

2 Hensyn

Kort sagt er det hensynet til *økonomisk, tidsmessig og prosessteknisk effektivitet* som ligger bak oppnevningen av en ledende assurandør med myndighet til å forplikte alle koassurandørene i havaribehandlingen.

Behovet for kontakt mellom sikrede og hans assurandører er større i tilknytning til skipskaskoforsikringer enn i de fleste andre bransjer.²⁶

---

²⁶ Brækhus (1993) s 310.

Når et skip utsettes for et havari, har *assurandørene* en sterk interesse av å bli tildelt en aktiv rolle i havaribehandlingen. Videre har sikrede en rekke underrettelsesplikter overfor assurandørfellesskapet i prosessen. Av praktiske årsaker er det hensiktsmessig at assurandørene opptrer samlet, og dette løses normalt ved at en i fellesskapet gis den myndighet det ligger i å være ledende assurandør. Ofte er det forsikringsselskapet med høyest grad av ekspertise på området som tilkjennes stillingen, hvilket gjør representasjonen særlig gunstig og effektiv. Kvalifikasjonene kommer godt med i en prosess hvor det jevnlig er nødvendig å foreta raske beslutninger.

For assurandørene er det ikke bare ønsket om å spare egen tid og kostnader som ligger bak utnevningen av en ledende assurandør. Selskapene har også interesse av at koassurans fremstår som et gunstig alternativ for den aktuelle kundegruppen, og *sikrede* har fordeler av å kun måtte forholde seg til en assurandør. Forhandlingsprosessen forenkles ved at rederiets pliktsubjekter opptrer i samlet flokk.

Avhandlingen vil vise at den ledende assurandøren gis en omfattende myndighet til å forplikte sine medassurandører overfor sikrede. Et sentralt spørsmål er hvorfor koassurandørene likevel opplever systemet betryggende nok til at de velger å benytte seg av metoden. Dette baserer seg i stor grad på den tilliten som ligger i en sterk presumpsjon om at alle assurandørene, herunder den som utpekes til leder, har *felles interesser* i forhandlingene med rederiet. Risikoen for at den ledende assurandøren vil disponere ut fra sine særinteresser, anses liten. I det følgende anvender jeg begrepet "*interessefellesskap*" som en henvisning til den sammenfallende økonomiske interessen koassurandørene har i at representasjonen utøves slik at sikredes endelige dekningskrav blir lavest mulig.

Muligheten for at lederen favoriserer sine egne interesser er imidlertid til stede. Mange av reglene jeg behandler er forankret i en grunnleggende avveining mellom hensynet til effektivitet og risikoen for at lederen misbruker representasjonsretten.

En annen viktig del av bakgrunnen for systemet er hvilken begrunnelse den ledende assurandøren kan tenkes å ha for å ønske posisjonen.

Selskapet får ikke godtgjørelse for arbeidet og har åpenbart et større ansvar. Høyere kostnader må påregnes, blant annet som følge av de større kravene som stilles til administrasjon og ekspertise. Mye av årsaken ligger trolig i den anerkjennelsen markedet tilkjenner selskapene som innehar posisjonen. Videre er muligheten for innflytelse klart størst for den parten som selv sitter ved forhandlingsbordet. Ofte opptrer de samme selskapene som ledende assurandør i en rekke forsikringskontrakter, slik at de nevnte fordelene må ses i en større sammenheng.

3 Markedene og debitorposisjonene

I dette kapitlet skal jeg beskrive det norske og det engelske markedet for kaskoforsikring av skip, samt spesifisere hvilke tapsposter som inngår i det totale dekningskravet sikrede vil ha mot assurandørene.

Med et marked mener jeg summen av kaskoforsikringsavtaler hvor lovvalg- og vernetingsbestemmelsene henviser til det konkrete landets regler og jurisdiksjon. Standardkontraktene jeg trekker frem inneholder slike klausuler,²⁷ og jeg forutsetter at partene ikke har fraveket reglene.

3.1 Det norske markedet

I dag refereres det normalt til et fellesnordisk forsikringsmarked for skip kalt "*Cefor-markedet*".²⁸ Bakgrunnen er at alle gjenværende nordiske assurandører opererer i hele området. I tråd med min markedsdefinisjon vil jeg likevel tale om det *norske* markedet. Begrepsbruken er egnet til å fremheve det helt sentrale; jeg behandler kaskoforsikringer som reguleres av norsk rett.

To sentrale trekk ved markedet kan tenkes å påvirke hovedassuran-

---

²⁷ Se NSPL § 1-4; IHC klausul 1.2, 1.3 og 42.3 og forordene til ITCH.

²⁸ Wilhelmens (2007) s. 38. "*Cefor*" er navnet på den sammenslutningen de nordiske assurandørene er organisert i.

dørens lojalitet overfor koassurandørene.

For det første er det vanlig at gjensidige foreninger opptrer på assurandørsiden i kaskoforsikringer,²⁹ og selskapene vil i de fleste tilfeller bli tilkjent rollen som hovedassurandør. Foreningene kjennetegnes ved at sikrede selv er medlem av organisasjonen, og det har vært reist spørsmål om hovedassurandørens tette bånd til skipseieren kan påvirke lederens beslutninger.³⁰

For det andre er det fast praksis at rederiet utpeker hovedassurandøren. Koassurandører som ikke vil akseptere vedkommende, kan nekte å tegne seg på risikoen.³¹ Det kan problematiseres hvor gunstig det er at sikrede velger hvilket forsikringsselskap som skal representere assurandørsiden under en eventuell havaribehandling.

3.2 Det engelske markedet

3.2.1 Et overblikk

Også i England er den etablerte markedspraksisen at sikredes side oppnevner lederen.³² De engelske gjensidige foreningene tegner derimot ikke skipskaskoforsikringer,³³ men denne generelle forskjellen synes ikke å få stor betydning for avhandlingens problemstillinger. Min innfallsvinkel er hvordan de engelske kontraktene fremstår for norske forsikringsselskaper, og disse er ofte gjensidige klubber.

Teorien fremhever at vi i England har flere uavhengige og selvstendige markeder; ulikt det homogene norske markedet. Hovedskillet trekkes mellom London-markedet og det øvrige engelske markedet, hvorav London presenteres som klart viktigst for norske rederier.³⁴ Slik jeg forstår beskrivelsene skyldes sontringen London-markedets helt særegne struktur, samt at virksomheten i Lloyd's er

---

²⁹ Kfr. FL § 2-1 (1) første punktum.

³⁰ Brækhus (1993) s. 311.

³¹ Wilhelmsen (2007) s. 42.

³² Henley (2004) s. 117.

³³ Brækhus (1993) s. 306, Bennett (2006) s. 11–12.

³⁴ Wilhelmsen (2007) s. 38, Brækhus (1993) s. 304.

underlagt omfattende rettslige reguleringer.³⁵

Kaskoassurandørene i London-markedet kan inndeles i to grupper. Den viktigste gruppen er medlemmene i ”Lloyd’s Underwriters”, heretter ”Lloyd’s”. De øvrige aktørene er de private selskapene tilsluttet ”International Underwriting Association of London”, heretter ”IUA”.³⁶ Felles for de sistnevnte selskapene er at de opptrer i London-markedet, men utenfor Lloyd’s.

Vi ser at markedsbegrepet avgrenses etter hvem *assurandørene* er. Norske assurandører er hverken medlemmer av Lloyd’s eller IUA, og jeg behandler derfor ikke særreguleringer for disse assurandørgruppene. På grunn av Lloyd’s dominerende rolle i engelsk teori og praksis anser jeg det likevel nødvendig med en kort redegjørelse for sentrale hovedtrekk ved sammenslutningen; se direkte under.

Markedsbeskrivelsen samsvarer ikke med den forståelsen av begrepet som jeg har ansett hensiktsmessig for mitt formål.³⁷ Etter mitt syn er det sentrale at vi i England har en rettspluralisme på forsikringsrettens område. Alle assurandørene er underlagt den generelle engelske retten, men medlemmene i Lloyd’s er *i tillegg* bundet av den lokalt gjeldende lovgivingen. I min avhandling blir ikke uensartetheten beskrevet som to ulike markeder. Lloyd’s syndikater og norske assurandører kan tegne seg på samme risiko. Da er begge assurandørgruppene på lik linje forpliktet etter avtalens vilkår, herunder de engelske lovvalgsklausulene.

3.2.2 Lloyd’s

Lloyd’s er ikke et eget rettssubjekt, men en lokal markeds plass for direkte forsikringer og reassuranser. Assurandører som opptrer innenfor Lloyd’s har status som individuelle medlemmer av sammenslutnin-

---

³⁵ Seks gjeldende lover (nyeste er ”Lloyd’s Act 1982”) og et betydelig sett lokale forskrifter (såkalte ”byelaws”) regulerer Lloyd’s organisasjon og interne virksomhet. Alle lovene og de fleste forskriftene er tilgjengelige på <http://www.lloyds.com/The-Market/Operating-at-Lloyds/Regulation/Acts-and-Byelaws> (sist besøkt 29.04.2011).

³⁶ Bennett (2006) s. 2, Wilhelmsen (2007) s. 39.

³⁷ Se kapittelets innledning.

gen. Medlemskapet innebærer at assurandørene er underlagt et omfattende preseptorisk regelverk, og deres avtalefrihet innskrenkes tilsvarende.

En sentral begrensning i den private autonomien er at den enkelte assurandøren ikke har selvstendig myndighet til å forplikte seg etter forsikringsavtalene.³⁸ De er derfor organisert i såkalte syndikater. I alle faser av en forsikrings liv, fra signering til eventuell utbetaling, blir hvert syndikat representert utad av en fullmektig. Under selve kravprosessen er dette hovedsakelig en tredjemann kalt ”*managing agent*”, men syndikatet har også en ”*leading underwriter*” med kompetanse til å akseptere krav på medlemmenes vegne.³⁹ Det vesentlige for avhandlingens sammenheng er at syndikatene opptrer som en *samlet enhet* utad.

En annen viktig begrensning gjør seg gjeldende der to eller flere syndikater har skrevet seg på samme risiko.⁴⁰ ”*Lloyd’s leading underwriter’s*” myndighet i forbindelse med havariet begrenses av den preseptoriske forskriften ”*Claims Scheme*”.⁴¹ Forskriften regulerer imidlertid kun den interne kompetansefordelingen mellom aktørene i Lloyd’s. Den får ikke betydning for syndikatenes forpliktelser etter kontrakter de inngår med andre assurandørgrupper.

3.3 Assurandørforpliktelsene

Kaskoassurandørene har overtatt selvstendige andeler av risikoen for fysiske skader på skipet. Når havari inntreffer, vil forsikringsselskaperne fellesinteresse være ønsket om å bli representert på en slik måte at *det endelige dekningskravet* blir lavest mulig.

Norsk og engelsk rett er ikke sammenfallende hva gjelder den

---

³⁸ Jf. Lloyd’s Act 1982 § 8 (2).

³⁹ Sml. særlig ”*managing agent*” sine plikter i Claims Scheme artikkel 1 og 4 med ”*leading underwriters*” avgjørelsesmyndighet i artikkel 5.

⁴⁰ Dog visse unntak i Claims Scheme artikkel 1.

⁴¹ Vedtatt i 2006 av Franchise Board på grunnlag av deres kompetanse etter paragraf 12 i ”*Underwriting byelaw*” (Nr. 2 av 2003). Et nytt regelverk kalt ”*The Pilot Scheme*” ble i 2010 inkorporert i forskriften.

nærmere *spesifiseringen av utgiftene* som inngår i sikredes hovedkrav, og jeg vil derfor kort presentere de viktigste rettsreglene. Redegjørelsen gir en nødvendig bakgrunn for hoveddelen. Dette fordi jeg i en rekke sammenhenger skal eksemplifisere hvordan lederens opptreden kan få direkte innvirkning på medassurandørenes debitorposisjoner.

NSPL⁴² gir sikrede rett til å få dekket *de faktiske reparasjonskostnadene*, med mindre en av de særlige begrensningsreglene får anvendelse, jf. § 12-1 første ledd og tilhørende motivuttalelser. Etter NSPL § 4-5 første ledd er assurandørene i tillegg ansvarlige for *nødvendige omkostninger* ved tapsfastsettelsen og erstatningsberegningen. Assurandørene har som utgangspunkt risikoen for alle utgifter som påløper etter havariet og som har faktisk årsakssammenheng med fastleggelsen av skaden og utregningen av erstatningen. Innunder dette inngår blant annet omkostninger ved besiktigelsen, innhenting av anbud og flyttingen av skipet til verkstedet. Nødvendighetskriteriet innebærer en skjønnsmessig avgrensning av betalingsplikten etter § 4-5 første ledd.

Det engelske utgangspunktet er annerledes som følge av den preseptoriske regelen i MIA⁴³ § 69 (1). Sikrede har krav på "*reasonable cost of repairs*". Rettspraksis legger til grunn at dette rekker langt videre enn selve verkstedsregningen, og innebærer utgifter til besiktigelsesmenn, anbudskonkurranser og flytting av forsikringsgjenstanden.⁴⁴ Ulikt de norske reglene vil *også* ansvaret for reparasjonsomkostningene kunne bli skjønnsmessig redusert utover der det positivt er hjemmelsgrunnlag for fradrag.

Den store hovedregelen etter begge lands rettssystemer er at dekning retten likevel ikke overstiger forsikringssummen, jf. NSPL § 4-18 (1) og MIA § 69 (1).

Oppsummeringsvis ser vi at betalingsplikten som utgangspunkt, etter begge lands rettsregler, omfatter *alle alminnelige utgifter* som oppstår i forbindelse med de faktiske fasene av havaribehandlingen.

---

⁴² Norsk Sjøforsikringsplan 1996 Versjon 2010.

⁴³ Marine Insurance Act av 1906.

⁴⁴ Jf. *Helmville Ltd. v Yorkshire Co Ltd* [1965] 1. Lloyd's Rep 361 s. 521–523; se særlig s. 523 hvor eldre prejudikater beskrives. Heretter kalles dommen "*The Medina Princess*".

Det kan formuleres en hovedregel om at hver tapspost er underlagt en skjønsmessig begrensingsregel, men det må understrekes at vurderingstemaene er ulike.⁴⁵ Det sentrale unntaket er den norske regelen om uavkortet dekning av den faktiske verkstedsregningen.

4 Rettskildene

Fremstillingen av det norske rettskildebildet fokuserer på spesielle forhold ved mitt rettsområde som gir seg utslag i rettskildeprinsipper som avviker fra vanlig juridisk metode.⁴⁶ Utover de temaene som gjøres til gjenstand for særlig drøftelse, legger jeg alminnelig norsk rettskilde-lære til grunn.⁴⁷

Engelsk rett tilhører ”*common law*”-tradisjon, og her anser jeg det nødvendig med en mer generell redegjørelse.

4.1 Det norske rettskildebildet

4.1.1 Lovgivning

En overordnet rettskilde i norsk forsikringsrett er den ufravikelige forsikringsavtaleloven av 16. juni 1989. Sjøforsikringene er imidlertid særskilt unntatt fra preseptiviteten,⁴⁸ og det foreligger heller ingen andre tvingende rettsregler av betydning for mine problemstillinger.

Selv om FAL ikke er preseptorisk for rederforsikringene, kan løsnin-gene bestemmelsene gir uttrykk for komme inn som supplerende bak-grunnsrett. Utfyllingen av standardvilkårene er preget av en målsetning om å nå et rimelig og godt resultat, og lovgivningens klare preg av å være en forbrukerrettslig vernelovgivning gjør at ingen av bestemmel-

---

⁴⁵ Henholdsvis ”*nødvendige omkostninger*” og ”*reasonable costs*”.

⁴⁶ Dvs. rettsanvendelsen i de alminnelige domstoler.

⁴⁷ Motivene til NSPL referer tilsvarende til norsk metodelære i kommentarene til § 1-4; se fjerde avsnitt.

⁴⁸ Jf. FAL § 1-3 andre ledd bokstav c.

sene vil gi egnede argumenter for mine rettsspørsmål.⁴⁹

4.1.2 Norsk Sjøforsikringsplan og Motivene

4.1.2.1 Generelt

For rederforsikringene domineres rettskildebildet av Norsk Sjøforsikringsplan 1996 Versjon 2010. Dette er den syvende i rekken av sjøforsikringsplaner, og den første ble utgitt i 1871.⁵⁰ Et karakteristisk trekk ved regelverket er dets nøytrale karakter. Reglene er forhandlet frem av et bred sammensatt utvalg hvor både assurandør- og redersiden var representert,⁵¹ og dette er noe av bakgrunnen for at teorien klassifiserer Sjøforsikringsplanen som et ”*privat lovgivningsarbeid*”.⁵²

I avhandlingen vil jeg legge til grunn at standardavtalen er inkorporert i hver delforsikringskontrakt.⁵³ Planens kapittel 9 gjelder forholdet mellom hovedassurandøren og koassurandørene, og disse reglene får grunnleggende betydning for mine problemstillinger. Helt konkret forutsetter jeg at planvilkårene er inkorporert i sin helhet uten individuelle hovedassurandørklausuler som innskrenker eller utvider fullmakten.⁵⁴ Regelsettet er følgelig den eneste relevante *norske kontraktsreguleringen* i analysen.⁵⁵

4.1.2.2 Relevans

Et første mulig spørsmål er om kontraktsvilkårene har betydning som *rettskilde*, eller om begrepet er forbeholdt kilder av relevans for vurde-

---

⁴⁹ Jf. også her motivuttalelsene til NSPL § 1-4; se fjerde avsnitt.

⁵⁰ Bull (1997) s. 41.

⁵¹ Planens klausuler er såkalte avtalte standardvilkår (*”agreed document”*), dvs. at representanter for begge parter er med på utarbeidelsen av vilkårene.

⁵² Falkanger (2010) s. 473.

⁵³ Mer presist analyseres den originale *norske* avtaleteksten, og jeg går ikke inn på betydningen av eventuelle uoverensstemmelser mellom denne versjonen og den engelske oversettelsen. Om dette se Brækhus (1993) s. 9.

⁵⁴ Om individuelle hovedassurandørklausuler se Bull (2008) s. 93–94.

⁵⁵ Jeg behandler altså ikke alternative klausulers stilling i norsk rett, for eksempel Cefors *”Clause No 2: claims leader follow”*.

ringen av generelle rettsspørsmål.⁵⁶ Jeg kan ikke se at det er nødvendig å ta stilling til dette. Realiteten er uansett at planreguleringen er utslagsgivende for hvilke rettskrav partene har etter kontrakten, og de følgende drøftelsene vil vise at det i stor grad er rettskildeprinsippene for lovgivning som får anvendelse.

I politen vil partene ofte kun henwise til Sjøforsikringsplanen. Det kan da problematiseres hvorvidt de tilhørende *motivene* er relevante ved fortolkningen av planvilkårene. Dette må besvares bekreftende. Det er alminnelig akseptert at planteksten må leses i sammenheng med motivene. Motivene er utarbeidet av planutvalgene, og er offentlig tilgjengelige på internett sammen med vilkårsteksten.⁵⁷ Kvaliteten og tilgjengeligheten gjør fellestrekkene med lovforarbeider svært fremtredende, også sammenlignet med andre avtalte standardvilkår.⁵⁸

I neste punkt presenterer jeg regler som gjelder for fortolkningen av *både* vilkårsteksten og motivene. Deretter ser jeg på vektforholdet *mellom* klausulene og forarbeidene; mer konkret hvilken betydning en uttalelse i motivene får for forståelsen av et planvilkår.

4.1.2.3 Slutning

Utgangspunktet er at en standardavtale skal fortolkes i tråd med alminnelige avtalerettslige tolkningsprinsipper.⁵⁹

I *Lomitadommen*, inntatt i Rt. 1998 s. 1032, gir Høyesterett uttrykk for at andre slutningsprinsipper skal gjelde for Sjøforsikringsplanen.⁶⁰ Jeg siterer fra s. 1038:

---

⁵⁶ Spørsmålet er omtvistet i juridisk teori; se Eckhoff (2001) s. 25, sml. Hagstrøm (2003) s. 42–43.

⁵⁷ www.norwegianplan.no (sist besøkt 29.04.2011).

⁵⁸ Jf. Bull (1997) s. 43–48, Wilhelmsen (2007) s. 28–29.

⁵⁹ Generelt om tolkningsspørsmål som reiser seg for vilkår som ikke er individuelt fremforhandlet, se Woxholth (2006) s. 436–437, Hov (2002) s. 174–176, Huser (1983) s. 144 flg.

⁶⁰ Dommen gjaldt fortolkningen av en bestemmelse i 1964-Planen, men det er ingen holdepunkter som tilsier at Høyesterett ikke ville hatt tilsvarende syn med hensyn til dagens kapittel 9.

”Både når det gjelder den systematiske oppbygning og utformingen av de enkelte regler, **ligner Planen mer på en lov enn på en vanlig standardkontrakt**. Også dette må tas i betraktning ved tolkningen. Prinsippene for tolkning av lover vil **som regel** passe bedre enn de vanlige regler om tolkning av avtaler.”⁶¹ (mine uthevinger)

Høyesterett synes å legge til grunn at de alminnelige prinsippene for lovtolkning som hovedregel får anvendelse, men at avtalerettslige regler kommer inn i tilfeller hvor det er mest hensiktsmessig. Avgjørende blir en konkret vurdering av prinsippenes egnethet for løsningen av de aktuelle tolkningsproblemene. I praksis er den klare tendensen at domstolene anvender prinsippene for fortolkning av deklarasjonslover, og motivene fortolkes etter rettskildesprinsippene som gjelder for lovforarbeider.⁶² For mitt formål anser jeg det mest tjenelig å forholde meg til metoden domstolene velger i de fleste tilfeller.

Utgangspunktet for tolkningen blir dermed ikke partenes subjektive fellesforståelse ved tiltredelse, men hvilken oppfatning plankonsipistene hadde ved utarbeidelsen av standarden.⁶³ Innfallsvinkelen medfører en *objektivering av tolkningen*, og større grad av *ensartethet i praktiseringen* av reglene.

4.1.2.4 Vekt

Avveiningen av rettskildedefaktorer er alltid en konkret øvelse, men enkelte aspekter ved regelverket gir likevel holdepunkter for generelle antydninger om hvilken betydning *forarbeidene* har ved anvendelsen av et planvilkår.

Plankomiteen gir i motivene klart uttrykk for deres egen vurdering av kildens rettskildemessige betydning.⁶⁴ De fastslår at det:

---

⁶¹ Domstolen henter sitatet fra Brækhus (1993) s. 8. Høyesteretts tilslutning gjør at jeg tillegger argumentasjonen rettskildemessig verdi som domsuttalelse.

⁶² Domstolene gir normalt ikke en åpen tilslutning til et sett slutningsprinsipper, men prinsippene for lovtolkning synes anvendt i for eksempel LB-1998-783, LG-2009-106707 og LB-1996-3316.

⁶³ Kfr. Falkanger (1997) s. 293.

⁶⁴ Siste avsnitt av kommentaren til § 1-4, NSPL 1996 versjon 2010.

”(...) fortsatt [er] meningen at motivene skal tillegges større vekt ved fortolkningen enn man vanligvis legger på lovmotiver. De samlede motiver har vært inngående drøftet og godkjent i revisjonskomiteen, og de må derfor sees som et ledd i den normalkontrakt som Planen utgjør.” (mine uthevinger)

I *Lomitadommen*, Rt. 1998 s. 1032, henviser førstvoterende uttrykkelig til tilsvarende uttalelser i Motivene 1964.⁶⁵ Dette tolker jeg som en aksept av forarbeidene som en integrert del av avtalen, og at rettskilden skal tillegges større vekt ved fortolkningen av NSPL enn det forarbeider normalt tillegges ved alminnelige lovforklning. Så vidt meg bekjent har det ikke senere kommet høyesterettspraksis som peker i en annen retning. Dermed anser jeg dette som sikre gjeldende rettskildeprinsipper for motivenes vekt ved *fortolkningen av planens vilkår*.

4.1.2.5 Kort om bruken av eldre planer

NSPL 1996 er innholdsmessig en ”ny” plan i forhold til de tidligere planarbeidene. Hvilken rettskildemessige stilling har da eldre planer og tilhørende motiver ved fortolkningen av dagens vilkår?

Ved hver revisjon blir alle klausulene nøye vurdert i forhold til de kriteriene planutvalget mener legitimerer endringer. Samtidig er det stor enighet om at komiteen ikke skal vedta flere endringer enn nødvendig.⁶⁶ Eldre planregler og forarbeider får derfor betydning for fortolkningen av det gjeldende regelverket, med mindre dagens plan gir klare holdepunkter for at den tidligere praksisen er endret. Det vil foreligge en presumpsjon for at de tidligere uttalelsene er i samsvar med det synet komiteen hadde ved vedtakelsen av NSPL 1996. Dette er særlig aktuelt i relasjon til NSPL kapittel 9 som i det vesentligste viderefører 1964-planens vilkår. En naturlig konsekvens er at eldre praksis om fortolkningen av de tidligere reguleringene fortsatt har betydning ved fastsettelsen av gjeldende rett.

---

⁶⁵ Dommens s. 1038.

⁶⁶ Jf. Bull (1997) s. 46 angående forholdet mellom første versjon av NSPL 1996 og NSPL 1964. Se også tredje avsnitt i innledningskapittelet til gjeldende motiver.

4.1.3 Deklaratorisk bakgrunnsrett

I oppgaven vil jeg anvende regler hentet fra *alminnelige obligasjonsrettslige prinsipper* og *den avtalerettslige fullmaktslæren*. Sentrale fullmaktsrettslige prinsipper fremgår av avtalelovens kapittel 2. For øvrig omfatter bakgrunnsretten en rekke prinsipper utviklet gjennom langvarig teori og praksis.

Argumentene blir brukt for å *presisere* planreguleringens ordlyd eller for å *supplere* avtaleforholdet der kontrakten er taus. Følgelig vil jeg ikke stå overfor en motstridsproblematikk som aktualiserer en vektdrøftelse.

4.2 Det engelske rettskildebildet

4.2.1 Primærkildene og deres posisjon

Engelske teoretikere tar utgangspunkt i at retten består av tre primærkilder; lovgivning ("*Statues*"), reglene om billighet ("*Equity*") og de juridiske presedensene ("*Common Law*").⁶⁷

I den engelske "*Common Law*"-tradisjonen har den domstolsskapte retten en helt særegen plass i rettskildelæren. Tradisjonelt har rettsutviklingen for det vesentligste skjedd gjennom bindende presedenser, og lovgivningen har kun spilt en sekundær rolle.⁶⁸ Rettspraksisens betydning for rettsanvendelsen blir nærmere forklart under punkt 4.2.4.

På sjøforsikringens område er imidlertid de viktigste domstolsskapte prinsippene kodifisert i *Marine Insurance Act* av 1906.⁶⁹ Loven legger føringer på hva slags forsikringsvilkår som kan avtales i forhold til sikrede, men den regulerer ikke rettsstillingen mellom assurandø-

---

⁶⁷ De såkalte subsidiære kildene, herunder sedvaner og juridisk teori, får hovedsakelig betydning dersom det *ikke* foreligger relevante primærkilder. Den engelske metode-læren har med andre ord ikke vært gjenstand for samme relativisering som det argumenteres for i nyere norsk teori. Se David (1985) s. 366, Shears (1996) s. 6; sml. Eckhoff (2001) s. 28.

⁶⁸ Dette står i motsetning til vår "*civil law*"-tradisjon hvor retten i stor grad er utviklet gjennom lovkodifikasjoner basert på romerrettslige prinsipper. Se David (1985) s. 307–332 for en fremstilling av den engelske tradisjonen i et komparativt perspektiv.

⁶⁹ Jf. Bennett (2006) s. 21–22.

rene etter at bindende forsikringsavtale er inngått.⁷⁰ Dermed gir ikke lovgivningen betydningsfull veiledning for de problemstillinger som behandles i fremstillingen.⁷¹

”Equity” er et omfattende sett prinsipper basert på rimelighet. Regelsettet supplerer ”Common law”, og distinksjonen mellom rettskildene skaper en særpreget dualisme i det engelske systemet.⁷²

Engelsk teori opererer ikke med grunnbegrepene relevans, slutning og vekt – men begrepene vil selvfølgelig ha tilsvarende pedagogisk verdi. Jeg anvender derfor disse uttrykkene der dette er hensiktsmessig.

4.2.2 Kontraktene

4.2.2.1 Avtalereguleringene

Jeg vil analysere den engelske retten med utgangspunkt i *to ulike kontraktssett*.⁷³ Begge standardene er utarbeidet av ”The Joint Hull Committee”; en bredt sammensatt komité bestående av aktører som opererer i London-markedet.⁷⁴

For det første behandler jeg standardavtalen som for tiden benyttes i det store flertallet av kaskoforsikringene i England. Dette er ”The

⁷⁰ Loven inneholder derimot enkelte regler om assurandørenes plikter før avtaleinngåelsen, se særlig paragraf 18.

⁷¹ Kfr. dog punkt 3.3.

⁷² Om rettskilden og dens spesielle historikk se *Snell's Equity* (2010) s. 3–24, Worthington (2006) s. 3–20, Shears (1996) s. 26–29. Det viktigste poenget i denne sammenheng er at ”Equity” og ”Common law” prinsipielt sett er to uavhengige rettskilder som *utfyller* hverandre.

⁷³ I oppgaven bruker jeg ”*de engelske kontraktreguleringene*” og ”*de engelske kontraktalternativene*” som fellesbetegnelser på disse to avtalene. Standardene er tilgjengelige her: http://www.iaa.co.uk/IUA_Test/Documents/Clauses/IUA_Test/Documents/Clauses_folder/clauses_home.aspx under fanen ”Institute 'CL' Clauses” (sist besøkt 29.04.2011).

⁷⁴ Dvs. representanter fra både Lloyd's og IUA. Komiteen har utarbeidet en lengre rekke standardklausuler innenfor sjøforsikringens området. Ingen av avtalene kan klassifiseres som et ”*privat lovgivningsarbeid*”. De mangler NSPLs dominerende stilling i hjemmemarkedet, og det foreligger heller ikke offisielle forarbeider til vilkårene. Se mer Mathieu (1999) s. 203–204, Hudson (2005) s. 1–2 og 81–85.

English Institute Time Clauses Hull” av 1983, heretter ”ITCH”.⁷⁵ Avtalen har ingen regler om den ledende assurandørs stilling, og jeg vil forutsette at en individuelt formulert klausul er avtalt.⁷⁶ Konkret tar jeg utgangspunkt i følgende formulering:

“Claims lead follow clause: The decisions of the claims lead shall be binding on following underwriters in all matters relating to the handling and processing of claims and actions involving third parties except that following underwriters shall in no case be bound by any decision as to coverage or quantum which can be demonstrated to be outside the terms of these insurance conditions. In particular following underwriters shall not be bound by any settlement that is made on a commercial or ex gratia basis.”⁷⁷

Kombinasjonen av ITCH og en individuell klausul er valgt for å sammenligne Sjøforsikringsplanen med det jeg anser som en praktisk parallell.

For det andre analyserer jeg standarden ”*International Hull Clauses*” fra 2003, heretter ”IHC”.⁷⁸ Så vidt jeg vet er IHC den første engelske standardavtalen for kaskoforsikring med en positiv regulering av den ledende assurandørens stilling.⁷⁹ Reglene om den norske hovedassurandøren ble på sin side standardisert allerede i 1964.⁸⁰ Jeg mener det er svært interessant å vurdere et regelsett som i engelsk sammenheng er nyskapende opp mot den formaliseringen vi har hatt i nesten femti år, særlig med tanke på de forventningene som knyttes til anvendelsen av

---

⁷⁵ Wilhelmsen (2007) s. 37, Merkin (2010)b s. xliv. Standarden ble fornyet i 1995 (”*ITCH 1995*”), men den nye utgaven er lite utbredt, jf. Hudson (2005) s. 83.

⁷⁶ Jeg vil anvende uttrykket ”*den individuelle klausulen*” som en henvisning til denne bestemmelsen.

⁷⁷ Tilsendt av Peter de Besche 03.12.2010 som et eksempel på klausul som benyttes. De Besche er Claims Manager i Unison Forsikring.

⁷⁸ 2002-versjonen (”*IHC 2002*”) av kontrakten behandles ikke. De aller fleste klausulene er like.

⁷⁹ Hudson (2005) s. 163.

⁸⁰ Dagens NSPL kapittel 9 er for det vesentligste en videreføring av 1964-planens vilkår; jf. punkt 4.1.2.5.

IHC i fremtiden.⁸¹

Både IHC og ITCH inneholder lovvalgsklausuler som viser til engelsk rett,⁸² og jeg ønsker derfor å anvende engelsk metodelære ved fortolkningen. Det skal presiseres at jeg kun har norsk juridisk bakgrunn, og fremstillingen vil uunngåelig være skrevet med ”norske briller”. Min rettsanvendelse kan avvike fra metodebruken hos skolerte engelske jurister, noe som gjør det desto viktigere å spesifisere de tolkningsresultatene jeg oppfatter som spesielt tvilsomme.

I oppgaven anvendes begrepet FOL-klausul (*”Follow the Leader”*) om en bestemmelse som tillegger lederen myndighet ved kravsbehandlingen og ved vedtakelsen av kravene. LUA-klausuler (*”Leading Underwriter Agreement”*) anser jeg som en fellesbetegnelse på alle engelske kontraktsklausuler som tilkjenner den ledende assurandøren kompetanse.⁸³ Et samlebegrep er hensiktsmessig fordi enkelte rettskilder om lederens myndigheten i forbindelse med henholdsvis avtaleinngåelsen og etterfølgende vilkårsendringer får rettskildemessig betydning for avhandlingens spørsmål.

Jeg går over til en presentasjon av sentrale tolkningsprinsipper som vil bli anvendt ved fortolkningen av kontraktsreguleringene.

4.2.2.2 Kontraktsfortolkningen

Den engelske tolkningslæren bygger på en annen grunnleggende *målsetning* enn hva vi er kjent med fra norsk praksis. Målet for tolkningen er ikke å finne den intensjonen de konkrete partene faktisk hadde, men hva en alminnelig fornuftig part med samme bakgrunnskunnskaper

---

⁸¹ IHC er lite utbredt i dagens marked, men på Gards hjemmesider (sist besøkt 29.04.2011) uttales det at standarden *”appears to have won some support and may be a substitute for ITCH in the future”*.

⁸² Jf. innledningsordene til kapittel 3.

⁸³ Kfr. punkt 1.4.1.

ville ha hatt ved en tilsvarende avtaleinngåelse.⁸⁴ Normalt vil en *objektiv ordlydsfortolkning* være utslagsgivende for resultatet.

Med andre ord danner en ordlydsfortolkning med lite plass til konkrete rimelighetsvurderinger utgangspunktet for fortolkningen av begge lands kontraktsreguleringer. Metodebruken blir likevel grunnleggende forskjellig. Etter den norske læren ligger hovedfokuset på hva *plankonsipistene* anså som en god regel. De engelske kontraktsprinsippene gir videre rom for *rettanvenderens eget skjønn*. Vurderingene knyttes ikke opp mot en tilsvarende autoritet, men hva en fornuftig part ville ha tenkt i samme situasjon.

I engelsk rettspraksis presiseres det at kontraktens ordlyd ikke skal konstrueres i et vakuum.⁸⁵ Kort sagt henvises det til at dommeren kan trekke inn tolkningsmomenter fra bakgrunns materialet i den grad det belyser hva en fornuftig person ville ha ansett relevant ved fastleggelsen av kontraktens innhold. *Kutymer, annen markedspraksis* og *generelle forretningsmessige hensyn* er sentrale kilder jeg dermed kan benytte meg av ved presiseringen av ordlyden.

Det grunnleggende perspektivet er at partene kun forpliktet av selve avtaleteksten, men den engelske læren om underforståtte betingelser ("*implied terms*") gir *unntaksvis* grunnlag for å innfortolke plikter selv om ordlyden er taus.⁸⁶ Det skilles mellom to hovedtyper implisitte vilkår.⁸⁷ Her behandles de som baserer seg på hypotetiske partsforutsetninger. I neste punkt omtaler jeg den andre hovedgruppen; forpliktelser som utledes fra relevant bakgrunnsrett.

Dommeren i *Marcan Shipping (London) Ltd v Polish Steamship Co*

---

⁸⁴ Se formuleringen av tolkningsprinsippene i *Investors Compensation Scheme v West Bromwich Society* [1998] 1. W.L.R på s. 114–115. Deler av "oppskriften" er omtvistet i teori og praksis, men for min problemstilling settes ikke de omdiskuterte spørsmålene på spissen. Om debatten etter domsavsigelsen se Mitchell (2007), Lewison (2007) s. 3 flg, Straughton (1999) s. 304.

⁸⁵ Jf. *Roar Marine v. Bimeh Iran* [1998] 1. Lloyd's Rep. 423 på s. 429, *Absalom v TRCU Ltd* [2006] Lloyd's Rep. 129 på side 132.

⁸⁶ Om læren Lewison (2007) s. 191–240, Treitel (2003) s. 201–215.

⁸⁷ Jf. feks *Star Shipping A.S v. China National* [1993] 2. Lloyds Rep. 445 på s. 451.

gir en kort og presis fremstilling av de sentrale forutsetningene:⁸⁸

*”I take it to be well-established law that a term will be implied only where it is **necessary in a business sense to give efficacy to the contract, or where the term is one which the parties **must obviously have intended.*****”⁸⁹ (mine uthevinger)

Vurderingstemaene vil typisk være delvis overlappende. Her anser jeg det tilstrekkelig å utdype generelle aspekter ved alternativet som gjelder forretningsmessig formålstjenelighet.⁹⁰

Hva forretningsmessige hensyn tilsier beror på en konkret helhetsvurdering. Et naturlig utgangspunkt er om betingelsen fører til en kontraktsoppfyllelse som tjener det kommersielle formålet på en slik måte at fornuftige parter utvilsomt ville ha spesifisert forholdet, dersom de hadde tenkt på problematikken ved avtaleinngåelsen.⁹¹ Det er tale om regler som anses *nødvendige* for at kontrakten skal nå sitt formål. Nødvendighetskriteriet er gjennom langvarig rettpraksis underlagt streng fortolkning. Lewison analyserer sentrale presedenser og konkluderer med at det ikke er aktuelt å supplere med stillette vilkår med mindre de er *”absolutely essential”* for kontraktsforholdet.⁹²

I tillegg må tre andre vilkår være oppfylt for at avtaleutfyllingen kan finne sted. Den aktuelle betingelsen må være *rimelig*, den må kunne uttrykkes i *klare formuleringer* og den må *ikke stride mot kontraktens uttrykkelige vilkår*. Forutsetningene utgjør nødvendige ledd i drøftelsen, men vil sjeldent ha avgjørende betydning ved siden av de to alternative hovedvilkårene.⁹³

⁸⁸ [1989] 2. Lloyd’s Rep. 138 på s. 143.

⁸⁹ Det er omtvistet om betingelsene er alternative, slik sitatet indikerer, eller om begge må være oppfylt. Praksis og teori synes å peke i retning av at det er tale om alternative vilkår, og jeg legger denne forståelsen til grunn for avhandlingen. Kfr. Lewison (2007) s. 204–206, Treitel (2003) s. 202–203.

⁹⁰ I engelsk teori og praksis omtalt som *”business efficacy”*-testen.

⁹¹ Lewison (2007) s. 207–212.

⁹² Lewison (2007) s. 210.

⁹³ Treitel (2003) s. 203.

4.2.3 Bakgrunnsrett

Det er uomtvistet at vilkår utledet fra *relevant* bakgrunnsrett kan innfortolkes i kontrakter, selv om ordlyden er taus om forholdet.⁹⁴ Eksempelvis får den deklatoriske fullmaktslæren ("*the law of agency*") betydning i fullmaktsforhold. Prinsipielt hviler dette på formodningen om at fornuftige parter som inngår en fullmakt vil legge til grunn at fullmaktsretten får anvendelse, med mindre de eksplisitt avtaler noe annet.⁹⁵

4.2.4 Rettspraksis

Doktrinen om det bindende prejudikatet⁹⁶ står sentralt i "*Common law*"-tradisjonen. Det klare utgangspunktet er at en dommer er forpliktet til å følge både rettsavgjørelser avsagt av samme instans og dommer fra høyerestående domstoler.⁹⁷

I avhandlingen henter jeg argumenter fra "*Queens Bench Division*"⁹⁸, ankeinstansen "*Court of Appeal*", og Englands Høyesterett. Alle tre instanser har kompetanse til å avsi presedens.⁹⁹ Domstolshierarkiet får derfor kun betydning for rettsanvendelsen dersom det er *motstrid* mellom rettsreglene dommene gir uttrykk for.¹⁰⁰

Etter sikker rett er det dommens "*ratio decidendi*" som blir *forpliktende* for ettertiden. Dette innbefatter enhver rettssetning som er et nødven-

---

⁹⁴ Treitel (2003) s. 206–213.

⁹⁵ Jf. mer kapittel 5.

⁹⁶ Her bruker jeg prejudikat og presedens som synonymer. Om begrepet se Darbyshire (2005) s. 41.

⁹⁷ Til sammenligning har ikke Norges Høyesteretts prejudikater formell status som "bindende", men de utgjør tungtveiende rettskildefaktorer i den relative regelharmoniseringen. Se Eckhoff (2001) s. 164 flg.

⁹⁸ En av de tre avdelingene i "*High Court*".

⁹⁹ Mer om domshierarkiet se Shears (1996) s. 29–44, Darbyshire (2005) s. 147–164.

¹⁰⁰ Jeg vil ikke stå overfor en slik motstridsproblematikk, og anvender derfor rettsspraksis uten å vise til hvilken domstolsinstans som har avsagt avgjørelsene. For oversiktens skyld er det likevel opplyst i domsregisteret.

dig ledd i begrunnelsen for det konkrete domsutfallet. En rent ordlyds-messig fortolkning av domsuttalelsene er ikke avgjørende. Det er de resonnementene som *reelt* førte frem til resultatet som blir bindende.

”*Ratio decidendi*” står i motsetning til ”*obiter dicta*” som da er en samlebetegnelse på uttalelser som ikke er nødvendige for domsresultatet. Argumentene utgjør ikke bindende rettssetninger, men det er generelt grunn til å tillegge dem *betydelig vekt*.¹⁰¹ Selv anser ønsker jeg ikke å fravike en engelsk dommers vurdering av rettsstilstanden, og jeg anser derfor også ”*obiter dicta*”-uttalelser som retningsgivende.¹⁰²

En domsuttalelse har *direkte* rettskildemessig betydning for en senere tvist dersom sakene har ”*similar facts*”.¹⁰³ Vurderingstema blir hvorvidt det er *tilstrekkelig likhet* mellom sak nr. 1 og sak nr. 2. Ved fortolkningen av kontrakter kan det ofte argumenteres for at kriteriet ikke er oppfylt og at det heller ikke kan trekkes *analogislutninger* fra dommene.¹⁰⁴ Eksempelvis vil presiseringen av vage og flertydige ord normalt basere seg på den konkrete språklige konteksten.

Mine kontraktsreguleringer inneholder begreper som er tillagt en fast betydning i eldre rettspraksis. Her vil jeg presumere at en fornuftig kommersiell part ville ha ment at uttrykket skulle forstås i samsvar med praksisen for den aktuelle kontraktstypen. Dette finner jeg klart grunnlag for i engelsk rettspraksis. Sentralt står *British Sugar Plc v NEI Power Projects Ltd* hvor dommeren beskriver rettsstilstanden slik:¹⁰⁵

”once a phrase has been authoritatively construed by a court in a very similar context to what which exists in the case in point, it

¹⁰¹ Hvilke hensyn som taler for en slik rettsanvendelse behandles av Cownie (2006) s. 93–94.

¹⁰² Dette må ses i sammenheng med at avhandlingen ikke inkluderer domsuttalelser som jeg mistenker kan være i uoverensstemmelse med et gjeldende ”*ratio decidendi*”.

¹⁰³ Hva gjelder ”*ratio decidendi*”-uttalelser tegner kriteriet opp grensene for prejudikats rekkevidde, og skjønnsstemaet utgjør bakgrunnen for ”*distinguishing the case*”-metoden. Se Shears (1996) s. 17.

¹⁰⁴ Se premiss 102 i *Hawley v Luminar Leisrue Ltd* [2006] I.R.L.R. 817.

¹⁰⁵ (1997) 87 B.L.R premiss 50, heretter ”*British Sugar*”. Gjengitt av Lewison (2007) s. 134.

seems to me that a reasonable businessman must more naturally be taken to be having the intention that the phrase should bear the same meaning as construed in the case in point. It would again take very clear words to allow a court to construe the phrase differently.”
(mine uthevinger)

5 Fullmaktslærens relevans

5.1 Innledning

Kapittelets overordnede problemstilling er om fullmaktsrettslige prinsipper utgjør en relevant rettskilde der kontrakten ikke gir positive holdepunkter for løsningen. Kontraktsforhold hvor dette kan besvares bekreftende, betegnes som *fullmakter*.¹⁰⁶

For norske jurister kan det virke overraskende at avhandlingen problematiserer fullmaktslærens relevans; det er *uomtvistet* at NSPL kapittel 9 etablerer et fullmaktsforhold mellom hovedassurandøren og koassurandørene.¹⁰⁷ Jeg drøfter problemstillingen fordi det ikke eksisterer en tilsvarende klar rettsoppfatningen på engelsk side. Her er det et *omdiskutert* spørsmål hvorvidt, og eventuelt i hvilken grad, det kan hentes argumenter fra fullmaktslæren ved fortolkningen av en LUA-klausul.¹⁰⁸ Forutsetningsvis er det kun nødvendig å avklare rettsstillingen etter de *engelske kontraktsreguleringene*.

Behandlingen har direkte betydning for flertallet av oppgavens problemstillinger. Med få unntak¹⁰⁹ regulerer de engelske FOL-klausu-

---

¹⁰⁶ Jf. også punkt 4.2.3.

¹⁰⁷ For eksempel sies det allerede i Motivenes innledning til kapittel 9 at hovedassurandøren har en *fullmakt* til å opptre på medassurandørens vegne; kfr. nest siste avsnitt.

¹⁰⁸ Det er særlig i de siste årene dette har vært debattert i engelsk teori og praksis, se Bennett (2006) s. 50–51, Merkin (2010) a s. 32–33, Henley (2004) s. 118–119 og O’Neill (2004) s. 103–104.

¹⁰⁹ Se kapittel 10.2 om lederens regressrett etter IHC klausul 42.2 og kapittel 11.2 om hvorvidt avtaletekstene gir grunnlag for en påstand om at lederen innehar en kontraktshjelperfunksjon.

lene utelukkende hvilke av lederens disponeringer som forplikter koassurandørene overfor sikrede.¹¹⁰ Kontraktene gir ingen holdepunkter for løsningen av avhandlingens øvrige spørsmål, og det må vurderes om det er grunnlag for å supplere tekstene med underforståtte betingelser. Problemstillingen vedrørende lederens mulige omsorgsforpliktelse belyser poenget.¹¹¹ Dersom FOL-klausulene er fullmakter, vil reglene om fullmektigens plikt til å ivareta prinsipalens interesser utgjøre relevant bakgrunnsrett. For det motsatte tilfellet må en eventuell omsorgsforpliktelse for lederen basere seg på hypotetiske partsforutsetninger, og en slik avtaleutfylling er underlagt strenge vilkår.¹¹²

Også med hensyn til hvilke temaer som tas opp i avtaleteksten, er det en grunnleggende forskjell mellom de engelske kontraktsalternativene og Sjøforsikringsplanen. Planvilkårene inneholder uttalte regler om rettsforholdet mellom hovedassurandøren og koassurandørene, herunder om lederens omsorgsforpliktelse og konsekvensene av at han disponerer i strid med den underliggende retten. At det foreligger en intern avtale mellom assurandørene fremgår direkte av vilkårsteksten, og for flertallet av mine problemstillinger vil *planreguleringens ordlyd* danne hjemmelsgrunnlaget for den norske løsningen.

5.2 Får den engelske fullmaktslæren anvendelse?

5.2.1 Vurderingstema

Ingen av de engelske kontraktsreguleringene betegner lederens myndighet som en fullmakt, og det henvises heller ikke direkte til fullmaktslæren. Innledningsordene til IHC klausul 42 beskriver lederens rolle som en kompetanse til å handle ”*on their behalves so as to bind them (...)*”, og den individuelle klausulen fastslår at ”*the decisions of the claims lead shall be binding on following underwriters (...)*”.

---

¹¹⁰ Se kapittel 6.

¹¹¹ Se kapittel 7.

¹¹² Jf. kapittel 4.2.2.2 om forutsetningene for å innfortolke vilkår som ikke har støtte i ordlyden.

Vurderingstema blir om ordlyden er av en slik art at normalt forstandige assurandører ville ansett klausulene som fullmakter, og dermed antatt at de også påtok seg forpliktelsene som følger av fullmaktslæren.¹¹³

Prinsipielt vil en andelsforsikring aldri være mer enn en kontrakt mellom sikrede og den enkelte koassurandøren. Dersom en fullmakt til den ledende assurandøren inngår i andelskontraktene, er dette et uttrykk for en *underliggende* fullmaktsavtale mellom lederen og koassurandørene.

Jeg er kjent med to rettsavgjørelser som behandler spørsmålet om en LUA-klausul er å anse som en fullmakt, men ingen av disse gjelder partsforholdet ved skipskaskoforsikring. I det følgende vurderer jeg først om domsavgjørelsene likevel gir føringer for hvordan fornuftige parter ville forstått *mine kontraktsreguleringer*. På bakgrunn av drøftelsen tas det deretter stilling til om henholdsvis IHC klausul 42 og den individuelle klausulen er å anse som fullmakter; jf. punkt 5.2.3.

5.2.2 Gir rettspraksisen retningslinjer for fortolkningen?

De aktuelle dommene er *Roadworks (1952) Ltd v Charman*¹¹⁴ og *Mander v The Commercial Union Assurance Co*¹¹⁵. I begge sakene var det tale om en LUA-klausul som fastslo at nærmere angitte disposisjoner var *”to be agreed by the leading underwriter”*,¹¹⁶ og det ble presisert at lederens aksepter forpliktet assurandørfellesskapet. Til tross for den ordlyds-messige likheten landet domstolene på ulike konklusjoner.

I *Roadworks* var et skip chartret til en varetransportør. Transportøren planla en metode for lossing som innebar økt fare for skade på skroget. Dersom havariet inntrådte, ville transportøren være erstatningsansvarlig overfor skipseieren. Saken gjaldt transportørens forsik-

---

¹¹³ Jf. kapittel 4.2.3.

¹¹⁴ [1994] 2. Lloyd’s Rep. 99, heretter *”Roadworks”*.

¹¹⁵ [1998] Lloyd’s Rep IR 93, heretter *”Mander”*.

¹¹⁶ For en generell fortolkning av formuleringen se *American Airlines Inc v Hope* [1973] 1. Lloyd’s Rep. 233 på s. 245.

ring av tapsrisikoen. Ved avtaleinngåelsen ble partene enige om at dekningsansvaret forutsatte at lossemetoden fikk godkjenning fra sammenslutningen ”*Salvage Assocation*”. I forsikringstiden godtok lederen sikredes anmodning om å oppheve forbeholdet, og hovedspørsmålet var om aksepten overskred den myndigheten LUA-klausulen tilkjente ham til å *endre forsikringsvilkårene* på koassurandørenes vegne.

Retten presiserer at ”(...) *a leading underwriter is the agent of the following underwriters*”¹¹⁷ og konkluderer med at disposisjonen lå innenfor fullmaktens grenser. Det ble vektlagt at alle assurandørene hadde godtatt klausulens innhold. Jeg leser argumentasjonen slik at dommeren mente ordlyden ga tilstrekkelig holdepunkter til at det var forutberegnelig for partene at fullmaktslæren utgjorde supplerende bakgrunnsrett.

Partene i *Mander* hadde inngått en retrocession¹¹⁸ av P&I-forsikringer ved hjelp av en ”*open cover*”. Dette er en særlig form for avtaleinngåelse hvor assurandørene binder seg ved en totrinnet prosess. Først skriver de seg på en polise som inneholder generelle yttergrenser for hva slags risiko de vil kunne påta seg. Dernest fremmer sikredes megler et avtaleforslag hvor han lister opp formuesverdier som ligger innenfor rammene, og assurandørene forpliktet opp mot en konkret forsikringsinteresse dersom de aksepterer tilbudet.¹¹⁹ I *Mander* var den ledende re-koassurandøren gitt myndigheten til å godta slike erklæringer på fellesskapets vegne. Dommeren mente representasjonsretten *ikke* var av en slik art at han ble tillagt rollen som fullmektig. Det antydes at:

”(...) *a leading underwriter at any rate under an open cover is not constituted the agent of the following market by reason merely of a leading underwriter clause (...): ie the agreement of the leading*

¹¹⁷ Dommens s. 105, min understrekning. Se også *Unum Life Insurance Co of America v Israel Phoenix Assurance Co Ltd* [2002] Lloyd’s Rep IR 93 hvor dommeren synes å legge *Roadworks’* resultat til grunn, men uttrykker samtidig at andre kan ha fravikende synspunkter.

¹¹⁸ Jf. punkt 1.3.1.

¹¹⁹ Om ”*open covers*” og meglerens ”*declaration*” se Bennett (2006) s. 40–44, Dunt (2009) s. 30–34.

*underwriter acts as a 'trigger' rather than as an act of agency.*¹²⁰
(mine uthevinger)

Dommeren argumenterer altså for motsatt løsning, men gir samtidig uttrykk for at det ikke er meningen å fravike den eldre dommen. Han henviser uttrykkelig til *Roadworks* og presiserer at lederen "in that case" var en fullmektig.¹²¹ At lederens disposisjon kun er en "trigger", synes å bety at "leading underwriter" nærmest fungerer som et rent "bindelim" koassurandørene benytter seg av for å forplikte seg selv. Det sentrale for avhandlingens vedkommende er at dette står i motsetning til fullmaktsforhold; der lederen har "trigger"-status, kan ikke kontraktsforholdet utfylles med fullmaktsrettslige prinsipper.

Min målsetning er å analysere meg frem til eventuelle retningslinjer domspremissene gir for fortolkningen av *avhandlingens kontraktsreguleringer*. Et naturlig første spørsmål er om det er tilstrekkelig likhet mellom sakenes fakta og mine tematiske forutsetninger til at avgjørelsene får direkte rettskildemessig betydning for min problemstilling.

Dommeren i *Roadworks* tok ikke stilling til partsforholdet ved en skipskaskoforsikring. Jeg kan imidlertid ikke se at det vil ha innvirkning på sakens utfall hvorvidt koassurandørene forsikrer rederiets eierinteresse eller en transportørs risiko for erstatningsansvar dersom eierinteressen blir skadelidende. Viktigere i denne sammenheng er at dommen gjaldt retten til å *endre forsikringsvilkårene*, og ikke kravhåndteringen ved inntrådte forsikringstilfelle. Det er likevel snakk om samme partskonstellasjon, og myndighetens rettslige karakter er i stor grad sammenfallende. Også for FOL-klausuler oppstår det spørsmål om fullmaktslæren er anvendelig, og etter mitt syn taler de beste grunner for at dommen kan tillegges direkte relevans ved fortolkningen av avhandlingens kontraktsreguleringer.

Ut fra samme betraktning mener jeg det ikke er en avgjørende forskjell at klausulen i *Mander* vedrørte myndigheten til å *inngå forsikringsavtaler*. Den rettslige karakteren av kompetansen har klare lik-

---

¹²⁰ På s. 143.

¹²¹ På s. 144.

hetstrekk med mine FOL-klausuler. Det synes heller ikke å være et tungtveiende motargument at Mander gjaldt en *re-koassuranse*. Som nevnt under punkt 1.3.1, står den ledende reassurandøren i et interessefelleskap med sine re-koassurandører. En økonomisk fellesrisiko preger assurandørfellesskapet uten hensyn til om det er snakk om en direkte kaskoforsikring eller en retrocession av en P&I-forsikrers tapsrisikoer. Tillitsforholdet basert på presumsjonen om at lederen innehar de samme interessene, står dermed tilsvarende sentralt for begge ansvarssystemene. Jeg konkluderer derfor med at også Mander kan få direkte betydning for rettstilstanden på mitt område.

Det neste spørsmålet er hvilke retningslinjer dommene gir for fortolkning av avhandlingens kontraktsreguleringer. Hvilke(n) rettssetning(er) skal dommene anses som utslag av?

Etter mitt syn er *to tolkningsalternativer* særlig aktuelle. Det kan argumenteres for at dommeren i Mander kun beskriver rettstilstanden for klausuler hvor lederen gis myndighet til å akseptere meglerens erklæring under en *"open cover"*, mens Roadworks er et presedens på den store hovedregelen. I så fall synes resultatet å bli at fullmaktslæren har relevans for mine LUA-klausuler, med mindre helt særlige aspekter ved mitt tema tilsier at det gjøres unntak.

Den andre tolkningsmuligheten avviser at det kan formuleres en hovedregel i den ene eller andre retning. Om LUA-klausuler er fullmakter, beror snarere på en konkret helhetsvurdering. Påstanden er at *omfanget av kompetanseoverføringen* gjorde utslaget i Roadworks; lederen var en fullmektig *fordi* han var tildelt en særlig vidtgående myndighet. Tolkningen baserer seg på at lederen hadde en mer omfattende beslutnings-evne i Roadworks enn i Mander. Han var gitt myndighet til å endre forsikringsvilkårene med bindende virkning for assurandørfellesskapet. Dette innebærer en adgang til å forplikte koassurandørene opp mot en *større risiko* enn de opprinnelig hadde tegnet seg for. Motsetningsvis hadde lederen i Mander ingen mulighet til å pålegge fellesskapet et mer vidtrekkende ansvar enn hva forsikringsselskapene allerede hadde godtatt. Riktignok var ikke re-koassurandørene endelig forpliktet opp mot en konkret risiko før lederens aksept, men rammene for godkjen-

nelsen var klarlagt i politen.

Ordlyden trekker i retning av at det *første tolkningsalternativet* må legges til grunn. Uttalelsen i Roadworks synes uforbeholden, mens dommeren i Mander på sin side uttrykkelig beskriver situasjonen ”*under an open cover*”. Særtrekkene ved en ”*open cover*” gjør også ”*trigger*”-merkelappen i Mander forståelig. Lederen kunne bare akseptere forsikringsinteresser som overensstemte med re-koassurandørens fastlagte kriterier. Det kan derfor argumenteres for at lederrollen var passiv og underordnet. I så fall fremstår forsikringsselskapet med posisjonen som et rent ”bindelim” de øvrige assurandørene benytter seg av for å forplikte seg selv.

Det kan reises spørsmål om *den andre tolkningsmuligheten* likevel er mer rimelig. Her berodde relevansspørsmålet på en konkret helhetsvurdering, og *omfanget av kompetanseoverføringen* var utslagsgivende for resultatene.

Det er ikke avgjørende at en ordlydsmessig forståelse av sitatene går i favør av den første tolkningsmuligheten. Målsetningen er å finne frem til hva domstolene faktisk har ment.¹²² Andre tolkningsalternativ forutsetter at den generelle formuleringen fra Roadworks må leses i sammenheng med at dommeren sto overfor en særlig vidtgående kompetansehjemmel. Med hensyn til Mander må oppfatningen være at det kun gis et eksempel på et område hvor LUA-klausulene *vanligvis* ikke etablerer et fullmaktsforhold; det var ikke meningen å nedfelle et klart avgrenset unntak.

Jeg finner støtte for den andre tolkningsmuligheten i dommen *Daly v Lime Street Agencies*,¹²³ hvor domstolen redegjør for innholdet i begrepet ”*leading underwriter*”. Saken gjaldt en koassuranse der alle assurandørene var medlemmer av Lloyd’s syndikater. Dommeren presiserer at en ren oppnevning av en leder på slippen ikke nødvendigvis gir denne parten ”*authority to act on behalf of the members of other syndicates on the risk. But the slip may expressly confer such authority*”.¹²⁴ Jeg leser

---

¹²² Jf. punkt 4.2.4, sml. prinsippene for kontraktsfortolkning under punkt 4.2.2.2.

¹²³ [1987] 2. F.T.L.R. 277.

¹²⁴ Min utheving.

uttalelsen som en henvisning til at bruken av uttrykket ”*leading underwriter*” i kontrakten ikke *alene* anses nok til å tillegge denne parten noen myndighet til å forplikte koassurandørene. Det foreligger altså ingen representasjonsrett i begrepet isolert sett. I en praksis hvor dette legges til grunn, vil ikke fornuftige parter nødvendigvis mene at enhver avtalt myndighetsoverføring automatisk fører til at partene forpliktes etter fullmaktslæren. Generell rimelighet taler derfor for at ikke alle typer LUA-klausuler som tilkjenner lederen en viss representasjonsrett, skal klassifiseres som fullmakter.

Jeg mener argumentasjonen legitimerer en påstand om at dommeren i *Mander* skaper en hensiktsmessig differensiering av hvilke typer myndighet som kan ligge i en LUA-klausul. Han skisserer en mellomløsning mellom en ren oppnevning av en leder og de tilfeller hvor myndigheten kvalifiserer til en fullmakt. Dommeren presiserer også eksplisitt at lederen ikke blir fullmektig ”*merely*” av en LUA-klausul.

Sitatet fra *Roadworks* kan leses på en måte som samsvarer med denne rettsforståelsen. Dommeren vektlegger partenes aksept av kontraktens innhold ved signering. Han kan ved dette sies å anerkjenne at klausulen hjemlet en tilstrekkelig kvalifisert form for myndighet til å skape et fullmaktsforhold.

På denne bakgrunn konkluderer jeg med at den ulike graden av myndighetsoverføring var utslagsgivende for domsresultatene. Etter mitt syn gir dette grunnlag for å trekke opp to retningslinjer for fortolkningen av mine kontraktsreguleringer. Der lederen har fått en omfattende representasjonsrett, stilles det mindre krav til andre positive holdepunkter i ordlyden for å anta at forstandige parter ville ment de skrev under på en fullmaktsklausul. Et annet holdepunkt er om ordlyden gir inntrykk av at det er lederen som disponerer på koassurandørens vegne, eller om han kun synes å være en passiv ”*trigger*” i relasjonen mellom sikrede og den enkelte koassurandør.

De engelske teoretikerne strides om hvilke føringer *Roadworks* og *Mander* legger for fortolkningen av LUA-klausuler.¹²⁵ Det bør understrekes at avhandlingens konklusjon baserer seg på min forståelse av

¹²⁵ Kfr. fotnote 108.

engelske rettskildeprinsipper, og løsningen må klassifiseres som usikker.¹²⁶

5.2.3 Er avhandlingens kontraktsreguleringer fullmakter?

Kapittelets avsluttende spørsmål er om normalt forstandige assurandører ville ansett henholdsvis IHC klausul 42 og den individuelle klausulen som fullmakter.

IHC klausul 42 henviser ikke direkte til fullmaktslæren, men det brukes likevel ord som vanligvis assosieres med en fullmakt. Bestemmelsen tillegger lederen en aktiv rolle i prosessen; det er han som disponerer på koassurandørens vegne ("*on their behalves*"). Nøyaktig samme ordlyd anvendes i teorien for å avgrense området for den engelske fullmaktslæren,¹²⁷ og jeg antar det derfor kan legges til grunn at IHC klausul 42 er en fullmaktshjemmel.

Vedrørende *den individuelle klausulen* er spørsmålet mer tvilsomt.

At lederens disponeringer betegnes som *avgjørelser*, gir inntrykk av at han selv skal inneha en aktiv rolle i beslutningsprosessene. "*Decisions*" assosieres med større grad av frihet i utførelsen av representasjonen enn der uttrykket "*to be agreed*"¹²⁸ benyttes. I tillegg gir klausulen lederen en relativt vid myndighet til å forplikte hele koassurandørfellesskapet. Utgangspunktet er at han representerer assurandørsiden i "*all matters relating to the handling and processing of claims (...)*". Disse momentene taler for at klausulen er å anse som en fullmakt.

I motsatt retning trekker at bestemmelsen ikke presiserer at lederens handlinger skjer på medassurandørens vegne, og det anvendes heller ikke andre uttrykk som typisk forbindes med fullmakter. Myndighetsutøvelsen er også begrenset til å gjelde innenfor rammene av de forsikringsvilkårene som allerede er akseptert. Dette taler for at lederen kun er en "*trigger*" for den endelige aksepten av sikredes dekningskrav etter delforsikringskontraktene.

Her er det gode argumenter for begge løsninger. En havaribehand-

---

¹²⁶ Kfr. presiseringen av min norske juridiske bakgrunn under punkt 4.2.2.1.

¹²⁷ Se for eksempel Friedman (1996) s. 14.

¹²⁸ Dette var den aktuelle ordlyden i *Roadworks* og *Mander*.

ling er en langvarig og komplisert prosess. Den ledende assurandøren vil kunne forplikte assurandørfellesskapet i en rekke sammenhenger, herunder ved skjønsmessige avgjørelser. Under tvil legger jeg avgjørende vekt på at klausulen legger opp til en relativt bred myndighetsoverføring. Dermed mener jeg det er tilstrekkelige holdepunkter i ordlyden til at fullmaktslæren får relevans.

5.3 Endelig konklusjon og en subsidiær forutsetning

Min overordnede konklusjon er at vilkår utledet fra ”*law of agency*” vil kunne supplere begge mine kontraktsreguleringer.

Hva gjelder *den individuelle klausulen* anser jeg imidlertid resultatet som usikkert. Jeg har derfor valgt å drøfte alle problemstillingene mine også for det subsidiære tilfellet; at denne klausulen ikke gir grunnlag for et fullmaktsforhold. Her må eventuelle implisitte betingelser ha grunnlag i den engelske læren om hypotetiske partsforutsetninger.

Hvilke kriterier som kreves for at en LUA-klausul er en fullmakt, er omtvistet i engelsk rett. Jeg anser min parallelle fremstilling som egnet til å belyse den rettslige betydningen av relevansspørsmålet.

6 De ytre rammene for ledernes representasjonsrett

6.1 Innledning

Problemstillingen for dette kapittelet er hvilke ytre rammer klausulene legger på lederens kompetanse til å forplikte koassurandørene overfor sikrede.

Hvilket handlingsrom lederen har til å disponere på koassuransefellesskapets vegne, beror på en fortolkning av *den konkrete kontrakten*.

Sagt med andre ord er det et spørsmål om hvor langt den ledende

assurandørens fullmakt rekker. Jeg bruker bevisst ikke fullmaktsbegrepet for å fremheve at kapittelets tolkningsresultater følger av avtalenes ordlyd alene. Den tvilen jeg har vedrørende spørsmålet om den individuelle klausulen kan suppleres med fullmaktslærens prinsipper, får derfor *ikke* rettslig betydning for problemstillingen jeg nå står overfor.

Det klare utgangspunktet er at medassurandørene er bundet av enhver avgjørelse lederen har tatt på deres vegne med grunnlag i sin kontraktsrettslige disposisjonsevne. Der disposisjonen overskrider disse grensene, vil koassurandørene derimot aldri være forpliktet.

Kapittelet er inndelt i to hoveddeler. Punkt 6.2 gjelder den ledende assurandørens myndighet ved *kravsbehandlingen*, det vil her si tiden fra sikredes notifikasjon og frem til reparasjonen er gjennomført. Fremstillingen behandler lederens stilling ved de viktigste fasene som *typisk* inngår i en slik prosess, og den er ikke ment å utgjøre en uttømmende beskrivelse av alle forhandlingssituasjoner som kan oppstå.

Hovedvekten legger jeg på det andre emnet under denne problemstillingen; hvilken disposisjonsrett lederen har ved selve *kravsoppjøret*. Hovedregelen etter alle mine tre kontraktsreguleringer er at den ledende assurandøren forplikter koassurandørene ved godkjenning av dekningsmessige krav¹²⁹, se punkt 6.3.

6.2 Kravsbehandlingen

6.2.1 Grunnbestemmelsene

De grunnleggende hjemmelsgrunnlagene for lederens myndighet i kravsprosessen er henholdsvis NSPL § 9-2 første ledd første punktum, IHC klausul 42.1 og den individuelle klausulen.

Den norske grunnbestemmelsen lyder:

”Når ikke annet er avtalt, er hovedassurandøren berettiget til å treffe de disposisjoner som er nevnt i § 9-3 til § 9-9 med bindende virkning

---

¹²⁹ Dvs. den forsikringserstatning sikrede har *krav* på etter forsikringsvilkårene.

for koassurandørene”.

Bestemmelsene det henvises til gir en detaljert angivelse av hovedassurandørens myndighet i de ulike fasene i kravprosessen, og reglene blir presentert der de aktualiseres.

På tilsvarende måte har IHC en generell fullmaktshjemmel hvor innholdet av kompetansen spesifiseres i de følgende klausulene. Med hensyn til kravprosessen er det klausul 42 sine underpunkter 42.1.1 og 42.1.3 som utgjør det grunnleggende hjemmelsgrunnlaget. For oversiktens skyld siterer jeg de relevante delene av klausulen:

”42.1 Where there is co-insurance in respect of this insurance, all subscribing Underwriters agree that the Leading Underwriter(s) designated in the slip or policy may act on their behalves so as to bind them for their respective several proportions in respect of the following matters (...)

42.1.1 the appointment of surveyors, experts, average adjusters and lawyers, in relation to matters which may give rise to a claim under this insurance

(...)

42.1.3 claims procedures, the handling of any claim (including, but not limited to, agreements under Clause 43.2) and the pursuit of recoveries (...)”

Den individuelle klausulen er sitert i sin helhet under punkt 4.2.2.1. Her fastslås det at lederens *”decisions (...) shall be binding on following underwriters in all matters relating to the handling and processing of claims”*. Jeg har forutsatt at klausulen inngår som en del av en kaskoforsikringsavtale hvor partene også har inkorporert ITCH. Lederens myndighet må leses som en rett til å representere assurandørsiden i tråd med standardreguleringens bestemmelser.

I det følgende skal jeg se på lederens stilling i forhold til sikredes notifikasjon, besiktigelsen og en eventuell anbudskonkurranse. I tillegg

vurderes myndigheten i forbindelse med flyttingen av skipet og reparasjonen.

Debitorenes betalingsplikt omfatter normalt enhver utgift som oppstår i forbindelse med alle disse faktiske fasene av havaribehandlingen, kfr. punkt 3.3. Lederens disposisjoner vil hovedsakelig ha til formål å kartlegge ansvaret, og de vil kunne få direkte betydning for det endelige dekningsansvaret. Jeg anser det klart at slike beslutninger faller innunder den myndigheten IHC klausul 42.1.3 og den individuelle klausulen gir lederen i tilknytning til ”*handling*” og ”*processing of claims*”/”*claims procedures*”.

6.2.2 Notifikasjon

I min oppgave har jeg forutsatt at sikrede har sendt en gyldig notifikasjon om at havari har oppstått, se punkt 1.4.1. Etter NSPL § 9-4 (1)¹³⁰ vil sikredes melding til hovedassurandøren anses å være en notifikasjon til hele assurandørfellesskapet. Tilsvarende fastslår IHC klausul 43.1 at sikrede oppfyller sin meldeplikt overfor alle koassurandørene ved en enkelt henvendelse til ”*leading underwriter*”.

Der partene har inkorporert ITCH, skal derimot alle assurandørene varsles individuelt, jf. kontraktens punkt 10. Dette fravikes ikke i den individuelle klausulen. Her relaterer lederens myndighet seg kun til ”*decisions*” i forbindelse med ”*the handling and processing of claims* (...)”. En ren mottakelse av rederiets skademelding faller utenfor disse betegnelsene. For de partene som har lagt ITCH til grunn, vil min forutsetning om at gyldig notifikasjon er gitt innebære at alle koassurandørene har fått individuelle beskjeder.

Den ledende assurandørens myndighet til å disponere på koassurandørenes vegne kan formuleres som et spørsmål om hvilke avtalestiftende rettsfakta fra *lederen* som forplikter de øvrige forsikringsselskappene. Følgelig faller rettslige spørsmål som oppstår i forbindelse med gyldigheten av *sikredes* notifikasjon utenfor min oppgave.

Dette gjelder med et unntak. Både Sjøforsikringsplanen og Interna-

---

¹³⁰ Kfr. §§ 3-29, 5-23.

tional Hull Clauses opererer med en anmeldelsesfrist som sikrede må overholde for ikke å miste sin rett til erstatning.¹³¹ Etter Planen er dette en absolutt preklusjonsregel. *IHC klausul 43.2* gir på sin side den ledende assurandøren en myndighet til skriftlig å akseptere at sikrede skal ha en rett til oppgjør til tross for at kreditoren notifiserer for sent. Aksepten binder hele koassurandørfellesskapet, jf. klausul 42.1.3. Fullmektigen har følgelig en kompetanse til å forplikte koassurandørene til en debitorposisjon som ellers ville ha bortfalt. Med tanke på hvilken størrelsesorden rederiets dekningskrav kan komme opp i, så bør dette anses som en vidtrekkende beslutningsevne.

Sammenlignet med det andre engelske kontraktalternativet blir den ledende assurandørens myndighet etter *IHC klausul 43.2* reelt sett ikke så omfattende. *ITCH klausul 10* har ingen regel om bortfall dersom sikrede ikke varsler innen en viss tid etter at han, eller noen han svarer for, oppdaget havariet.¹³² Konsekvensen er at "leading underwriter" etter *IHC klausul 43.2* har en myndighet til å legge til side en bortfallsgrunn som uansett ikke vil være aktuell for partene der *ITCH* utgjør kontraktsgrunnlaget.

6.2.3 Skadebesiktigelse og anbud

Etter skademeldingen vil det bli gjennomført en besiktigelse. Både etter norsk og engelsk rett har lederen kompetanse til å forplikte hele koassurandørfellesskapet ved valget av assurandørsidens representant ved undersøkelsene.

Ofte flyttes skipet før besiktigelsen. Årsaken til dette kan være at skadene skal undersøkes ved tørrdokking. Her behandler jeg imidlertid prosessen for det tilfellet at besiktigelsen skjer på stedet. De samme klausulene får uansett anvendelse; se neste punkt om dismisjonsretten ved avgjørelser i tilknytning til flyttingen.

Den norske hovedassurandøren *skal* utpeke en besiktigelsesmann som

---

¹³¹ Sml. NSPL § 5-23 og *IHC 43.2*.

¹³² *ITCH 1995* har derimot en anmeldelsesplikt, jf. dennes klausul 13.1.

representant for assurandørsiden, jf. §§ 9-6 og 12-10 (1). Vurderingsfriheten knytter seg her kun til *hvem* han skal velge til oppdraget.

Etter de engelske kontraktsreguleringene har lederen en rett, men ikke en plikt, til å engasjere en egen besiktigelsesmann. Dette følger eksplisitt av IHC klausul 46.1.1., jf. 42.1.1.¹³³ For ITCH sin del fremgår det av standardens klausul 10.¹³⁴ ”*Leading underwriter*” vil med andre ord ha en skjønnsmyndighet både med hensyn til *om* assurandørsiden trenger en egen representant og *hvem* som eventuelt skal tilkjennes rollen.

Den aktuelle oppdragstakeren leverer en besiktigelsesrapport hvor det typisk inngår beskrivelser av skadens art og omfang, dens sannsynlige årsak og hvor høye reparasjonsomkostninger som må forventes. På grunnlag av opplysningene vil det vanligvis bli vurdert om det skal innhentes *anbud* blant de verkstedene som har egnet beliggenhet og tilstrekkelig kompetanse til å foreta den nødvendige istandsettelsen.

Forsikringsselskapene har interesse av at oppdraget gis til det firmaet som kan tilby lavest pris, og avhandlingens tre kontraktsreguleringer tilkjenner derfor assurandørene en *rett* til å kreve en anbudsrunde.¹³⁵ Den ledende assurandøren gis myndigheten til å fremme kravet overfor sikrede, og da med bindende virkning for koassurandørene.

6.2.4 Flytting og reparasjon

De engelske kontraktsalternativene er også sammenfallende hva gjelder

---

¹³³ Selv om kapitteloverskriften referer til ”*duties of the underwriters*”, fremgår det av klausulens ordlyd at det her er tale om en rettighet (jf. ”*may, at their sole discretion*”).

¹³⁴ Jf. punkt 6.2.1 om fortolkningen av den individuelle klausulen.

¹³⁵ Se NSPL § 12-11 (1), kfr. § 9-6. Rettighetsutøvelsen etter IHC klausul 44.2 må klart inngå i standardens henvisning til ”*claims procedures*”, jf. klausul 42.1.3. For ITCH’s del er rettighetsutøvelsen etter klausul 10.3 en del av den ledende assurandøren myndighet relatert til ”*handling and processing of claims*”, kfr. punkt 6.2.1. Anbudsbestemmelsene i ITCH klausul 10.3 og IHC 44.2 er materielt sett sammenfallende og vil i det følgende bli behandlet samlet.

reguleringen av flytting¹³⁶ og reparasjon. Den ledende assurandøren har for det første rett til å *velge* hvilken havn skipet skal flyttes til. Det presiseres at en nominasjon av en reparasjonshavn også inkluderer en aksept av å dekke merkostnader sikrede vil ha ved å følge instruksjonene. For det andre har lederen *vetorett* både med hensyn til sikredes valg av reparasjonssted og konkret firma.¹³⁷ Vetoretten innebærer reelt at lederen kan utøve en *instruksjonsrett*. Han kan, med bindende virkning for koassurandørene, nedlegge veto mot alle alternativene sikrede foreslår helt til det billigste anbudet legges frem. Formelt sett innebærer kompetansen en betydelig sikkerhetsventil for assurandørfelleskapet.

Reglene bør likevel ses i lys av at sikrede har krav på å få dekket "*reasonable costs of repairs*", hvorav også alminnelige flytningskostninger inngår.¹³⁸ I tillegg har sikrede krav på dekning av merkostnadene ved å følge instruksjoner vedrørende valg av havn. Assurandørsiden vil følgelig kun tjene på rettighetsutøvelsen der bruken av det utpekte verkstedet totalt sett blir billigere enn hva som er tilfellet dersom sikrede får sin vilje. Videre ønsker forsikringsselskapene normalt å opprettholde en god relasjon med rederiet, og jeg antar derfor at lederen i de fleste tilfeller ikke tar rettighetene i bruk.

Etter norsk rett har hovedassurandøren myndighet til å forplikte koassurandørene vedrørende alle beslutninger som knytter seg til flyttingen og reparasjonen.¹³⁹

I utgangspunktet innebærer ikke dette en omfattende kompetanse. Norsk kaskoforsikring bygger på et grunnprinsipp om at sikrede selv

¹³⁶ Begrepet "*flytting*" brukes her om reisen skipet foretar seg utelukkende med formål å bringe formuesobjektet til en dokk eller et reparasjonsverksted, uavhengig av om det er for egen maskin eller under slep.

¹³⁷ Jf. IHC klausul 44.1 og ITCH klausul 10.2. Avgjørelsene faller klart innunder "*the handling and processing of claims*" i den individuelle bestemmelsens forstand. "*Leading underwriter*" representerer derfor assurandørsiden, også ved håndhevelsen av rettighetene etter ITCH.

¹³⁸ Se "*The Medina Princess*" på s. 520–523. Saken gjelder slepekostnader, men jeg ser ingen grunn til å anta at løsningen blir annerledes der skipet flyttes for egen maskin.

¹³⁹ Jf. § 9-6, kfr. §§ 12-12 og 3-20.

velger verksted, og assurandørene tilkjennes *ingen vetorett*, jf. § 12-12 andre ledd. De norske reglene gir heller *ikke* assurandørene noen rett til å velge hvilken havn skipet skal flyttes til.

I et særtilfelle har hovedassurandøren likevel en betydelig disposisjonsrett i forbindelse med flyttingen. Assurandørene er som hovedregel ansvarlige for flyttekostnadene, men standardavtalen gir dem rett til å fraskrive seg ansvaret dersom transporten medfører en vesentlig risikøkøkning; jf. § 12-13 første ledd og § 3-20 andre ledd.¹⁴⁰ Om dette skal gjøres, har hovedassurandøren myndigheten til å avgjøre på alle koassurandørenes vegne, jf. NSPL § 9-6.¹⁴¹

Det er viktig å merke seg at ansvarsfraskrivelsen krever en *positiv meddelelse* overfor sikrede, og kravet må fremstilles før transporten er *påbegynt*. Tre mulige situasjoner er av særlig interesse for min problemstilling.

Velger hovedassurandøren å *motsette seg* flyttingen, så fraskriver han samtidig ansvaret for alle assurandørene.¹⁴²

For det andre kan hovedassurandøren eksplisitt *godta* flyttingen, til tross for risikøkøningen. En slik disposisjon vil også være bindende for koassurandørene, jf. § 9-6 og motivene til § 3-20¹⁴³. Hovedassurandørens beslutning prekluderer med andre ord den enkelte koassurandørens rett til selv å frasi seg ansvaret.

En tredje mulighet for hovedassurandøren er å forholde seg passiv til sikredes melding. Passivitet innebærer ikke en ”*meddelelse*” og er ikke i seg selv forpliktende for koassurandørene. Hver medassurandør vil kunne motsette seg flyttingen overfor sikrede med bindende virkning for sin delforsikring.

En rettighetsutøvelse fra den enkelte forutsetter at koassurandøren

---

¹⁴⁰ § 3-20 første ledd gir sikrede en meldeplikt dersom flyttingen medfører en økt skaderisiko. De tilhørende motivene legger til grunn at sikrede anses å ha notifisert *alle* koassurandørene ved en enkelt beskjed til hovedassurandøren; se første avsnitt.

¹⁴¹ Myndigheten gjelder også overfor eventuelle eksterne tidstapsassurandører, jf. § 14-3 (4), men relasjonen til disse faller utenfor min problemstilling.

¹⁴² Se Motivene til § 3-20 for nærmere spesifisering av hvilke tap assurandørene kan fraskrive seg ansvaret for, da særlig tredje siste avsnitt.

¹⁴³ Motivuttalelsens åttende avsnitt.

har fått kjennskap til at flyttingen innebærer en risikoøkning. Der sikrede kun notifiserer hovedassurandøren, er medassurandørene normalt avhengige av at beskjeden videreformidles. Det kan tenkes tilfeller hvor rederiet påbegynner flyttingen fordi de i aktsom god tro anser lederens passivitet som en stillestående aksept, og det senere viser seg at hovedassurandøren unnløt å videreformidle notifikasjonen. Her kan ikke koassurandørene påstå seg uforpliktet til å dekke flyttekostnadene. Hovedassurandøren har myndighet til å godkjenne flyttingen på alles vegne, og en naturlig følge av dette er at koassurandørene bærer risikoen for en slik unnløtelse fra lederens side.

Den norske hovedassurandørens kompetanse vedrørende flyttings-spørsmålet kan altså få stor økonomisk betydning for koassurandørene. Relativt sett blir spørsmålet mindre viktig for forsikringsavtaler som har inkorporert de engelske kontraktsalternativene. Den norske reguleringen må ses på bakgrunn av at rederiet har den endelige beslutnings-myndigheten ved valget av både havn, reparasjonssted og konkret verksted. Som ovennevnt gir de engelske kontraktene lederen en myndighet til å velge havn kombinert med en vetorett med hensyn til sted og firma.

6.3 Kravoppjøret

6.3.1 Hjemlene og faktiske forutsetninger

Nå forflytter vi oss til fasen etter at verkstedet har gjennomført reparasjonen og utstedt sin faktura. Tiden er moden for at sikrede og den ledende assurandøren blir enige om hvilken *total dekningssum* rederiet skal få utbetalt fra sine kaskoassurandører.

Jeg forutsetter at forhandlingspartene har inngått en slik oppgjørsavtale og at denne utvilsomt er bindende for den ledende assurandørens egen delforsikring. Spørsmålet er hvilke begrensninger kontraktsklausulene setter for lederens myndighet til *også* å forplikte koassurandørene ved avgjørelsen.

I det engelske markedet vil sikredes megler vanligvis fremme

kravet som den ledende assurandør så vurderer og eventuelt aksepterer.¹⁴⁴ De norske reglene gir hovedassurandøren ansvaret for at erstatningsberegningen gjennomføres, jf. § 9-8 (1) 1.punkt.¹⁴⁵ For mine vurderinger har det ikke betydning om den ledende assurandørens dispositive utsagn er en aksept av et krav sikrede fremmer eller om det er ham selv som kommer med oppgjørstilbudet.

De respektive hjemmelsgrunnlagene for lederens rett til å forplikte koassurandørene ved kravoppgjøret er NSPL § 9-9 andre punktum, IHC klausul 42.1.4 og den individuelle klausulen.¹⁴⁶

Den norske bestemmelsen fastslår at hovedassurandørens ”*beregning binder koassurandørene såfremt den er i overensstemmelse med forsikringsvilkårene*”. Etter IHC klausul 42.1.4 tilkjennes lederen en myndighet til å binde medassurandørene med hensyn til.¹⁴⁷

”all payments or settlements to the Assured or third parties under this insurance other than those agreed on an ‘ex-gratia’ basis”

Den individuelle klausulen gir lederen en generell myndighet i forbindelse med kravshåndteringen.¹⁴⁸ I første punkt gjøres det unntak for oppgjør som overskrider forsikringsvilkårene, og bestemmelsens andre punkt presiserer at koassurandøren er uforpliktet av ”*any settlement that is made on a commercial or ex gratia basis*”.

Felles for mine tre kontraktsklausuler er at koassurandørene som

---

¹⁴⁴ Ofte foretar en dispassjør (”*average adjuster*”) kravsberegningen. Den sakkyndige anbefalingen er ikke bindende for partene, men sikrede vil normalt tillegge uttalelsen stor betydning. Se Goodacre (1996) s. 533–548.

¹⁴⁵ Også etter de norske reglene kan vurderingen forelegges en dispassjør; enten som følge av avtale eller i henhold til NSPL § 5-5. Normalt står imidlertid forsikringssselskapets egne havarikonsulenter for utregningen.

¹⁴⁶ Jeg behandler ikke spørsmål som kan oppstå i forbindelse med *erstatningsutbetalingen*; jf. punkt 1.4.1. Det bør likevel påpekes at IHC klausul 42.1.4 inkluderer ”*payments*” i kompetansehjemmelen, mens ordlyden i den individuelle klausulen og NSPL kapittel 9 kun henviser til oppgjørsberegningen. Det er mulig dette får betydning for utstrekningen av lederens regressrett i tilfeller hvor han har utbetalt hele oppgjørssummen.

¹⁴⁷ Kfr. klausulens innledningsord sitert under punkt 6.2.1.

¹⁴⁸ Jf. punkt 4.2.2.1.

hovedregel forpliktet til å betale sine andeler av det dekningsbeløpet som fremgår av oppgjørsavtalen.

I det følgende behandler jeg først et unntak som knytter seg til disposisjonens *rettslige innhold*. Temaet er lederens manglende kompetanse til å vedta erstatningsberegninger som overskrider sikredes rettmessige dekningskrav. Koassurandørene er kun bundet dersom det objektivt sett foreligger en skade som faller *innenfor forsikringens dekningsfelt*. Lederen kan heller ikke godta ansvar for *andre tapsposter* enn de assurandørene svarer for etter forsikringsvilkårene, og *størrelsen på oppgjøret* skal ikke avvike fra kontraktens prinsipper for tapsberegning.

I punkt 6.3.3 ser jeg på enkelte særlige kompetansebegrensinger som følger av de engelske reguleringene. Reglene særpreges ved at den *ledende assurandørens begrunnelse* for å inngå oppgjørsavtalen er avgjørende for unntakenes anvendelse. Vurderingstemaene knytter seg ikke opp mot beregningens rettsvirkninger, men hvilke subjektive oppfatninger lederen hadde på avtaletidspunktet.

6.3.2 Forsikringsvilkårene setter ytre grenser

6.3.2.1 Oversikt

Det følger eksplisitt av ordlyden i *den individuelle klausulen* og NSPL § 9-9 *andre punkt* at koassurandørenes kun forpliktet av lederens beslutning dersom den er i overensstemmelse med forsikringsvilkårene.

Den individuelle klausulen fastslår at koassurandørene er uforpliktet hvis disposisjonen "*can be demonstrated to be outside the terms (...)*". Jeg forstår dette som en prosessuell bevisregel, og for å besvare problemstillingen anser jeg det tilstrekkelig å fokusere på vilkårenes materielle sider.

Det kan problematiseres om henvisningen til "*under this insurance*" i *IHC klausul 42.1.4* innebærer en tilsvarende objektiv myndighetsbegrensning, eller om det kun spesifiseres at erstatningsbeløpet må angå

en reell skade på det forsikrede skipet.¹⁴⁹

Leser vi kontraktsklausulene i sammenheng, taler de beste grunner for å legge til grunn en forutsetning om at erstatningssummen ikke kan overskride sikredes rettskrav etter avtalevilkårene. Hele klausul 42.1¹⁵⁰ fremstår som en kronologisk oversikt over de overordnede prinsipper for lederens kompetanse ved havaribehandlingen, og i punkt 42.1.1 knyttes prosessen tydelig opp mot de forhold som kan gi hjemmel for rettskrav etter vilkårene. Støtte for tolkningen finner jeg også i klausul 46.7 som presiserer at den ledende assurandøren skal forelegges en dokumentasjon som gir ham grunnlag til å vurdere assurandørens ansvar. Ordlyden synes å forutsette at lederens endelige godkjennelse først skal skje etter en konstatering av at beregningen er i overensstemmelse med forsikringsavtalene. Etter mitt syn kan det legges til grunn at fornuftige parter ville ha ment at 42.1.4 skulle leses i sammenheng med dette.

Ordlyden i alle mine kontraktsklausuler gir altså kun lederen kompetanse til å akseptere *dekningsmessige krav*. Jeg vil først presisere hva som ligger i dette. Deretter ser jeg nærmere på avgrensningen mellom klausulenes ytre rammer og de vurderingene som er overlatt til lederens skjønn.

6.3.2.2 Vilkårsfortolkningen

Motivene til Sjøforsikringsplanen presiserer at koassurandørene er uforpliktet hvis hovedassurandøren erstatter en tapspost som etter en *riktig fortolkning* av vilkårene må anses utelukket.¹⁵¹ Det avgjørende er altså tolkningsresultatet som følger av en korrekt rettskild bruk. Den objektiviserte engelske tolkningslæren innebærer at det samme skal legges til grunn for ”*leading underwriter*”.

---

¹⁴⁹ Til sammenligning lå en klausul av sistnevnte art til grunn for tvisten i *Roar Marine*. Dommeren anså det klart at lederen var gitt myndighet til å godta enhver erstatningsberegning i tilknytning til skaden selv om dekningen overskred polisevilkårene. Se mer punkt 6.3.2.3.

¹⁵⁰ Jf. punkt 6.2.1.

¹⁵¹ Motivene til § 9-9; andre avsnitt.

For å avgjøre om den ledende assurandørens disposisjon er innenfor klausulens yttergrense, må det foretas en totrinnet vurdering. Vilåret koassurandøren påstår er overtrådt, må først fortolkes i tråd med gjeldende metodeprinsipper. Deretter sammenlignes tolkningsresultatet med lederens beslutning, og koassurandørene er forpliktet overfor sikrede så langt den konkrete disposisjonen ikke gir skipseieren bedre dekning enn hva som følger av den rettslig korrekte kontraktsfortolkningen.

Redegjørelsen indikerer at enhver uoverensstemmelse mellom vilkårene og erstatningsberegningen gir koassurandørene grunnlag for å hevde seg uforpliktet av *hele* oppgjørsavtalen. Dette er åpenbart situasjonen hvis sikrede er gitt kompensasjon for en skade som faller utenfor forsikringens dekningsfelt. Den absolutte rettsvirkningen synes mindre rimelig dersom beregningen for det vesentligste er i tråd med vilkårene, og det kun er tale om et enkeltstående vilkårsbrudd i tilknytning til en mer avgrenset tapspost. Hensynet til både sikrede og prosesseffektiviteten taler for at koassurandørene ikke skal kunne se bort fra enhver oppgjørsavtale som inneholder et mindre avvik fra den rettmessige forsikringsdekningen. Jeg utelukker ikke at koassurandørene undertiden bare er ubundet av den *delen* av oppgjørsavtalen som kompetanseoverskridelsen direkte knytter seg til.¹⁵² For enkelthets skyld ser jeg bort fra denne mulige modifikasjonen og vil også i det følgende behandle oppgjøret som *en samlet disposisjon*. Hovedpoenget er uansett at lederen ikke kan forplikte medassurandørene til å utbetale et beløp som sikrede ikke har rettskrav på.

For positivrettslige og detaljerte vilkår er det normalt ikke problematisk

---

¹⁵² For den individuelle klausulens del mener jeg dette nokså klart er tilfellet. Her er den enkelte "*decision as to coverage or quantum*" uforpliktende hvis den strider mot vilkårene. Formuleringene i NSPL og IHC etterlater større tvil. Ordlyden i NSPL § 9-9 andre punktum peker i retning av at koassurandørene kan si seg uforpliktet ved enhver kompetanseoverskridelse (jf. "*beregningen binder såfremt*"), men i Motivene kobles vurderingen til en enkelt "*tapspost*". IHC klausul 42.1.4 knytter unntaket opp mot begrepet "*settlements*". Det er uklart om ordbruken avskjærer muligheten for at koassurandørene er forpliktet av de delene av erstatningsberegningen som *ikke* overskrider vilkårene.

å ta stilling til hvorvidt oppgjørsavtalen overensstemmer med reguleringen. Det er hovedsakelig de skjønnsmessige vurderingstemaene som kan gi grunnlag for tvil. Interessant er det derfor å vurdere hvordan henholdsvis norsk og engelsk rett oppfatter grensen mellom den ledende assurandørens eget skjønn og avgjørelser som må sies å være i strid med vilkårene.

6.3.2.3 Den ledende assurandørens frie skjønn

Utgangspunktet er klart. Den ledende assurandørens skjønnsmessige avgjørelser er bindende såfremt skjønnnet utøves i overensstemmelse med forsikringsvilkårene.

I forhold til NSPL § 9-9 kan det for det første stilles spørsmål om koassurandørene likevel *unntaksvis* kan påstå seg uforpliktet av oppgjøret på grunn av mangler ved hovedassurandørens skjønnsutøvelse.

Vilkårsteksten gir ingen holdepunkter for dette. En støtte for anførselen vil trolig basere seg på Motivene, der det bemerkes at skjønnsmessige avgjørelser også kan angripes ”dersom skjønnnet er utøvet på en slik måte at det **i realiteten** må anses som en fravikelse i favør av sikrede”.¹⁵³

Ordlyden kan tolkes i to ulike retninger. *Et tolkningsalternativ* er at konsipistene nettopp åpner for at koassurandørene i visse tilfeller er uforpliktet, selv om oppgjørsavtalen etter en riktig fortolkning ligger innenfor forsikringsvilkårene. *Den andre muligheten* er at sitatet kun skal leses som en understrekning av at disposisjonens rettslige realitet er avgjørende og ikke dens formelle innhold. I så fall er det ikke mangler ved utøvelsen av skjønnnet som medfører at koassurandørene blir uforpliktet. Det vil være en presisering av at lederen ikke kan utvide myndigheten ved å formulere oppgjøret på en måte som tilsynelatende oppfyller vilkårene, dersom de faktiske rettsvirkningene av beregningen innebærer en fravikelse i sikredes favør.

Hvis utvalget har ment at koassurandørene skal kunne si seg ubundet *på grunn av* omstendigheter ved hovedassurandørens skjønn, så er det sannsynligvis tale om en konkret rimelighetsvurdering. Det

---

¹⁵³ Motivuttalelsenes andre avsnitt; min utheving.

kan tenkes tilfeller hvor sikredes interesser har fått gjennomslag i en slik utstrekning at det vil være *sterkt urimelig* dersom oppgjøret blir bindende for medassurandørene. Skal planmotivene forstås i denne retning, er det naturlig å se vurderingen i lys av de kontraktsrettslige prinsippene for bruken av avtalelovens § 36 som tolkningsmoment.¹⁵⁴

Ser vi uttalelsen i sammenheng med standardavtalens øvrige regler, synes det likevel lite trolig at den skal tillegges et slikt meningsinnhold. Den konkrete rimelighetsvurderingen kan føre til økt antall tvister og for øvrig skape en mer uensartet markedspraksis. Håndhevelsen av regelen vil dermed stride mot planutvalgets ønske om å gi grunnlag for klare, generelle og forutberegnelige regler. Jeg antar det ville blitt uttrykt klarere dersom komiteen, til tross for mothensynene, anså det hensiktsmessig med en myndighetsbegrensning basert på en avveining av interessene i den enkelte sak.

Jeg legger derfor det andre tolkningsalternativet til grunn. Sitatet er en ren utdypning av utgangspunktet om at det er *resultatet* av disposisjonen som er utslagsgivende og ikke hovedassurandørens egne bakenforliggende faktiske og rettslige vurderinger.

Motivuttalelsen begrenses til situasjoner hvor vilkårsfravikelsen går i sikredes favør, men det må antas det også kun er i slike tilfeller koassurandørene motsetter seg disposisjonen.

Det neste spørsmålet blir hvordan den norske reguleringen trekker opp den nærmere *grensen* mellom kontraktens objektive kompetansebegrensning og den frie skjønnsutøvelsen.

Her er en voldgiftsdom inntatt i ND 1934 s. 58 av interesse.¹⁵⁵ Saken gjaldt fortolkningen av en hovedassurandørklausul hvorav lederen var

¹⁵⁴ Jf. Rt. 1991 s. 220 på side 225–226, Hagstrøm (2003) s. 639. Rettsteknisk er det i så fall et eksempel på at avtalerettslige tolkningsprinsipper gir et mer *hensiktsmessig* utgangspunkt for vurderingen enn rettskildeprinsippene for lovtolkning; jf. punkt 4.1.2.3.

¹⁵⁵ Motivene 1964 henviser til dommen i tilknytning til dagjeldende § 146 og gir med dette uttrykk for at avgjørelsen er relevant for fortolkningen. Bestemmelsen er vide-reført i dagens § 9-9, og jeg legger til grunn at det ikke har vært meningen å fravike oppfatningen.

gitt myndigheten til å forplikte hele koassuransefellesskapet ved havarippgjøret, men kun i den grad erstatningsberegningen holdt seg innenfor polisevilkårene. Medassurandørene ble ansett bundet av hovedassurandørens avgjørelse om at sikrede hadde ført tilstrekkelig bevis for at skaden opptrådte i forsikringstiden. Dommeren anså det ikke nødvendig å vurdere om hovedassurandøren hadde tilsidesatt de beviskravene som vanligvis gjaldt i assuranseforhold. Koassurandørene ville uansett være forpliktet.¹⁵⁶

Dommen er en bekreftelse på at hovedassurandøren som utgangspunkt har full myndighet, så lenge oppgjøret ikke strider mot forsikringsvilkårene. Utover dette kan avgjørelsen forstås på minst to måter.

Beviskravsregler er prosessuelt å regne som rettsregler, og her vil alminnelige sivilrettslige prinsipper utgjøre supplerende bakgrunnsrett. Dommen kan derfor forstås som et generelt uttrykk for at hovedassurandøren fritt kan fravike gjeldende *deklaratorisk bakgrunnsrett* på koassurandørenes vegne.

En annen mulighet er at dommeren har ment at hovedassurandøren har fritt skjønn med hensyn til hvilket *faktum* som skal legges til grunn. Ved vurderingen av om erstatningsberegningen er innenfor vilkårene, må det da tas utgangspunkt i lederens syn på de faktiske forholdene. Konsekvensen blir at hovedassurandøren reelt sett har adgang til, bevisst eller ubevisst, å tilpasse faktum til den forsikringserstatningen han ønsker å tilkjenne sikrede. Myndigheten vil åpne for at lederen kan *omgå* de objektive grensene § 9-8 andre punkt setter, og hensynet til koassurandørene taler klart i retning av at tolkningsalternativet ikke bør legges til grunn.

Jeg mener den første tolkningsmuligheten gir en mer rimelig og forutberegnelig rettstilstand og leser derfor dommen som et utslag av hovedassurandørens myndighet til å fravike den deklaratoriske bakgrunnsretten. Om dette bør gjøres, hører innunder hovedassurandørens frie skjønn.

Som følge av argumentasjonen konkluderer jeg med at § 9-9 andre punkt kun avskjærer adgangen til å fravike forsikringsvilkår som er

---

¹⁵⁶ På s. 63.

positivt regulert i planen. Der ordlyden er taus, vil ikke hovedassurandørens kompetanse være begrenset av bakgrunnsrettens prinsipper. Han står dermed fritt i avveiningen av de forretningsmessige hensynene som gjør seg gjeldende. Situasjonen må imidlertid bli annerledes dersom bakgrunnsretten anvendes som utfyllende tolkningsmoment ved presiseringen av en vilkårstekst. Hvis de generelle prinsippene belyser plankonsipistenes formål med klausulen, så vil ikke hovedassurandøren ha myndigheten til å disponere i strid med denne forståelsen. Dette følger av at han ikke kan godta en tapspost som etter en korrekt fortolkning av vilkåret må anses utelukket.

Planutvalget forklarer ikke *hvorfor* koassurandørene ikke bør ha adgang til å bestride hovedassurandørens skjønnsutøvelse overfor sikrede. I en eldre dom av 1914 fastslås det at en tilsvarende begrensning i en individuell klausul hadde til formålet å redusere antall tvister.¹⁵⁷ I eldre teori argumenteres det med likelydende prosestetniske hensyn. Dessuten vektlegges det at havaribehandlingen ville bydd på store praktiske problemer dersom hovedassurandøren måtte avgjøre ethvert tolkningsspørsmål ved først å rådføre seg med sine koassurandører.¹⁵⁸

Den norske forståelsen av grensene for lederens frie skjønn må vurderes opp mot engelsk rett. Hvordan er forholdet mellom skjønnsutøvelsen og forsikringsvilkårenes yttergrenser etter de engelske kontraktsalternativene?

Roar Marine er illustrerende for engelske domstolars forståelse av de objektive rammene for en ledende assurandørs myndighet ved kravoppjøret, og avgjørelsen gir derfor et godt utgangspunkt for vurderingen. Saken gjaldt fortolkningen av en vidt formulert LUA-klausul. Lederens myndighet til "*settlements in respect of claims*" var ikke begrenset til kun å gjelde innenfor rammen av forsikringsvilkårene. Koassurandørene anførte forgjeves at lederens disposisjon ikke fikk betydning for delforsikringene.

---

¹⁵⁷ ND 1914 s. 285 på s. 287.

¹⁵⁸ Wikborg (1927) s. 219.

Det var ikke grunnlag for å innfortolke et underforstått vilkår om at avtalen med sikrede måtte være inngått i en ”*proper and businesslike manner*”. Etter sikker rett innfortolkes en slik begrensning i ”*follow the settlements*”-klausuler, men det kunne ikke trekkes analogier fra denne praksisen.¹⁵⁹ Det uttales på side 430:

”*What is suggested is that **the leader’s conduct**, effectively on behalf of all insurers, gives rise to a defence. For better or for worse following insurers trust and follow their leader. The insured **does not control** the way in which the leading underwriters **handle or settle the claims**. Following underwriters **accept both the advantages and any risks** of the leading underwriters’ handling of settlements and of other matters affecting them. This is **reinforced by the presence of two express exceptions** (...); namely *ex gratia* and without prejudice settlements.” (mine uthevinger)*

Uttalelsen er en ratio decidendi siden den direkte begrunner hvorfor sikredes krav mot koassurandørene blir tatt til følge.

Årsaken til at det ikke kunne trekkes analogier fra praksis om fortolkningen av ”*follow the settlement*”-klausuler, var det interessefelleskapet som presumptivt foreligger mellom lederen og koassurandørene. Etter mitt syn gir resonnementet føringer utover tilfellene hvor koassuranserefelleskapet vurderes opp mot partskonstellasjonen i reassuranser. Det gis generelt uttrykk for at koassurandørenes interesser er tilstrekkelig vernet gjennom formodningen om at lederen normalt vil opptre i samsvar med disse. I tillegg presiserer dommeren at det *eneste* utenforliggende tolkningsmomentet av betydning er klausulens åpenbare formål om å effektivisere havaribehandlingen.¹⁶⁰ Når effektivitetshensynet betones så sterkt i et klart formulert prejudikat, er det i senere saker trolig lite rom for å hevde at en formålstjenelig avvikling av kontraktsforholdet er avhengig av at en gitt kompetansebegrensning innfortolkes.

Videre bemerker dommeren at tolkningsresultatet styrkes ved at

---

¹⁵⁹ Jf. dommens s. 430 og avhandlingens punkt 1.3.1.

¹⁶⁰ På s. 430.

bestemmelsen oppstiller to eksplisitte unntak. Dette synes å bygge på en grunnleggende oppfatning om at partene har tatt stilling til behovet for myndighetsbegrensninger. En fornuftig part anser dermed den endelige kontrakten som en uttømmende regulering av de unntak som skal gjelde. Ytterligere modifikasjoner vil følgelig vanskelig kunne innfortolkes på grunnlag av at partene åpenbart har ment de skal inngå.¹⁶¹

Alt i alt mener jeg dommen i stor grad avskjærer adgangen til å innfortolke underforståtte begrensninger i lederens myndighet etter en FOL-klausul. Forutsetningsvis har lederen et fritt skjønns med mindre annet *uttrykkelig* er avtalt.

Avhandlingens *individuelle klausul* har betydelig likhetstrekk med den som var hjemmelsgrunnlaget for rettsavgjørelsen. Jeg anser det derfor klart at dommens ratio decidendi utgjør et bindende prejudikat ved fortolkningen. Det at min regulering i tillegg gjør unntak for disposisjoner utenfor forsikringsvilkårenes rammer, forsterker utgangspunktet om at det ikke kan innfortolkes implisitte betingelser.

Jeg kan ikke se at *IHC klausul 42.1.4* står i en annen stilling. Ulikt bestemmelsen i *Roar Marine* er dette en standardavtale, men reguleringen gjelder samme partskonstellasjon i møte med likeartede problemstillinger. For øvrig gjør også IHC unntak for såkalte "*ex gratia*"-oppgjør.

Hverken den norske eller de engelske kontraktsreguleringene gir den ledende assurandøren en kompetanse til å forplikte koassurandørene opp mot et oppgjør som går utenfor forsikringsvilkårenes dekningsfelt. Min analyse har vist at begrensningen i stor grad har sammenfallende rekkevidde i de to rettssystemene. Ingen av regelsettene gir grunnlag for å innfortolke andre objektive vilkår enn de som direkte fremgår av avtalen. Innenfor kontraktens rammer har den ledende assurandør full vurderingsfrihet, og dette anses ønskelig ut fra hensynet til effektiv havaribehandling.

---

¹⁶¹ Kfr. punkt 4.2.2.2 vedrørende læren om "*implied terms*".

6.3.3 Særlige oppgjørsmåter

6.3.3.1 Den subjektive begrunnelsen

IHC klausul 42.1.4 og den individuelle klausulen gjør begge unntak for oppgjør av typen ”*ex gratia*”,¹⁶² og etter den individuelle klausulen forpliktes heller ikke koassurandørene der lederens avtaleinngåelse er *kommersielt begrunnet*.¹⁶³ Kompetansebegrensningene gjelder kun i forhold til lederens endelige aksept av den totale dekningssummen og får *ikke* betydning for lederens myndighet i den forutgående kravsbehandlingen.¹⁶⁴

Temaet her er hva som nærmere ligger i disse yttergrensene for lederens myndighet.

Begrepet ”*ex gratia*” har en sikker kjerne. Etter fast praksis omfattes de tilfeller hvor den ledende assurandøren inngår en avtale til tross for at han regner med at oppgjøret faller utenfor forsikringsvilkårene.¹⁶⁵ I punkt 6.3.4.2 utdyper jeg hva som ligger i dette. Videre drøfter jeg om unntaket *kun* gjelder denne situasjonen, eller om ordlyden også rammer andre oppgjørsmåter.

Hva det innebærer at den individuelle klausulen avskjærer lederens kompetanse for *kommersielt begrunnede* disposisjoner, behandles i punkt 6.3.4.3.

Begge begrensningene knytter seg til lederens subjektiv begrunnelse for avgjørelsen, og de skiller seg dermed fra unntaket for erstatningsberegninger som ikke overensstemmer med forsikringsvilkårene, jf. punkt 6.3.2. Et eksempel som illustrerer forskjellen er at det aldri er tale

---

¹⁶² På norsk brukes ofte begrepet *kulansoppgjør*.

¹⁶³ ”*made on a commercial (...) basis*”.

¹⁶⁴ Kfr. punkt 6.2.

¹⁶⁵ Se premiss 10 i *Assicurazioni Generali* [2004] E.W.C.A Civ. 429 hvor ”*ex gratia*” beskrives som en avtale inngått ”*on the basis that Generali had no legal liability to make them*”. Saken gjaldt fortolkningen av en ”*follow the settlement*”-klausul, og Generali var ledende assurandør under den direkte forsikringen. ”*Ex gratia*” er imidlertid et alminnelig kjent juridisk uttrykk som tillegges det nevnte innholdet i en rekke sammenhenger. Uttalelsen beskriver hva som direkte følger av ordlyden, og det er derfor ikke tale om å trekke analogislutninger fra dommen.

om ”*ex gratia*” hvis den ledende assurandøren *tror* kravet går innunder dekningen.¹⁶⁶ Dersom det er tvilsomt om skaden reelt var dekningspliktig, så er det aktuelt å drøfte om koassurandørene er ubundet fordi oppgjørsavtalen objektivt sett strider mot forsikringsvilkårene.

NSPL legger ingen tilsvarende ytre rammer for hovedassurandørens disponeringsevne. Etter norsk rett er koassurandørene derfor som utgangspunkt forpliktet uten hensyn til hovedassurandørens subjektive begrunnelse for erstatningsberegningen.

6.3.3.2 Ex gratia

Det klassiske ”*ex gratia*”-oppgjøret baserer seg altså på at assurandørene *ikke* hadde betalingsplikt. Dette vil typisk skyldes at lederen har egeninteresse av å gjøre sikrede en tjeneste; han ønsker å pleie klientrelasjonen eller opparbeide seg andre fremtidige fordeler.

I forhold til assurandørenes debitorstillinger etter delforsikringsavtalene kan dette klassifiseres som erstatningsberegninger lederen godtar i ren *gavehensikt*.

Det må sies at oppgjørstilbud lederen godtar til tross for at han anser seg uforpliktet, vanligvis også overskrider forsikringsvilkårenes rammer; jf. punkt 6.3.2. ”*Ex gratia*”-unntaket får selvstendig betydning der lederen *selv* vurderer rettstilstanden dithen at sikrede ikke har rettskrav på erstatningssummen, men det senere viser seg at beregningen var i overensstemmelse med en objektiv fortolkning av vilkårene. Her gir lederens subjektive gaveintensjon koassurandørene grunnlag for å anse seg ubundet av oppjøret.

Dette mener jeg også gjelder for den individuelle klausulen. Bestemmelsens andre punktum fremhever at koassurandørene ”*in particular*” ikke forpliktes av slike oppgjør, og tilsynelatende fremstår begrensningen som en ren presisering av unntaket for beregninger som faller utenfor forsikringsvilkårene. Begrepet ”*ex gratia*” er likevel tillagt den ovennevnte betydningen i langvarig

¹⁶⁶ Jf. *Roar Marine* hvor klausulens ”*ex gratia*”-begrensning ikke var aktuell fordi lederen ikke var bevisst om muligheten for at det forelå et oppgjør som lå utenfor forsikringsvilkårene.

rettspraksis, og en eventuell innskrenkning av rekkevidden forutsetter trolig en klarere uttrykksmåte.¹⁶⁷

Neste spørsmål blir om begrepet ”*ex gratia*” kun innbefatter tilfellene hvor lederens beslutning baserer seg på at det ikke foreligger rettslig erstatningsansvar, eller om *også* andre typer oppgjørsavtaler rammes av ordlyden.

For det første har det i forbindelse med reassuranser vært hevdet at uttrykket ”*ex gratia*” også omfatter de tilfeller hvor det ikke er foretatt noen *ansvarsvurdering*.¹⁶⁸

Slik jeg forstår påstanden, er det tale om avgjørelser lederen utelukkende baserer på faktiske vurderinger. Rettslige argumenter utgjør altså ingen del av begrunnelsen. Dette er tenkelig hvis lederen godtar sikredes oppgjørstilbud uten selv å vurdere den rettslige holdbarheten av argumentasjonen. Bakgrunnen kan være at han rent faktisk synes det er rimelig at rederiet holdes skadesløs eller det kan skyldes andre kommersielle hensyn. Poenget er at avgjørelsen ikke er basert på at assurandørene er uforpliktet fordi lederen *ikke har tatt stilling* til rettmessigheten av kravet.

Etter mitt syn er det uklart om situasjonen faller innunder ordlyden.

Hensynet til *sikrede* taler i retning av at ”*ex gratia*”-begrensningen ikke omfatter situasjoner hvor lederen unnlater å vurdere ansvarsspørsmålet. Dersom oppgjøret overskrider forsikringsvilkårene, må det antas at koassurandørene påberoper seg det rettsteknisk enklere unntaket som direkte rammer vilkårsfravikelsen. Med andre ord aktualiseres ”*ex gratia*”-begrensningen i tilfeller hvor sikrede har rettskrav på erstatningsbeløpet, og det virker lite rimelig om rederiet skal bære den videre risikoen for at lederen faktisk tar stilling til det rettslige ansvarsspørsmålet. For IHC sin del kan det *også* vises til at sikredes side¹⁶⁹ pålegges

---

¹⁶⁷ Kfr. dommen ”*British Sugar*” referert i punkt 4.2.4.1.

¹⁶⁸ Jf. Hoffmann (1994) s. 662, kfr. Vibe (2006) s. 147 med videre henvisninger til teori. Begrepet knyttes derimot ikke opp mot fraværet av ansvarsvurderinger hos Henley (2004) s. 341, O’Neill (2004) s. 209–211.

¹⁶⁹ Normalt sikredes dispassjor.

en forpliktelse til å gi lederen en fullt dokumentert kravspresetasjon,¹⁷⁰ og det synes underforstått at assurandørene har ansvaret for gjennomgangen av informasjonen.

Til sammenligning retter den klassiske ”*ex gratia*”-begivenheten seg mot hvordan lederen har *fortolket* forsikringsvilkårene. Årsaken til at han har ansett skaden for å falle utenfor dekningen, vil for de alt overveiende tilfellene også være synbar for skipseieren. Unntaket kan derfor legitimeres ut fra en presumpsjon om oppgjøret er begrunnet i *både* rederiets og lederens særinteresser, og koassurandørene bør vernes mot en slik utnyttelse av representasjonsretten. Grunnleggende sett er det tale om å sile ut et typetilfelle hvor lederen generelt handler i strid med fellesinteressene som preger koassuransesystemet. Regelen virker *prosessbesparende* og må i denne sammenheng anses å fremme ønsket om en *effektiv kravshandling*.

Som ovennevnt vil ”*ex gratia*”-oppgjøret vanligvis også stride mot forsikringsvilkårene, slik at unntaket kun får selvstendig anvendelse der lederen var i villfarelse ved sin antakelse om at sikrede ikke hadde rettskrav på dekningssummen. Begrensningen virker prosessbesparende fordi lederen normalt vil unngå å godta oppgjør han mener er i uoverensstemmelse med polisevilkårene, og koassurandørene vil følgelig slippe å bestride denne typen disponeringer i ettertid.

På denne bakgrunnen konkluderer jeg med at tilfellene hvor lederen ikke foretar noen rettslig ansvarsvurdering, faller utenfor begrepet ”*ex gratia*” i henholdsvis IHC klausul 42.1.4 og den individuelle klausulens forstand.

For det andre kan det stilles spørsmål om ”*ex gratia*”-begrensningen inkluderer de tilfellene hvor en oppgjørsavtale har kommet i stand til tross for at ansvar *ikke er innrømmet*.

Her kan det rent faktisk være foretatt en ansvarsvurdering, men lederen har hverken direkte eller stilletiende anerkjent overfor sikrede at han anser kaskoassurandørene som *forpliktet* til å dekke skaden. For

¹⁷⁰ Jf. klausul 46.7, kfr. klausul 46.1.2.

det vesentligste er dette praktisk for oppgjør som er løst i minnelighet. Disse vil typisk være resultater av rene kompromisser hvor også forhandlingspartenes særinteresser har spilt inn.

I *Assicurazioni Generali* fastslo dommeren at oppgjør uten ansvarsinnrømmelse var omfattet av en annen kompetansebegrensning som inngikk i avtaleteksten; nærmere bestemt beslutninger avgjort ”*without prejudice*”.¹⁷¹ En rekke FOL-klausuler som benyttes i dagens marked, inkluderer tilsvarende unntak og da gjerne i tillegg til en ”*ex gratia*”-modifikasjon.¹⁷² Det at markedsaktørene i praksis benytter en annen formulering for å unnta oppgjør uten ansvarsinnrømmelser, taler for at begrensningen ikke kan innfortolkes i ”*ex gratia*”-begrepet. Av mangel på andre holdepunkter må det antas at fornuftige parter ville lagt den vanlige forståelsen blant markedsaktørene til grunn. Synspunktet er at partene, ved å utelate betegnelsen ”*without prejudice*”, gir uttrykk for en intensjon om at en slik myndighetsinnskrenkning *ikke* inngår i kontraktsforholdet.

Den overordnede konklusjonen blir at de engelske kontraktreguleringenes unntak for ”*ex gratia*”-oppgjør *kun* innebærer at lederen ikke har kompetanse til å vedta oppgjørsavtaler som han selv mener faller utenfor dekningsansvaret.

De engelske teoretikerne har ikke en helt samsvarende definisjon av begrepet ”*ex gratia*”,¹⁷³ og jeg er ikke kjent med rettsavgjørelser som tar stilling til tolkningsspørsmålet i forbindelse med en koassuranse. Det bør derfor understrekes at avhandlingens konklusjon er usikker; kfr. punkt 4.2.2.1.

6.3.3.3 Kommersiell begrunnelse

I stedet for å gjøre unntak for avtaler inngått ”*without prejudice*” inneholder den individuelle klausulen en objektiv begrensning for avgjørelser som er tatt ”*on a commercial (...) basis*”. Spørsmålet blir hva som ligger i dette.

---

¹⁷¹ Dommens premiss 10. Om uttrykket ”*without prejudice*” se Henley (2004) s. 342–345.

¹⁷² Illustrerende er klausulen som var gjenstand for fortolkning i *Roar Marine*.

¹⁷³ Kfr. fotnote 168.

Ordlyden isolert sett gir lite mening. Kommersielle hensyn ligger bak inngåelsen av forsikringsavtalene og er styrende for selskapenes virksomhet.

Uttrykket kan presiseres på bakgrunn av hvilken disposisjon unntaket rammer. Kompetansebegrensningen gjelder bare lederens *endelige aksept* av den totale dekningssummen og har ingen betydning for beslutninger i den forutgående kravsbehandlingen.¹⁷⁴ Med hensyn til erstatningsberegningen vil fellesskapets interesser generelt tilsi at lederen innstiller seg på kun å godta sikredes dekningsmessige krav. Lest i denne konteksten fremstår avtaler foretatt ”*on a commercial (...) basis*” som en motsetning til oppgjør som baserer seg på assurandørens skyldansvar etter forsikringsavtalene.

I prinsippet rammer ordbruken enhver erstatningsberegning hvor årsaken til lederen aksept skyldes andre hensyn enn rettslige ansvarsvurderinger. I min oppgave har jeg forutsatt at sikrede og lederen kommer til enighet etter at reparasjonen er gjennomført og omkostningene er kartlagt. På dette stadiet mener jeg kommersielt begrunnede oppgjør i bestemmelsens forstand vil være beslutninger lederen treffer på bakgrunn av sitt eget selskaps *særinteresser*.

Lederen kan også foreta oppgjør han mener er i *fellesskapets interesser* selv om de ikke baserer seg på rettslige ansvarsvurderinger. Dette er tenkelig hvis samtlige koassurandører har forsikret andre skip sikrede eier, og lederen begrunner disposisjonen med at koassurandørens bredere kommersielle interesser tilsier at sikrede tilgodeses. Det kan også være lederen mener assurandørene ikke tjener på å imøtegå sikredes oppgjørstilbud fordi dette kan lede til at rederiet ikke ønsker å forlenge delforsikringsavtalene ved forsikringstidens utløp. Min oppfatning er imidlertid at ordlyden ”*made on a commercial (...) basis*” i denne henseende bør tolkes innskrenkende. Hensynene som tilsier unntak fra representasjonsretten, gjør seg ikke gjeldende så lenge lederen er berettiget til å mene at han handler i tråd med medassurandørens interesser. Derfor antar jeg fornuftige parter ikke ville ha ment at formuleringen

---

¹⁷⁴ Andre punktums henvisning til ”*settlement*” må ses i lys av engelsk retts klare distinksjon mellom claims handling og claims settlement; kfr. fotnote 13.

skulle omfatte slike situasjoner. Det virker uansett lite trolig at koassurandørene vil bestride et oppgjør på dette grunnlaget, særlig med tanke på at de er uforpliktet dersom beregningen strider mot forsikringsvilkårene.

Min forståelse er altså at unntaket får anvendelse der lederens begrunnelse for godkjennelsen av sikredes erstatningsberegning er hans kommersielle *egeninteresser*; helt uavhengig av hvordan kravet fremstår rettslig sett eller om han anser seg forpliktet. Ofte vil en rekke omstendigheter ha påvirket lederens motivasjon, og det er rimelig å anta at egeninteressene må ha hatt *utslagsgivende betydning* for oppgjøravtalens innhold. Koassurandørene forpliktet derimot av mer rimelige kompromisser hvor rettslige vurderinger har utgjort storparten av bakgrunnen for beregningen.

I forhold til unntaket for oppgjør som *strider mot forsikringsvilkårene* får kompetansebegrensningen selvstendig betydning dersom beregningen er objektivt rettmessig, men lederens subjektive hovedmotiv på beslutningstidspunktet var egne særinteresser.

Som ovennevnt vil kommersielle egeninteresser være den typiske årsaken til at lederen inngår oppgjør av typen "*ex gratia*". Unntaket for kommersielt begrunnede disposisjoner får praktisk betydning fordi det har et videre anvendelsesområde. Alle beslutningene hvor særinteresser har vært utslagsgivende, unntas fra kompetansen uten hensyn til om lederen har reflektert over om assurandørene er betalingspliktige.

Det er påfallende hvor sterkt den individuelle klausulen verner om *forsikringsselskapenes fellesinteresser*. Lederen har ingen myndighet til å inngå dekningsavtaler på koassurandørenes vegne dersom hans egentlige intensjon er å ivareta interesser som fra fellesskapets perspektiv er utenforliggende. Regelen kan forsvares ut fra en sterk formodning om at oppgjør basert "*on a commercial (...) basis*" også tilgodeser sikredes interesser, og rederiet vil generelt ikke ha et verneverdig behov for å kunne påberope seg slike avtaler overfor koassurandørene.

Jeg har nå behandlet de ytre rammene kontraktene legger på den ledende assurandørens myndighet til å forplikte koassuransefelles-

skapet. Neste problemstilling er om lederen har en omsorgsforpliktelse overfor medassurandørene og den eventuelle pliktens nærmere innhold.

7 Den ledende assurandørs omsorgsforpliktelse

7.1 Har lederen en omsorgsforpliktelse?

Den norske hovedassurandøren har en omsorgsforpliktelse overfor koassurandørene, jf. NSPL § 9-2 første ledd andre punktum. Bestemmelsen fastslår at hovedassurandøren ved myndighetsutførelsen plikter ”såvidt mulig å ta hensyn til samtlige assurandørers interesse”.

De engelske kontraktsalternativene regulerer ikke relasjonen mellom lederen og hans koassurandører. Jeg har konkludert med at både IHC klausul 42 og den individuelle bestemmelsen er fullmakter, slik at kontraktsforholdet kan suppleres med regler fra den engelske fullmaktslæren. Herunder inngår et generelt prinsipp om at en fullmektig har en omsorgsforpliktelse overfor prinsipalen med mindre annet følger av den konkrete avtalen.¹⁷⁵ Det rettslige utgangspunktet er klart, og jeg finner ikke tilstrekkelige holdepunkter for at assurandørene ved inkorporeringen av mine klausuler skal anses å ha avtalt seg vekk fra en slik forpliktelse.¹⁷⁶

To obiter dicta-uttalelser er særlig relevante.¹⁷⁷ Den første saken, *Barlee Marine Corp v Trevor Rex Mountain*, gjaldt en LUA-klausul som tilkjente lederen en bred myndighet til å foreta endringer av polisen med bindende virkning for koassurandørene. Det ble lagt til grunn at lederen hadde en ”*manifest duty of care*” overfor

---

¹⁷⁵ Fridman (1996) s. 158, *Chitty on Contracts* (2008) s. 72, Watts (2010) s. 184.

¹⁷⁶ Teorien vurderer den relevante rettspraksisen og konkluderer tilsvarende. Se Bennett (2006) s. 51, Henley (2004) s. 336, O’Neill (2004) s. 109.

¹⁷⁷ Sakene gjaldt forholdet mellom sikrede og de enkelte koassurandørene, og uttalelsene om lederens interne omsorgsforpliktelse var ikke nødvendige for resultatet.

koassurandørene.¹⁷⁸ Dommeren i *Roar Marine* refererer til den eldre avgjørelsen.¹⁷⁹ I tilknytning til sin egen sak formulerer han ingen endelig konklusjon, men gir klare antydninger om at en tilsvarende forpliktelse trolig inngår i bestemmelsen.¹⁸⁰ Med dette forutsetter han at ”*The Leegas*” har rettskildemessig verdi for FOL-klausuler.¹⁸¹ Usikkerheten som skapes synes ikke å være et tungtveiende argument i retning av at det ikke inngår en omsorgsforpliktelse i mine kontraktsklausuler.

Det siste spørsmålet blir om lederen har en omsorgsforpliktelse for det subsidiære tilfellet at den individuelle klausulen kun er en ”*trigger*” for binding.¹⁸²

Hverken i *The Leegas* eller i *Roar Marine* tar retten stilling til om kontraktsreguleringen var å anse som en fullmakt og eventuelle følger av at dette ikke skulle være tilfellet. Det er likevel ikke utenkelig at forbeholdet i *Roar Marine* skyldes den usikkerheten som eksisterer rundt spørsmålet om fullmaktslæren har relevans for LUA-klausuler. Jeg anser det ikke nødvendig å vurdere dette.

I *Mander*, hvor det konkluderes med at bestemmelsen ikke etablerer et fullmaktsforhold,¹⁸³ er det sagt at lederen har en omsorgsforpliktelse ”*if to anyone to the following market*”.¹⁸⁴ Dette leser jeg som et signal om at læren om hypotetiske partsforutsetninger muligens gir grunnlag for å innfortolke en omsorgsforpliktelse i kontraktsforholdet.

Tre av vilkårene¹⁸⁵ for en slik avtaleutfylling anser jeg uomtvistelig oppfylt. Forpliktelsen kan uttrykkes i *klare formuleringer* og *strider ikke mot de øvrige forsikringsvilkårene*. En omsorgsforpliktelse ivaretar koassurandørenes verneverdige interesser mot misbruk fra lederens

---

¹⁷⁸ [1987] 1. Lloyd’s Rep. 471 på s. 475. Heretter betegnes dommen som ”*The Leegas*”.

¹⁷⁹ På s. 430.

¹⁸⁰ Jf. ”*the duty seems equally probable*”.

¹⁸¹ Om dommens FOL-klausul se punkt 6.3.2.3.

¹⁸² Kfr. punkt 5.3.

¹⁸³ Jf. punkt 5.2.

¹⁸⁴ Min utheving. Dommens s. 144–145.

¹⁸⁵ Kfr. punkt 4.2.2.2.

side og må anses *rimelig*. Forpliktelsen kan dermed innfortolkes i bestemmelsen dersom det enten er *nødvendig for en formålstjenelig avvikling av kontraktsforholdet* eller partene *åpenbart har ment* at pliktforholdet skulle inngå.

Klausulen inngår i enkeltstående avtaler mellom sikrede og den enkelte koassurandør.¹⁸⁶ Om en omsorgsforpliktelse er nødvendig for formålstjenelig avvikling av kontraktsforholdet, må vurderes ut fra dette partsforholdet. Av overordnet betydning er bestemmelsens intensjon om å effektivisere havaribehandlingen.¹⁸⁷ Er en omsorgsplikt for lederen overfor koassurandørene av essensiell betydning for at reguleringen skal oppnå formålet?

Jeg kan ikke se at dette er tilfellet. At lederen innehar en vidtrekende adgang til å forplikte koassurandørene, anses som et velegnet virkemiddel for å effektivisere prosessen. Kompetansebegrensningene beskrevet i kapittel 6 ivaretar koassurandørenes interesser i forbindelse med representasjonen. For gjennomføringen av forhandlingene med rederiet er det neppe en nødvendig betingelse at hver koassurandør *i tillegg* skal ha en adgang til å gjøre misligholdsbeføyelser gjeldende overfor lederen.

Følgelig vil den ledende assurandøren kun ha en intern omsorgsforpliktelse overfor koassurandørene dersom dette må anses som *partenes åpenbare intensjon*.

Etter mitt syn er dette mer tvilsomt. Det grunnleggende spørsmålet er hvem som skal bære den økonomiske risikoen for fordeler sikrede oppnår som følge av at lederen disponerer i strid med koassurandørenes interesser. Det er grunn til å anta at fornuftige parter ville ha ment at det skulle være en grense for hva ”*claims lead*” skal kunne foreta seg uten å stå i et kontraktsmessig ansvar overfor medassurandørene. Spørsmålet er ikke hvor omfattende omsorgsforpliktelsen vil være, men om lederen overhodet er forpliktet til å ta hensyn til koassurandørene. Jeg mener de beste grunner taler for at åpenbarhetskriteriet er oppfylt. Klausulen

---

¹⁸⁶ Kfr. første petitavsnitt under punkt 5.2.

¹⁸⁷ Jf. *Roar Marine* på s.427 og 430; kfr. mitt punkt 6.3.2.3 hvor adgangen til å innfortolke vilkår i lederens *myndighet* diskuteres.

som innlemmes i hver delforsikring gir følgelig uttrykk for en bakenforliggende omsorgsforpliktelse i rettsforholdet mellom lederen og koassurandørene.

Med andre ord konkluderer jeg med at den ledende assurandøren innehar en omsorgsforpliktelse etter den individuelle klausulen, *også* dersom denne ikke er å anse som en fullmakt.

Tvilen jeg gir uttrykk for kan med fordel ses i sammenheng med at domsuttalelsen i *Mander* er forbeholden.¹⁸⁸ I teorien gis det heller ikke et klart svar på spørsmålet om lederen har en omsorgsforpliktelse dersom selskapet kun er en ”trigger” for binding,¹⁸⁹ og også her baserer avhandlingens konklusjon seg på egne antakelser om rettstilstanden.¹⁹⁰

Jeg går over til vurderingen av omsorgsplikts art og omfang.

7.2 Rekkevidden av omsorgsforpliktelsen

7.2.1 Oversikt

Temaet her er en sammenligning av det materielle innholdet av lederens omsorgsplikt etter henholdsvis norsk og engelsk rett.

Kort sagt innebærer omsorgsforpliktelsen en plikt til å *ivareta fellesskapets interesser* i alle de henseender hvor lederen opptrer på koassurandørenes vegne. De rettslige grunnlagene er NSPL § 9-2 første ledd andre punktum og den engelske fullmaktslæren.

I punkt 7.2.2 vil jeg presisere *vurderingstemaene* og *sentrale tolkningsmomenter* som inngår i avveiningen. I tillegg presenterer jeg de viktigste *modifikasjonene*. For den generelle redegjørelsen ser jeg ingen grunn til å skille mellom hvilken av de engelske kontraktsalternativene som er inkorporert i avtalen.

Det etterfølgende punkt 7.2.3 er mer kasuistisk. Her vurderes omsorgsforpliktelsen opp mot konkrete kontraktsklausuler, og jeg skiller mellom IHC og ITCH i den grad løsningene blir forskjellige. Et særlig

---

¹⁸⁸ Jf. ”*if to anyone*”.

¹⁸⁹ Jf. Henley (2004) s. 336, Bennett (2006) s. 51.

¹⁹⁰ Kfr. punkt 4.2.2.1.

tolknings spørsmål har jeg trukket ut til et eget punkt 7.2.4. Problemstillingen er om, og eventuelt i hvilken grad, omsorgsforpliktelsen også kan innbære en *rådføringsplikt*.

Avslutningsvis ser jeg kort på rettstilstanden for det subsidiære tilfellet at den individuelle klausulen ikke er en fullmakt.

7.2.2 Generelle utgangspunkter

7.2.2.1 Norsk rett

Vurderingen må ta utgangspunkt i klausulens ordlyd; hovedassurandøren har etter § 9-2 første ledd andre punktum en plikt til å *”ta hensyn til samtlige assurandørers interesser”*. Dette leser jeg som en henvisning til de fellesinteressene som typisk preger koassuransfellesskapet, jf. punkt 3.3.¹⁹¹ Utgangspunktet er at hovedassurandøren, ved å påta seg representasjonsrollen, samtidig påtar seg en forpliktelse til å forvalte fellesskapets interesser på en best mulig måte.

Omsorgsforpliktelsen er likevel ikke absolutt.

For det første følger det direkte av klausulen at det kun foreligger mislighold der det var *”mulig”* for hovedassurandøren å ta hensyn til medassurandørene. Lederen må ha hatt et handlingsalternativ. Det kan stilles spørsmål om begrensningen er anvendelig dersom det var fysisk gjennomførbart for hovedassurandøren å forvalte fellesinteressene, men dette ville ha medført *uforholdsmessige ulemper* av praktisk og/eller økonomisk art. For eksempel kan koassurandørene ha interesse av at besiktigelsen foretas av et firma med spesialkompetanse på den aktuelle skadetypen. Selskapet som er hovedassurandør, har imidlertid egne fagmenn i staben, og disse står klare til å gjennomføre befaringen. Her kan hovedassurandøren argumentere med at kravprosessen blir betydelig forsinket dersom det skal hentes inn ekstern ekspertise, og det vil dessuten medføre betraktelige merkostnader. Etter mitt syn er det mer skjønnsomt å vurdere slike tilfeller under den neste begrensningen. Både hensynet til effektiv havaribehandling og interessen av å holde

---

¹⁹¹ Klausulen kan ikke gjøres gjeldende av en enkelt koassurandør som mener hans helt *særegne* interesser er tilsidesatt ved disponeringen.

kostnadene nede er her innbakt i en bredere skjønnsmessig helhetsvurdering.

For det andre vil det kunne innfortolkes begrensninger på grunnlag av formålsbetraktninger¹⁹² og andre generelle rimelighetsvurderinger. Dette finner jeg støtte for i de tilhørende motivene. Det presiseres at rekkevidden av forpliktelsen må avgjøres "ut fra den praksis som har utviklet seg og formålet med de øvrige bestemmelsene i kapittel 9".¹⁹³ For å legitimere pliktens overordnede eksistens fremheves den tilliten hovedassurandørinstituttet baserer seg på. Følgelig anser jeg det klart at lojalitetshensynet, her forstått som hensynet til at hovedassurandøren ikke skal ha anledning til å misbruke tillitsforholdet, får særskilt betydning ved tolkningen.

Et interessant aspekt ved det norske systemet er at et internt mislighold av omsorgsforpliktelsen i forbindelse med kravsprosessen kan få direkte følger for sikredes rettsstilling. Mer presist vil drøftelsen under punkt 8.2 vise at kontraktsbruddet gir koassurandørene grunnlag for å påstå seg ubundet av disposisjonen overfor rederiet, med mindre sistnevnte er i aktsom god tro. For tematikken her er den interessante konsekvensen at hensynet til rederiet trolig gir grunnlag for relevante argumenter ved fastsettelsen av lederens omsorgsforpliktelse under havaribehandlingen.

7.2.2.2 Engelsk rett

De engelske kontraktsklausulene omtaler ikke omsorgsforpliktelsen, og utgangspunktet for vurderingen må søkes i den engelske fullmaktslæren.

For min problemstilling er den generelle regelen om fullmektigens "duty of care and skill"¹⁹⁴ av dominerende betydning. Bakgrunnsretten inneholder også enkelte særlige prinsipper som påhviler mellommenn

---

¹⁹² Jf. kapittel 2.

¹⁹³ Motivuttalelsens tredje avsnitt.

¹⁹⁴ Hvilke krav som stilles til lederens subjektive evner ("skills") finner jeg mest hensiktsmessig å behandle i sammenheng med uaktsomhetsvurderingen under spørsmålet om lederens erstatningsansvar, jf. kapittel 9.2.2.4.

hvis kompetanse er basert på et kvalifisert tillitsforhold ("*fiduciary duties*").¹⁹⁵ Jeg vil kort presentere det sistnevnte regelsettet, men først ser jeg på den helt overordnede regelen om fullmektigens plikt til å ivareta fullmaktsgivernes interesser ved representasjonen.

Friedman beskriver forpliktelsens nærmere innhold slik:

*"As long as he has behaved with normal care and skill, having regard to the **nature of his business**, and has acted in **as reasonable a manner as could be expected in such an undertaking**, the agent will not be liable for negligence, even if his efforts were not successful.*"¹⁹⁶ (mine uthevinger)

Med andre ord refereres det til en *skjønnsmessig helhetsvurdering* hvor flere momenter vil være relevante.

Det er naturlig å lese "*the nature of his business*" som en henvisning til de generelle *formålsbetraktninger*¹⁹⁷ som gjelder på området for den konkrete fullmaktstypen.

Det ligger i dagen at *generelle rimelighetsvurderinger* er relevante ved fastsettelsen av om lederen har opptrådt "*as reasonable a manner as could be expected in such an undertaking*". Mer uklart er det hvilke konkrete momenter som typisk inngår i vurderingen. I det følgende presiseres det generelle kriteriet på bakgrunn av den spesielle kontraktstypen jeg står overfor.

Det gjøres ikke eksplisitt unntak for de tilfeller hvor det *ikke var mulig* for lederen å ivareta fellesinteressene.¹⁹⁸ Jeg kan ikke se at dette får rettslig betydning. Under slike omstendigheter er det ikke rimelig å forvente at lederen tar hensyn til koassurandørenes behov. Situasjonen faller derfor klart utenfor rekkevidden av lederens "*duty of care*".

Dommeren i *Roar Marine* fastslår at omsorgforpliktelsen etter en

¹⁹⁵ Direkte oversatt "*plikter i tillitsmannsforhold*", men dette er ikke dekkende da reglene også forplikter et bredt spekter av andre mellommenn.

¹⁹⁶ Friedman (1996) s. 158–159 med tilhørende fotnoter hvor det vises til sentrale prejudikater.

¹⁹⁷ Også her se kapittel 2.

¹⁹⁸ Sml. NSPL § 9-2 (1) andre punkt.

FOL-klausul får praktisk anvendelse der en koassurandører ”*considers that the trust which he has placed in the leader has been misused.*”¹⁹⁹ Utdypningen synes å forutsette at det også her er det utstrakte tillitsforholdet som gir forpliktelsen rettslig legitimitet. Jeg antar derfor at *lojalitetshensynet* får tilsvarende betydning i den engelske helhetsvurderingen.²⁰⁰

Også obiter dicta-uttalelsens²⁰¹ avsluttende kommentar er av interesse for å belyse hvilke krav den engelske domstolen anser det rimelig å stille til lederens opptreden. Vedrørende lederens mulige omsorgsforpliktelse kommenteres det:

”*The law does not have to afford a legal remedy for every conceivable failure to behave properly or professionally, still less one which affects a third party to the relationship of trust, the insured*”²⁰²
(mine uthevinger)

Som ovennevnt fastslo dommeren at det ikke var grunnlag for å innfortolke en forutsetning om at lederen må ha handlet i en ”*proper and businesslike matter*” for at koassurandørene skal ha en følgeplikt i henhold til FOL-klausuler.²⁰³ Det er imidlertid et annet spørsmål om praksisen vedrørende ”*follow the settlement*”-klausuler kan få betydning for rekkevidden av lederens interne omsorgsforpliktelse. Etter mitt syn gir domssitatet holdepunkter for å besvare dette bekræftende. Det presiseres samtidig at ikke ethvert brudd på handlingsnormen utgjør et mislighold av omsorgsforpliktelsen. Her synes dommeren å mene at handlingsnormen ”*proper and businesslike*” gir en hensiktsmessig spesifisering av et viktig *moment* i avveiningen av om omsorgsforpliktelsen er

---

¹⁹⁹ På s. 430.

²⁰⁰ Kfr. avslutningsvis forrige punkt om momentets stilling i norsk rett.

²⁰¹ Sakens parter var sikrede og de enkelte medassurandørene, jf. fotnote 177. Det virker som sidebemerkningen om lederens omsorgsforpliktelse inngår for å understreke at de omstendighetene koassurandørene påberopte seg ved lederens handlemåte, *kun* har betydning for rettsforholdet mellom assurandørene internt.

²⁰² På s. 430.

²⁰³ Jf. punkt 6.3.2.3.

misligholdt.²⁰⁴ I en grunnleggende dom om betydningen av ”*proper and businesslike manner*” er det uttalt at reassurandørene kun forpliktes der cedenten har ”*acted honestly and have taken all proper and businesslike steps in making the settlement*”.²⁰⁵

Med hensyn til mitt tema indikerer dette at omsorgsforpliktelsen knytter seg til hver enkelt representasjon i havaribehandlingen (”*all... steps*”). Lederen har misligholdt sin forpliktelse dersom han ved en enkelt beslutning bryter sin ”*duty of care*” selv om fellesinteresser er tilstrekkelig ivaretatt når hele prosessen ses i sammenheng. Regelforståelsen sikrer koassurandørenes behov for tillit i alle fasene av representasjonen, og jeg ser ingen avgjørende momenter som skulle tilsi at omsorgsplikten ikke kan fortolkes i denne retning. Også på dette området samsvarer norsk og engelsk rett.²⁰⁶

Avslutningen av sitatet fra *Roar Marine* er mer oppsiktsvekkende; det indikeres at *sikredes forhold* kan få selvstendig betydning for rekkevidden av lederens ”*duty of care*”. Ikke alle opptredener i strid med handlingsnormen kvalifiserer til et mislighold overfor koassurandørene, og dette gjelder særlig der sikrede blir berørt av myndighetsmisbruket. Trolig er det prinsipielle synspunktet at fornuftige parter, ved inngåelsen av fullmaktsavtalen, ville ha ment at det til en viss grad skulle tas hensyn til medkontrahenten. Assurandørene har en fellesinteresse av å inneha en god relasjon med forsikringskundene på markedet. Rettslig sett er det tale om lederens interne forpliktelser overfor koassurandørene, men regelen kan få faktiske konsekvenser for sikrede. Et eksempel er risikoen for at medassurandørene som følge av misbruket ikke vil ønske å forlenge ansvaret etter endt forsikringstid. Hensynet til sikrede vil normalt trekke i retning av en snever fortolkning av omsorgsforpliktelsen.

²⁰⁴ Motsetningsvis har reassurandørenes verneverdige interesser medført at kriteriet har status som et implisitt vilkår i ”*follow the settlement*”-klausuler.

²⁰⁵ *Insurance Company of Africa v Scor (UK) Reinsurance Co Ltd* på s. 330. [1985] 1. Lloyd’s Rep. 312.

²⁰⁶ NSPL kapittel 9-2 første ledd andre punktum fastslår at hovedassurandøren har en plikt i ”*disse tilfeller*”. Dette er åpenbart en henvisning til de ulike disposisjonene som faller innunder lederens myndighet etter første punktum.

Som påpekt innledningsvis er det ikke bare den generelle ”*duty of care and skill*” som pålegger lederen en plikt til å utøve representasjonen i tråd med fellesinteressene. Det er alminnelig anerkjent at det utstrakte tillitsaspektet som ligger bak en fullmakt, gir grunnlag for å supplere rettsforholdet med de såkalte ”*fiduciary duties*”.²⁰⁷ Dommeren i *Hendersen v Merret Syndicates Ltd*²⁰⁸ fastslår at uttrykket ikke refererer til en fast gruppe plikter som vil gjelde i alle omstendigheter. Et unntak gjøres:

”*Although, (...), every fiduciary is under a duty not to make profit from his position (unless such profits is authorised), the fiduciary owed, for example, by an express trustee are not the same as those owed by a agent*”. (mine uthevinger)

Hvilke øvrige forpliktelser som inngår, beror på en konkret vurdering.²⁰⁹ For avhandlingens vedkommende er det den generelt gjeldende forpliktelsen som har spesiell interesse, og jeg anser det tilstrekkelig å forholde meg til denne.

Med andre ord er den engelske lederen selvstendig forpliktet til ikke å profitere på disponeringen på bekostning av koassurandørens interesser. Følgelig vil det *automatisk* foreligge et mislighold hvis han misbruker tilliten ved å tilgodese seg selv.

Dette står i motsetning til både den alminnelige engelske ”*duty of care and skill*”²¹⁰ og *NSPLs løsning*. Her er lojalitetshensynet et sentralt *argument* i en større skjønsmessig helhetsvurdering. Jeg antar det også etter norsk rett normalt foreligger kontraktsbrudd der lederen profiterer på beslutningen, men da fordi misbruket utgjør et tungtveiende moment i avveiningen.

---

²⁰⁷ Ulikt de alminnelige fullmaktsrettslige prinsippene har disse forpliktelsene sitt rettslige grunnlag i den særegne rettskilden ”*Equity*”, kfr. punkt 4.2.1.

²⁰⁸ [1994] 2. Lloyd’s Rep. s 468 på s. 505.

²⁰⁹ Listen over forpliktelser som inngår i den generelle læren behandles av Treitel (2003) s. 745–747, Friedman (1996) s. 174–188 og *Chitty on Contracts* (2008) s. 74. Det er verdt å merke seg at dette i stor grad innebærer presiseringer av den overordnede regelen, tilpasset konkrete særproblemer som typisk oppstår i mellommannsforhold.

²¹⁰ Som har sitt hjemmelsgrunnlag i ”*Common law*”.

7.2.3 Kasuistikk

7.2.3.1 Inndelingen

Om den ledende assurandøren har brutt sin omsorgsplikt overfor koassurandørene, må vurderes *konkret* med utgangspunkt i vurderingstemaene presentert direkte over. Følgelig beror det på en skjønnsmessig avveining av de faktiske gjeldende hensynene i den enkelte sak. I dette underpunktet ønsker jeg likevel å skissere ulike typetilfeller hvor jeg mener omsorgsforpliktelsen *typisk* vil kunne være et aktuelt tema.

Etter begge lands rettsregler må det anses klart at omsorgsforpliktelsen kan aktualisere seg både som en *handle-* og en *unnlattel*sesplikt.

Ordlyden i den norske klausulen er formulert slik at omsorgsforpliktelsen får anvendelse der hovedassurandøren ”*treffer (...) disposisjoner*”,²¹¹ mens Motivene har en generell henvisning til tilfellene hvor lederen ”*opptrer*” på koassurandørenes vegne.²¹² Ut fra formålet anser jeg det klart at forpliktelsen også kan gjøres gjeldende der hovedassurandøren er passiv, herunder de tilfeller hvor passiviteten ikke er å anse som et dispositivt utsagn. Den engelske omsorgsforpliktelsen bygger på et skjønnsmessig vurderingstema som uomtvistelig også inkluderer unnlatelser.

I det følgende ser jeg først på problemer som kan oppstå i *kravsprosessen*. Behandlingen begynner med å eksemplifisere situasjoner hvor koassurandørene vil kunne ha misligholdskrav fordi lederen *ikke* har foretatt en ønsket disponering. Deretter ser jeg på tilfeller hvor koassurandørenes interesser kan tilsi at lederen var forpliktet til å unnlate å handle.

Vedrørende selve *kravsoppgjøret* har jeg i oppgaven forutsatt at lederen har fattet en endelig beslutning om størrelsen av sikredes hovedkrav.²¹³ Her vil omsorgsforpliktelsen normalt komme opp som et spørsmål om fellesskapets interesser utgjorde en tilstrekkelig del av le-

---

²¹¹ Jf. NSPL § 9-2 (1) andre punkt, kfr. første punkt.

²¹² Motivenes andre avsnitt.

²¹³ Kfr. punkt 1.4.1 og kapittel 6.3.

derens begrunnelse for å vedta forsikringserstatningen, jf. punkt 7.2.3.3.

7.2.3.2 Handleplikter

Jeg skal trekke frem *tre ulike typetilfeller*. De to første gruppene er situasjoner hvor lederen har forholdt seg passiv selv om omstendighetene ga sterkt initiativ til handling. Den siste gruppen gjelder tilfeller hvor lederen har fattet en positiv beslutning, men fellesinteressene tilsier at han burde ha handlet annerledes.

For det første har vi situasjoner hvor lederen har unnlatt å handle til tross for at kontrakten tillegger ham ansvaret for å oppfylle en plikt assuredorsiden har overfor sikrede.

Illustrerende er den norske hovedassurandørens forpliktelse til å utpeke en besiktigelsesmann, jf. NSPL §§ 9-6 og 12-10 første ledd. I avhandlingen forutsettes det at en skade faktisk har oppstått.²¹⁴ Hovedassurandørens passivitet kan for eksempel skyldes at han feilaktig vurderer sikredes skademelding som lite troverdig, eller at den som mottok notifikasjonen har glemt å videreformidle beskjeden til de ansvarlige innad i selskapet. Dersom avgjørelsen først tas etter senere påminnelser fra sikrede, kan dette bety økt endelig omkostningsansvar for koassurandørene. Den berettigede tilliten koassurandørene har til at hovedassurandører oppfyller forpliktelsen uten unødig tidsspille, gjør det etter mitt syn åpenbart at unnlattelsen samtidig bryter med omsorgsplikten etter § 9-2 første ledd andre punktum.

For det andre har vi situasjoner hvor kontraktsklausulen gir den ledende assurandøren en frihet til å velge om han vil påberope seg en rettighet assuredørene innehar overfor sikrede, og lederen unnlater å benytte seg av muligheten.

Det klareste eksempelet henter jeg også her fra *norsk rett*. Hvis en planlagt flytting oppfyller risikovilkåret i NSPL § 3-20 andre ledd, kan hovedassurandøren meddele sikrede at samtlige koassurandører fra-skriver seg ansvaret, jf. § 9-6. Nå ser jeg for meg at lederen i stedet forholder seg *passiv* og sikrede rettmessig oppfatter dette som en stilleli-

---

²¹⁴ Jf. punkt 1.4.2.

ende aksept av flyttingen.²¹⁵ Forsikringsselskapene vil i verste fall ende opp med en stor og upåregnelig forøkning av omkostningsansvaret, mens sikrede drar fordeler av at koassurandørene bærer risikoen. Det er ikke utenkelig at hovedassurandørens unnlattelse skyldes en vurdering av sin særegne relasjon til rederiet som viktigere enn å ivareta assurandørsidens interesser. Lojalitetshensynet tilsier at han ikke bør gis rom for å misbruke tilliten i en slik henseende uten å risikere etterfølgende misligholdskrav. Jeg antar derfor at passiviteten vanligvis er et brudd på omsorgsforpliktelsen. Dette gjelder likevel ikke hvis unnlattelsen skyldes at koassurandørene har fått beskjed om risikøkningen, og det dermed er overlatt til den enkelte å avgjøre om han vil fraskrive seg ansvar for sin andel.

Også tidligere i prosessen kan det oppstå tvistetemaer som faller innunder det andre typetilfellet. Et scenario er at den engelske ”*leading underwriter*” unnlater å utpeke en besiktigelsesmann som representerer assurandørsiden i undersøkelsene,²¹⁶ og en representant for sikrede utfører arbeidet alene. Effektivitetshensynet trekker i retning av at dette ikke bør utgjøre et kontraktsbrudd overfor koassurandørene dersom skaden er av en slik karakter at en besiktigelsesmann er tilstrekkelig. Undersøkelsene utføres vanligvis av fagpersonell som i prinsippet er upartiske, men det er likevel ikke utenkelig at representanten reelt vil opptre i tråd med oppdragsgiverens interesser.²¹⁷ Dette tilsier at lederen bør utpeke egen besiktigelsesmann som sikkerhet for at også alle relevante opplysninger i skipseierens disfavør kartlegges. Alle forhold tatt i betraktning, antar jeg det normalt vil være rimelig å forvente at lederen handler i denne retning. Passiviteten vil da som utgangspunkt være kontraktsstridig. Unntak må blant annet tas der de faktiske forholdene rundt havariet er såpass åpenbare at undersøkelsene bærer preg av å være en formalitet.

---

²¹⁵ Jf. også punkt 6.2.4 om den norske hovedassurandørens passivitet i forbindelse med sikredes risikomelding.

²¹⁶ Jf. kapittel 6.2.3 om den friheten de engelske klausulene tillegger lederen i denne forbindelse.

²¹⁷ Thompson (2006) s. 154–156.

Begge lands kontraktsreguleringer gir den ledende assurandøren en myndighet til å velge om han skal kreve at det gjennomføres en anbudsrunde.²¹⁸ Hvis flere verksteder er aktuelle, vil assurandørsidens interesser typisk tale i favør av at anbudsinvitasjoner sendes ut for å identifisere det billigste firmaet. Det interessante her er virkningene av at lederen likevel *avstår* fra rettighetsutøvelsen. Etter norsk rett er verkstedvalget opp til sikrede, men assurandørene kan gjøre begrensningsregelen i NSPL § 12-12 andre ledd gjeldende dersom *anbudsrunde er gjennomført*. MIA klausul 69 første ledd medfører på sin side at sikrede kun har krav på omkostningene i den grad de er ”reasonable”, og dermed blir dekningsansvaret for urimelige høye verkstedskostnader uansett redusert. Passivitet hos den norske hovedassurandøren innebærer altså en større risiko for at koassurandørene lider et betydelig økonomisk tap fordi anbudskonkurransen ikke ble gjennomført. Da står assurandørene ubetinget ansvarlige for den faktiske verkstedsregningen, uten hensyn til om den i urimelig grad overstiger markedspris. Dette taler i favør av at det skal mindre til før unnlåtelsen innebærer et brudd på den norske omsorgsforpliktelsen. I avveiningen er det typisk hensynet til tidseffektivitet som trekker i retning av at lederen ikke er i mislighold. Motsetningsvis får en slik argumentasjon trolig lettere gjennomslag for forsikringsavtalene som reguleres av engelsk rett.

Den tredje gruppen tilfeller er der lederens myndighet innebærer en valgfrihet mellom flere positive handlinger, og koassurandørene mener tilliten er misbrukt fordi lederen valgte feil alternativ.

Både norsk og engelsk rett tilkjenner den ledende assurandøren en frihet med hensyn til valg av konkret besiktigelsesfirma.²¹⁹ Assurandørene har interesse av at det velges personer med tilstrekkelig kompetanse og ressurser til å avdekke alle relevante forhold. Jeg antar at lederen kan bryte omsorgsforpliktelsen ved å velge en representant som ikke oppfyller kriteriene. Hensynet til effektiv havaribehandling taler imidlertid for at han som hovedregel må kunne fatte en rask avgjørelse uten å risikere et senere kontraktbruddsansvar.

---

²¹⁸ Jf. kapittel 6.2.3.

²¹⁹ Jf. kapittel 6.2.3.

7.2.3.3 Unnlatelsesplikter

Omsorgsplikten får utslag i en unnlatelsesplikt der lederen har foretatt en handling som han etter det interne rettsforholdet med koassurandørene var forpliktet til å avstå fra. Jeg vil trekke frem *to sentrale typetilfeller*.

For det første har vi situasjon hvor lederen påberoper seg en av rettighetene som krever positiv meddelelse overfor sikrede selv om fellesinteresser tilsier han burde forholde seg passiv.

Avgjørelsen om anbudskonkurransen skal gjennomføres, vil unnaksvis tjene som eksempel. Utgangspunktet er at assurandørene ønsker en anbudsrunde for å avdekke hvilket verksted som tilbyr lavest pris. Forsikringsselskapene risikerer imidlertid å bli ansvarlige for tidstap sikrede påføres på grunn av anbudskonkurranser assurandørene har tatt initiativet til.²²⁰ Det kan tenkes tilfeller hvor anbudsinnbydelsen sannsynligvis skaper så stort tidstapsansvar at det overstiger forventede innsparte reparasjonskostnader. Hvis lederen likevel gjennomfører en anbudskonkurransen, vil han både påføre assurandørfellesskapet merkostnader og forsinke havaribehandlingen.

For det andre kan den ledende assurandøren ha besluttet at sikrede skal ha en fordel som forsikringsvilkårene ellers ikke ville gitt ham krav på.

Her er den ledende assurandørens myndighet etter IHC klausul 43.2 illustrerende. Bestemmelsen inneholder en fristregel som sikrede må overholde for ikke å miste sin erstatningsrett, men ved for sen notifikasjon kan rederiet likevel gjenvinne retten til oppgjør ved en skriftlig godkjenning fra *"leading underwriter"*. Lederens aksept forplikter altså koassurandørene til å utbetale en dekningserstatning som egentlig har falt bort. Det har en klar formodning for seg at avgjørelsen strider mot koassuransfellesskapets *økonomiske interesser*. Erstatningsoppgjør basert på en gaveintensjon unntas også fra lederens myndighet etter klausul 42.1.4.²²¹

---

²²⁰ Vilkårene for tidstapserstatning er noe forskjellig etter norsk og engelske rett. Sml. NSPL § 12-11 (2) med IHC klausul 44.2 andre punkt og ITCH klausul 10.3 andre punkt.

²²¹ Jf. punkt 6.3.3.2 om *"ex gratia"*.

Lederens godkjennelse av sikredes forsinkede skademelding står likevel i et vesentlig annet lys siden forsikringsvilkårene positivt tillegger ham den nødvendige kompetansen. Ved å innlemme klausul 43.2 i delforsikringsavtalene må det antas at koassurandørene samtidig aksepterer at lederen i en viss grad benytter seg av rettigheten, uten at lederen skal risikere et internt misligholdsansvar. Som følge av dette mener jeg omsorgsforpliktelsen kun stiller krav om at lederen foretar en *forsvarlig vurdering* av om havaribehandlingen bør innledes. Jeg legger til grunn at den underliggende begrunnelsen for den ledende assurandørens godkjennelsesmyndighet er at preklusjonsreglene undertiden kan ramme *sikrede* urimelig hardt. Sikredes forhold bør derfor kunne få indirekte betydning for vurderingen av omsorgsforpliktelsens innhold.²²² For eksempel antar jeg lederen ikke nødvendigvis er i mislighold ved å godta meldinger hvor forsinkelsen skyldes at sikrede selv ikke har fått beskjed om havariet fra skipsføreren.²²³ På den andre siden vil det normalt være et brudd på lederens "*duty of care*" hvis rederiet har utsatt anmeldelsen for å forspille bevis, og lederen likevel godtar notifikasjonen.

7.2.3.4 Omsorgsforpliktelsen ved kravsoppgjøret

Her behandles lederens omsorgsforpliktelse i forbindelse med inngåelsen av en endelig oppgjørsavtale med sikrede.

Om den ledende assurandøren har tilsidesatt plikten til å ivareta fellesskapets interesser, vil som ovennevnt bero på en *konkret helhetsvurdering*.²²⁴ Enkelte trekk ved regelsettene gir likevel grunnlag for noen generelle bemerkninger.

I kapittel 6.3.3 har jeg behandlet to særlige typer oppgjør som de engelske kontraktsklausulene unndrar fra lederens evne til å forplikte koassurandørene opp mot erstatningsberegningen. Det gjøres unntak for krav lederen har godkjent til tross for at han anså seg uforpliktet ("*ex*

---

²²² Kfr. petitavsnitt punkt 7.2.2.2.

²²³ Fristen etter klausul 43.1 løper fra dagen "*the Assured, Owners or Managers*" fikk kunnskap om havariet.

²²⁴ Jf. kriteriene skissert under punkt 7.2.2.

gratia”-oppgjør), og for den individuelle klausulens del forpliktes med-assurandørene heller ikke av oppgjør som er *kommersielt begrunnet*. Begge begrensningene gjelder beregninger hvor lederen har hatt et motiv for avtaleinngåelsen som tilnærmet alltid vil stride mot fellesskapets interesser.²²⁵ Jeg anser det klart at disposisjoner av denne art samtidig er et brudd på lederens ”*duty of care*” overfor koassurandørene. Selv om medassurandørene ikke forpliktes etter avtalen, kan misligholdet få praktiske konsekvenser. Et eksempel er tilfellene hvor koassurandørene pådrar seg merkostnader fordi de må fremforhandle individuelle oppgjør med sikrede.²²⁶

I tillegg til den alminnelige ”*duty of care*” har den engelske lederen en absolutt plikt til ikke å utøve myndigheten på en måte som gir ham fordeler som går på bekostning av koassurandørene.²²⁷ De avgjørelsene som anses avgjort ”*on a commercial (...) basis*” i den individuelle klausulens forstand, vil trolig også være et brudd på lederens ”*fiduciary duties*” overfor medassurandørene. IHC klausul 42.1.4 begrenser ikke lederens kompetanse til å inngå slike oppgjør. Partene som har inkorporert denne standardavtalen forpliktes altså overfor sikrede, men disposisjonen er på samme måte i strid med den spesielle plikten han har som ”*fiduciary*”.

Denne særegne omsorgsforpliktelsen hviler på det omfattende til-litsforholdet som ligger bak fullmakten, og den vil etter mitt syn rekke *videre* enn de tilfeller hvor lederens særinteresser er utslagsgivende for avgjørelsen.²²⁸ Det er tilstrekkelig for mislighold at lederen rent faktisk har tilgodesett seg selv på de andres bekostning. Ønsket om eget utbytte trenger ikke å være hovedårsaken til at lederen godkjenner beregningen.

Etter *norsk rett* er koassurandørene som utgangspunkt forpliktet overfor sikrede uten hensyn til hovedassurandørens subjektive begrun-

²²⁵ Kfr. særlig petitavsnitt i punkt 6.3.3.3.

²²⁶ Se mer kapittel 9.

²²⁷ Jf. punkt 7.2.2.2.

²²⁸ Jeg leser formuleringen ”*commercial (...) basis*” som en henvisning til avgjørelser hvor lederens hovedmotiv var eget selskaps særinteresser; se punkt 6.3.3.3.

nelse for erstatningsberegningen. De beste grunner taler for at oppgjør av den art som unntas på objektivt grunnlag etter de engelske reglene, likevel bryter med den interne plikten til å forvalte fellesinteressene.²²⁹ Det at hovedassurandøren ønsker å oppnå en særlig berikelse utgjør ikke automatisk et mislighold, men lojalitetshensynets gjennomslagskraft i helhetsvurderingen leder til at vi likevel *normalt* står overfor en omsorgsvikt.

7.2.4 Rådføringsplikt

Hensynet til effektiv havaribehandling taler for at den ledende assurandøren fritt skal kunne utøve den tildelte representasjonsretten uten å være forpliktet til å rådføre seg med koassurandørene underveis. Så lenge han rent faktisk opptrer i tråd med fellesskapets interesser, vil han som den store hovedregelen ha oppfylt omsorgsforpliktelsen etter både norsk og engelsk rett.

I dette punktet skal jeg vurdere om det *unntaksvis* kan innfortolkes en rådføringsplikt i den generelle omsorgsforpliktelsen og det nærmere innholdet av en eventuell konsultasjonsplikt. Planmotivene inneholder uttalelser av direkte relevans for spørsmålet, og jeg ser derfor først på den norske reguleringen.

En annen problemstilling er om den ledende assurandøren har en *meddelelsesplikt*, dvs. plikt til å gi koassurandørene visse beskjeder. Etter norsk rett er hovedassurandøren uttrykkelig forpliktet til å videreformidle sikredes notifikasjoner i forbindelse med havariet, jf. NSPL § 9-4 andre ledd.²³⁰ De engelske kontraktsklausulene har ingen tilsvarende uttalte regler, men det er et alminnelig fullmaktsrettslig prinsipp at en fullmektig skal holde prinsipalen oppdatert om informasjon av sentral betydning for fullmaktsforholdet.²³¹

---

²²⁹ Jf. NSPL § 9-2 (1) 2. punktum.

²³⁰ Kfr. nest siste avsnitt i de tilhørende motivene hvor det presiseres at bestemmelsen også får betydning for den følgende forhandlingsprosessen og selve erstatningsoppgjøret.

²³¹ Se *Chitty on Contracts* (2008) s. 72 hvor det refereres til sentrale prejudikater.

7.2.4.1 Norsk rett

Motivene til NSPL § 9-2 bekrefter at hovedassurandøren som utgangspunkt ikke har noen rådføringsplikt.²³² Det uttales:

*”selv om hovedassurandørens plikt til å ivareta koassurandørens interesser **normalt** ikke innebærer noen konsultasjonsplikt, står han selvsagt fritt mht å søke råd. Det må overlates til hovedassurandørens skjønn om han skal konsultere koassurandørene (...).”*

(min utheving)

Det følger motsetningsvis av formuleringen at hovedassurandøren unntaksvis *er* forpliktet til å rådføre seg med koassurandørene. Den direkte henvisningen til lederens eget skjønn leser jeg som en presisering av normalsituasjonen. Uttalelsen kommer etter en bredere fremstilling av ulike typetilfeller hvor hovedassurandøren på tilsvarende måte ”normalt” ikke innehar en konsultasjonsforpliktelse, og det siterte fremstår som en generell oppsummering av hovedregelen.

Jeg konkluderer derfor med at det etter norsk rett vil kunne oppstå en rådføringsplikt, og neste spørsmål blir i hvilke situasjoner hovedassurandøren er i mislighold fordi han *ikke* forhørte seg med de øvrige assurandørene.

I tidligere planreguleringer inngikk et eget punkt som anbefalte hovedassurandøren å rådføre seg med de koassurandørene han kjente til, så fremt tiden tillot det og det dreide seg om en sak av ”*viktighet*”.²³³ Bestemmelsen ble fjernet i 2007 fordi motstridende motivuttalelser²³⁴ skapte praktiske problemer, og dagens motiver presiserer at det helt sentrale uansett er hovedassurandørens plikt til å ivareta koassurandørens interesser. Som ovennevnt forutsetter gjeldende reglement at en konsultasjonsplikt kan oppstå. Siden det ikke foreligger holdepunkter i motsatt retning, er det rimelig å anta at det sentrale momentet i vurderingen fortsatt er hvorvidt saken er av ”*viktighet*”.

²³² Se niende avsnitt.

²³³ Jf. NSPL 1999 § 9-2 (1) tredje punkt, NSPL 1964 § 140 tredje punkt.

²³⁴ Se like under.

Følgelig synes det avgjørende for om hovedassurandøren har en rådføringsplikt å være en konkret avveining mellom hensynet til *effektiv havaribehandling* og *viktigheten av at koassurandørene blir hørt*.

Ved ordinære havaribehandlinger kan jeg ikke se at det vil oppstå situasjoner som tilsier at hovedassurandøren skal trenge å søke koassurandørene til råds. Hele hovedassurandørsystemet bygger på forutsetningen om at hovedassurandøren ønsker å opptre i tråd med assurandørenes sammenfallende interesser. Det hviler også på tilliten til at selskapet selv innehar den nødvendige kompetansen til å treffe fornuftige avgjørelser. Etter mitt syn kan en sak først være av ”*viktighet*” der det oppstår en problematikk av *mer usedvanelig og/eller upåregnelig karakter*. Lojalitetshensynet²³⁵ tilsier at koassurandørene bør kunne kreve å bli konsultert hvis det i disse tilfellene er usikkert *om* den aktuelle beslutningen tjener koassuranseselskapets interesser. Slike spørsmål vil etter mitt syn ofte være å anse som saker av ”*viktighet*”, spesielt hvis det er tale om å pålegge koassurandørene store omkostninger. Om rådføringsplikt foreligger, beror på hvor sterkt hensynet til effektiv havaribehandling, herunder tidsperspektivet, gjør seg gjeldende.

Eksempelvis kan vi tenke oss en situasjon hvor sikrede har gitt hovedassurandøren melding om at flyttingen medfører en økt skaderisiko, jf. § 3-20 først ledd. Hovedassurandøren tror ikke risikøkningen er ”*vesentlig*” i bestemmelsens andre ledds forstand og antar derfor at assurandørsiden ikke er tjent med å fremme noen innsigelser. Er vesentlighetsvurderingen tvilsom og risikoen for økte dekningsansvar betydelig, så kan det etter min oppfatning være grunnlag for en rådføringsplikt. Dette forutsetter selvfølgelig at tiden tillater spørrerunden.²³⁶

Avslutningsvis vil jeg konkretisere hva som vil ligge i en rådføringsplikt for hovedassurandøren.

Ovenfor har jeg nevnt at ”bør”-regelen i de eldre planene ble sløffet

---

²³⁵ Jf. punkt 7.2.2.1.

²³⁶ Tidsforutsetningen inngikk også i NSPL 1999 § 9-2 (1) tredje punkt og NSPL 1964 § 140 tredje punkt.

fordi de tilhørende motivuttalelsene ga grobunn for praktiske vanskeligheter. Den aktuelle bemerkningen lød:

”Viser det seg at det blant koassurandørene er et overveiende ønske om å løse saken på en bestemt måte, er hovedassurandøren forpliktet til å respektere flertallets syn.”

I de någjeldende motivene presiseres det at regelen ikke var en plikt til å foreta en avstemning for å få frem flertallets syn.²³⁷ Rådføringsforpliktelsen innebærer altså ikke at hovedassurandøren har en følgeplikt der flertallet av koassurandørene gir uttrykk for en bestemt løsning. Dette fremgår etter mitt syn direkte av ordlyden i § 9-2 første ledd andre punktum. Hovedassurandøren plikter å ivareta *samtlig*e assurandørers interesser og må da også forholde seg til mindretallets meninger.

Det er mer naturlig å se på rådføringsplikten som en forpliktelse til å innhente koassurandørenes synspunkter, og oppfatningene vil trolig utgjøre *pliktige hensyn* i vurderingen av spørsmålet. For øvrig må hovedassurandøren stå fritt i selve avgjørelsen så lenge han objektivt sett hensyntar samtlige assurandørers interesser.

Som ovennevnt mener jeg at hovedassurandøren i visse tilfeller vil ha en konsultasjonsplikt i forbindelse med flyttespørsmålet, kfr. NSPL § 3-20. Et flertall av koassurandørene vil ikke kunne instruere hovedassurandøren i avgjørelsen, men deres synspunkter skal inngå i hans vurdering.

7.2.4.2 Engelsk rett

De engelske kontraktsreguleringene har ingen positive holdepunkter i ordlyden som tilsier at den ledende assurandør har en konsultasjonsplikt. Kan det innfortolkes i fullmektigens ”*duty of care*”?²³⁸

Hensynet til effektiv havaribehandling taler etter mitt syn *enda* sterkere imot å fortolke omsorgsplikten i denne retning enn hva som var

---

²³⁷ Se andre avsnitt.

²³⁸ Jf. punkt 7.2.2.2.

tilfellet for NSPL. I det engelske markedet vil det oftere være et stort antall forsikringsselskaper som er ansvarlige for hver sin andel av risikoen.²³⁹ En konsultasjonsplikt vil derfor vanligvis bety at lederen må overgå de praktiske vanskelighetene det innebærer å måtte forholde seg til en rekke ulike aktører. Det er så tids- og ressurskrevende at eventuelle fordeler som oppnås sjeldent vil kunne avhjelpe mothensynene. Så vidt meg bekjent foreligger det ikke dommer som direkte uttaler seg om spørsmålet, men rettspraksis presiserer at effektivitet utgjør det sentrale formålet bak en FOL-klausul.²⁴⁰ Hovedregelen om at lederen fritt og selvstendig kan utøve myndigheten, skaper en forutberegnelig som det generelt ikke er rimelig å begrense ved å innfortolke unntak for saker av ”viktighet” eller lignende. Selv i saker hvor koassuransesfellesskapet kun består av en mindre krets, har det formodningen for seg at fornuftige parter ville ha ment at omsorgsforpliktelsen skulle forstås i overensstemmelse med gjeldende markedspraksis på området.

Med andre ord konkluderer jeg med at omsorgsforpliktelsen etter de engelske kontraktsklausulene *ikke* innebærer at lederen vil kunne ha en rådføringsplikt.

Dersom det hadde vært rettslig grunnlag for en konsultasjonsplikt, antar jeg forpliktelsen for det vesentligste ville hatt samme rekkevidde som den norske regelen. I punkt 7.2.2 har jeg vist at de samme tolkningsprinsippene i stor grad gjør seg gjeldende, og jeg ser ikke grunn til å vurdere om det unntaksvis ville vært grunnlag for nærmere nyansering.

7.2.5 Hva hvis den individuelle klausulen ikke er en fullmakt?

For det subsidiærere tilfellet at *den individuelle klausulen* ikke er å anse som en fullmakt, har jeg kommet til at det likevel kan innfortolkes en omsorgsplikt på grunnlag av hypotetiske partsforutsetninger, jf. punkt 7.1. Spørsmålet her er hvilket nærmere innhold forpliktelsen vil ha.

Utgangspunktet for vurderingen kan vanskelig tenkes å bli en annen

---

²³⁹ Jf. punkt 1.4.3.

²⁴⁰ Jf. *Roar Marine* på s. 430.

enn det som gjelder for fullmektigens ”*duty of care*” siden vurderingste-maet viser til helt generelle kontraktsrettslige kriterier. Det er følgelig tale om en skjønsmessig helhetsvurdering hvor *formålsbetraktninger* og hvilke krav som med *rimelighet* kan stilles til lederens opptreden står sentral.

Forpliktelsen må trolig fortolkes noe *snevrere* enn hva som er tilfelle hvor det er fullmaktslæren som supplerer den skrevne teksten. En full-makt er en mer kvalifisert form for myndighetsoverføring,²⁴¹ og repre-sentasjonsretten bygger på en større grad av tillit fra koassurandørene. Dette taler for at lojalitetshensynet, som utgjør selve bakgrunnen for omsorgsforpliktelsen, vil stå svakere der klausulen kun er en ”*trigger*” for binding.

Allerede spørsmålet om lederen vil ha en omsorgsforpliktelse er usikkert,²⁴² og jeg anser det uavklart hvordan en eventuell om-sorgsplikt mer konkret vil skille seg fra fullmektigens ”*duty of care and skill*”. Dette er en differensiering jeg ikke ser behov for å vurdere nærmere.

Etter min oppfatning ligger den interessante forskjellen på et annet plan. Når omsorgsforpliktelsen ikke hjemles i fullmaktsreglene, synes det ikke å være rettslig grunnlag for å supplere rettsforholdet med de såkalte ”*fiduciary duties*”.²⁴³ En praktisk følge er at lederen ikke auto-matisk er i mislighold dersom han ved godkjennelsen av erstatningsbe-regningen tilgodeser seg selv på koassurandørenes bekostning.²⁴⁴ ”*Fi-ducary duties*” inngår i en spesifikk bakgrunnsrett som får anvendelse i mellommannsforhold hvor tillitsaspektet gjør seg *særlig* gjeldende. Jeg kan ikke se at det foreligger tilstrekkelige holdepunkter for at forstan-dige parter åpenbart ville ment at slike spesielle omsorgsforpliktelser skulle inngå i avtaleforholdet.

Jeg har nå drøftet spørsmålet om, og eventuelt i hvilken grad, lederen

---

²⁴¹ Jf. kapittel 5.

²⁴² Se særlig nest siste avsnitt av punkt 7.1.

²⁴³ Jf. punkt 7.2.2.2.

²⁴⁴ Kfr. særlig punkt 7.2.3.4.

har en omsorgsforpliktelse overfor medassurandørene. Jeg har konkludert med at dette er tilfellet og redegjort for pliktens nærmere innhold. Et hovedspørsmål i neste kapittel er om koassurandørene blir forpliktet *overfor sikrede* der den ledende assurandøren har opptrådt på en måte som bryter med omsorgsforpliktelsen.

8 Kompetanse utover den interne retten

8.1 Innledning

I dette kapittelet forutsetter jeg at den ledende assurandøren har foretatt en disposisjon på koassurandørenes vegne som ligger innenfor den representasjonsretten han er tillagt etter forsikringsavtalene,²⁴⁵ men opp-tredenen utgjør likevel *et internt mislighold* overfor koassurandørene.

Problemstillingen er om, og eventuelt i hvilken utstrekning, kontraktsbruddet kan gi koassurandørene rettslig grunnlag for å påstå seg ubundet av disposisjonen overfor sikrede. I den grad dette er tilfelle er det fra lederens perspektiv tale om en *innskrenkning av kompetansen* til å forplikte medassurandørene.

Det rettslige utgangspunktet er sammenfallende for norsk og engelsk rett. Koassurandørene forpliktes overfor sikrede av alle beslutninger som lederen treffer i tråd med den ytre disposisjonsevnen, og det interne kontraktsbruddet gir dem kun grunnlag for misligholdsbeføyelser overfor den ledende assurandøren. Den følgende analysen er en sammenligning av *særlige hjemmelsgrunnlag* som modifierer hovedregelen.

Jeg vil vurdere de to typene kontraktsbrudd som jeg anser spesielt egnet til å belyse interessante aspekter ved relasjonen mellom lederen og hans koassurandører. I punkt 8.2 ser jeg på situasjonen der lederen har brutt sin omsorgsforpliktelse.²⁴⁶ Deretter tar jeg for meg tilfellene hvor koassurandørene har gitt sin representant en intern instruks for

---

²⁴⁵ Jf. kapittel 6.

²⁴⁶ Jf. kapittel 7.

hvordan han skal opptre, og lederen handler i strid med denne; jf. punkt 8.3.

8.2 Brudd på intern omsorgsforpliktelse

Etter Sjøforsikringsplanen går det et grunnleggende skille mellom mislighold i forbindelse med *kravsprosessen* og de tilfeller hvor hovedassurandøren tilsidesetter koassurandørenes interesser ved den endelige *erstatningsberegningen*.

Jeg ser først på spørsmålet om koassurandørene kan si seg uforpliktet overfor sikrede der den norske hovedassurandøren bryter sin omsorgsplikt i tilknytning til *kravsprosessen*.

NSPL § 9-2 andre ledd regulerer betydningen av hovedassurandørens mislighold under havaribehandlingen. Leddet lyder:

”Selv om hovedassurandøren har opptrådt i strid med avtale med koassurandørene, eller på annen måte tilsidesatt dissers tarv, er en disposisjon som han har truffet i henhold til § 9-3 til § 9-8, bindende for koassurandørene i forhold til sikrede, med mindre sikrede kjente eller burde ha kjent forholdet.” (mine uthevinger)

Disposisjoner hvor hovedassurandøren har tilsidesatt koassurandørenes tarv, er med andre ord uforpliktende overfor en sikrede som ikke har vært i aktsom god tro. Avgjørende blir om rekkevidden av det som innebærer en tilsidesettelse av interesser i vilkårets forstand, er sammenfallende med anvendelsesområdet for hovedassurandørens omsorgsforpliktelse etter § 9-1 første ledd andre punktum.²⁴⁷

Prosesstekniske hensyn og effektivitetsbetraktninger taler klart i denne retning. Jeg vil også fremheve at alle relevante interesser var representert i plankomiteen; standarden er et ”*agreed document*”.²⁴⁸ Sikredes interesse av å kunne påberope seg disposisjonen i forhold til alle delforsikringene, er kun verneverdig dersom han har berettigede forventninger om at hovedassurandøren handler i tråd med assurandørsi-

---

²⁴⁷ Jf. kapittel 7.2.

²⁴⁸ Jf. punkt 4.1.2.1.

dens interesser. Planutvalget har *valgt* å inkludere tilsidesettelse av koassurandørens tarv i legitimasjonsvurderingen. Det er rimelig å anta at de med dette har tatt stilling til risikofordelingen mellom koassurandørene og sikrede for de tilfellene hvor hovedassurandøren misligholder omsorgsforpliktelsen. Dersom det var meningen at et rederi i ond tro likevel skulle kunne påberope seg visse beslutninger som bryter med § 9-2 første ledd andre punktum, legger jeg til grunn at dette ville blitt spesifisert. På denne bakgrunnen mener jeg begrepet ”*tilsidesatt...tarv*” omfatter *alle* tilfellene hvor hovedassurandøren ikke handler i overensstemmelse med omsorgsforpliktelsen.

Følgelig konkluderer jeg med at koassurandørene kan påstå seg ubundet overfor sikrede der hovedassurandøren har brutt sin omsorgsforplikt under kravprosessen, med mindre rederiet er i aktsom god tro. Misligholdet er i denne sammenheng et *vilkår* for legitimasjonsregelens anvendelse. Hvorvidt lederens myndighet faktisk innskrenkes, avgjøres ut fra en konkret vurdering av subjektive forhold hos sikrede.

Det følger direkte av ordlyden i § 9-2 andre ledd at hovedassurandørens opptreden i strid med en intern instruks *også* er en tilsidesettelse av koassurandørens ”*tarv*” i bestemmelsens forstand.²⁴⁹ Følgelig vil representasjon i strid med den interne retten være et brudd på omsorgsforpliktelsen etter § 9-2 (1) andre punktum. Kravsoppgjøret faller imidlertid utenfor § 9-2 andre ledd, og etter engelsk rett er instruksoverskridelse en særegen type kontraktsbrudd med andre rettsvirkninger enn mislighold av lederens ”*duty of care*”. I avhandlingen behandler jeg derfor dette som to ulike typer mislighold; sml. kapittel 8.3.

Neste spørsmål er om koassurandørene kan si seg uforpliktet overfor sikrede hvis den norske hovedassurandøren bryter sin omsorgsforpliktelse ved *vedtakelsen av kravoppgjøret*.

Hovedassurandørens mislighold i forbindelse med erstatningsbe-

---

²⁴⁹ Jf. ”*eller på annen måte*”.

regningen er utelatt fra anvendelsesområdet til § 9-2 andre ledd.²⁵⁰ Utelatelsen står i klar motsetning til klausulens første ledd hvor omsorgsplikten også knyttes opp mot oppgjørsfasen.²⁵¹ Planreguleringen gir altså ikke hjemmel for at koassurandørene kan påstå seg ubundet fordi oppgjørsavtalen strider mot en intern omsorgsforpliktelse.

En slik adgang ville undergravd motivenes vektlegging av hovedassurandørens frie skjønn i forbindelse med erstatningsberegningen.²⁵² Hovedassurandøren må holde seg innenfor forsikringsvilkårene, men står for øvrig fritt i vurderingen av oppgjørsavtalens hensiktsmessighet. Koassurandørene kan dermed ikke påstå seg uforpliktet av oppgjøret utelukkende ved å vise til at lederen har tilgodesett sikrede i vurderingen.²⁵³ Hadde lederens mislighold i oppgjørsfasen inngått i Planens legitimasjonsvurdering, ville koassurandørene fått en indirekte adgang til å bestride denne skjønnsutøvelsen. De kunne hevde at hovedassurandørens tilsidesettelse av fellesinteresser utgjorde et brudd på omsorgsforpliktelsen og at dette var noe *sikrede* visste eller burde visst om. Regelen ville også skapt en urimelig forventning om at rederiet selv må vurdere hvorvidt en beregning, som forutsetningsvis overensstemmer med forsikringsvilkårene, er tilstrekkelig hensiktsmessig for motpartene. Komiteen synes klart å ha lagt til grunn at den interne omsorgsforpliktelsen ikke får betydning for avtalebindingen overfor sikrede. Det kan også nevnes at legitimasjonsregelen etter den alminnelige fullmaktslæren kun henviser til brudd på interne instruksjer.

Konklusjonen blir at koassurandørene ikke kan si seg ubundet overfor sikrede på grunnlag av at hovedassurandøren tilsidesetter assurandørfellesskapets interesser ved erstatningsberegningen.

De engelske kontraktene gir ingen positive holdepunkter for å tillegge lederens mislighold av omsorgsforpliktelsen selvstendig betyd-

---

²⁵⁰ Hjemmelsgrunnlaget for myndigheten er § 9-9, og bestemmelsen nevnes ikke i § 9-2 (2).

²⁵¹ Uttrykket "*disse tilfellene*" i § 9-2 (1) andre punktum henviser tilbake til leddets første punktum hvor § 9-9 derimot inngår.

²⁵² Kfr. Motivene til § 9-9.

²⁵³ Jf. punkt 6.3.2.3 om at koassurandørene ikke kan påberope seg ubundet av oppgjørsavtalen pga. mangler ved hovedassurandørens skjønnsutøvelse.

ning overfor sikrede; hverken i kravprosessen eller i oppgjørfsfasen. De engelske fullmaktsrettslige prinsippene trekker heller ikke i denne retning.²⁵⁴ Det fremgår også forutsetningsvis av *The Leegas* og *Roar Marine* at omsorgsforpliktelsen ikke har direkte relevans for rettsforholdet mellom koassurandørene og sikrede.²⁵⁵

Det er ingen tungtveiende holdepunkter som taler for å gi lederens mislighold direkte betydning for sikredes rettsstilling etter delforsikringsavtalene. Jeg konkluderer derfor med at *engelsk rett* ikke gir koassurandørene hjemmel for å påberope seg uforpliktet av disposisjonen på dette grunnlaget.²⁵⁶

Resultatene gir grunnlag for et par *komparative observasjoner*.

Hva gjelder *kravsbehandlingen* mener jeg den norske reguleringen gir koassurandørene bedre vern mot lederens misbruk av myndigheten.

Alle disposisjoner som innebærer et brudd på hovedassurandørens omsorgsforpliktelse, er kun bindende overfor en aktsom godtroende sikrede. Dette står i sterk motsetning til de engelske kontraktsreguleringene. Så lenge lederens opptreden er innenfor de ytre rammene beskrevet i punkt 6.2, forpliktet koassurandørene overfor rederiet helt uavhengig av reglene gjennomgått i kapittel 7.

For myndighetsmisbruk i forbindelse med *kravsoppgjøret* synes derimot de engelske kontraktsalternativene å gi assurandørfellesskapet størst sikkerhet.

Her er *konklusjonen* sammenfallende for de tre avtalereguleringene. Koassurandørene kan aldri påstå seg uforpliktet overfor skipseieren *fordi* erstatningsberegningen strider mot en intern omsorgsforpliktelse. Løsningen bør imidlertid ses i sammenheng med at de engelske klausulene unndrar disposisjoner som klassifiseres som "*ex gratia*" fra lederens myndighet, og den individuelle klausulen tilkjenner ham heller ingen

---

²⁵⁴ Brudd på fullmektigens "*duty of care*" samt "*fiduciary duties*" gir kun fullmaktsgiveren rett til misligholdsbeføyelser og eventuelt deliktserstatningskrav, jf. Fridman (1996) s. 204.

²⁵⁵ Jf. fotnoter 177 og 201.

²⁵⁶ Konklusjonen gjelder også for det subsidiære tilfellet at den individuelle klausulen ikke er en fullmakt.

kompetanse til å inngå *kommersielt begrunnede oppgjør*. Jeg har tidligere skrevet at slike beslutninger samtidig vil være et brudd på lederens omsorgsforpliktelse.²⁵⁷ Dette står ikke i motstrid til den direkte ovennevnte konklusjonen fordi misligholdet ikke utgjør et vilkår for unntakenes anvendelsesområde; det er tale om to særskilte oppgjørsmåter som unntas fra lederens myndighet ut fra andre kriterier. Det at de samme faktiske forholdene strider mot omsorgsplikten, innebærer prinsipielt bare at koassurandørene har et misligholdskrav mot lederen hvis han intenderer å inngå slike oppgjør. Den faktiske virkningen er likevel at visse *typetilfeller* av omsorgssvikt ubetinget unntas fra lederens myndighet, og koassurandørene kan derfor si seg uforpliktet uten hensyn til om sikrede var i god eller ond tro.

8.3 Brudd på intern avtale

Jeg forutsetter nå at koassurandørene har gitt lederen en bindende intern instruks om hvordan de ønsker at myndigheten skal utøves, og den ledende assurandøren handler i strid med denne. Den interne avtalen er inngått ved assurandørenes *tiltredelse av delforsikringskontraktene*, og lederen lovet da å respektere ønsket.²⁵⁸ For eksempel kan koassurandørene ha gitt konkrete retningslinjer om valget av besiktelsesmann eller hvorvidt tilbud skal gjennomføres.

Problemstillingen er om misligholdet²⁵⁹ kan gi koassurandørene hjemmel til å si seg uforpliktet overfor rederiet, slik at lederens kompetanse begrenses tilsvarende. I relasjonen mellom sikrede og den enkelte koassurandør er det et spørsmål om medassurandøren kan fri seg fra avtalebindingen forsikringskontrakten gir uttrykk for ved å begrense den ledende assurandørens myndighet internt.

---

²⁵⁷ Punkt 7.2.3.4.

²⁵⁸ Koassuranseselskapet fungerer *ikke* som et flertallsdemokrati hvor koassurandørene har instruksjonsrett i den enkelte sak, jf. punkt 7.2.4.

²⁵⁹ Om en engelsk fullmektig sin forpliktelse overfor fullmaktsgiver til å handle i tråd med den interne kompetansen se Friedman (1996) s. 157–158, *Chitty on Contracts* (2008) s. 71–72. Se også petitavsnitt under forrige punkt om klassifisering av slike kontraktsbrudd etter norsk rett.

Problematikken er mindre praktisk enn spørsmålet om lederens kompetanse innskrenkes ved brudd på omsorgsforpliktelsen. Normalt er det ikke klart hvem koassurandørene blir på det tidspunktet lederen tegner seg på risikoen, og den enkelte koassurandør vil som oftest kun forholde seg til sikredes megler ved sin egen tiltredelse til kontrakten.²⁶⁰ Spørsmålet kan likevel komme på spissen, for eksempel i saker hvor partene velger en annen form for avtaleinngåelse.

NSPL § 9-2 andre ledd gir svar hva gjelder instruksoverskridelser under *kravsprosessen*. At hovedassurandøren har opptredt i strid med en intern avtale, innebærer at legitimasjonsregelen får anvendelse, og koassurandøren er kun forpliktet dersom sikrede var i aktsom god tro.²⁶¹

Mer usikker er rettstilstanden for det tilfelle at den norske hovedassurandøren opptredt i strid med en intern instruks ved inngåelsen av *oppgjøravtalen*.

Lederens gjennomføring av erstatningsberegningen er såpass avhengig av omstendighetene rundt havariet at jeg antar problemet svært sjeldent oppstår i praksis.²⁶² Spørsmålet er likevel av prinsipiell interesse. Problematikken skiller seg tydelig fra situasjonen hvor hovedassurandøren vedtar et oppgjør som tilsidesetter fellesskapets interesser.²⁶³ Klart nok inngår ikke erstatningsberegningen i planens legitimasjonsregel.²⁶⁴ Det er imidlertid et *fullmaktsrettslig grunnprinsipp* at en fullmaktsgiver ikke forpliktes av disposisjoner som overskrider en intern instruks, med mindre medkontrahenten er i aktsom god tro.

Vurderingstemaet blir om planutvalget har *ment* å fravike den klare bakgrunnsretten, eller om den fullmaktsrettslige regelen supplerer

---

²⁶⁰ Kfr. punkt 1.4.3, samt fotnote 15 og 16.

²⁶¹ I Norge brukes begrepet "*kompetanse*" kun om den interne retten; det prinsipielle stiftelsesgrunnlaget for avtalebinding utover dette vil være fullmaktsgiverens *legitimasjon*. Engelsk rett anvender myndighetsbegrepet i begge sammenhenger, se direkte under. Bak de ulike terminologiske tilnærmingene ligger samme rettslige realitet, og jeg går derfor ikke nærmere inn på dette.

²⁶² Kfr. fotnote 258.

²⁶³ Jf. drøftelsen under punkt 8.2.

²⁶⁴ Jf. § 9-2 (2).

fordi ordlyden i denne sammenheng må anses taus.

Plasseringen av legitimasjonsregelen tyder på at plankonsipistene har ansett formuleringen som en modifikasjon av bestemmelsens første ledd. Her spesifiseres det at hovedassurandøren innehar en omsorgsforpliktelse ved utøvelsen av enhver myndighet tilkjent etter NSPL kapittel 9. Et rimelig tolkningsalternativ er at oppgjørfsasen utelates fra andre ledd fordi utvalget ikke ønsket at medassurandørene skulle kunne påberope *omsorgssvikt* som grunnlag for at de var uforpliktet av erstatningsberegningen.

Motsetningsvis antar jeg utvalget ikke tok stilling til rettstilstanden for tilfellene hvor lederen overskrider en *intern instruks*, og jeg mener derfor fullmaktslærens hovedprinsipp supplerer kontraktsforholdet. For hovedassurandøren er kompetansebegrensningen forutberegnelig siden dette kun gjelder retningslinjer han har akseptert ved inngåelsen av delforsikringskontraktene. En skipseier som hadde eller burde hatt kjennskap til den konkrete instruksen, har heller ingen verneverdig interesse i å kunne påberope seg disposisjonen.

Jeg konkluderer derfor med at legitimasjonsregelen også gjelder for den norske hovedassurandørens kompetanseoverskridelser i forbindelse med *oppgjøret*.

Nå går jeg over til å vurdere om *de engelske kontraktene* åpner for at koassurandørene kan være uforpliktet overfor sikrede som følge av brudd på en intern instruks.

Den engelske bakgrunnsretten har en tilsvarende regel om betydningen av at fullmektigen overskrider den underliggende retten. Etter engelsk terminologi betegnes den interne kompetansen som "*actual authority*", og den legitimasjonen fullmaktsgiver synes å ha overfor en *godtroende* medkontrahent kalles "*apparent authority*" eller "*ostensible authority*".²⁶⁵ Det er sikker lære at fullmaktsgiveren forpliktet i begge henseende. Regelen supplerer de engelske kontraktene som selv er tause

---

²⁶⁵ I dommen *Armagas Ltd v Mundogas SA* gis en pedagogisk redegjørelse for når "*ostensible authority*" foreligger, herunder vurderingen av om medkontrahenten er i god tro; jf. [1986] 2. Lloyd's Rep. 109 på s. 112–113. Av litteratur se for eksempel *Chitty on Contracts* (2008) s. 38, Fridman (1996) s. 61–70.

vedrørende dette spørsmålet.

Etter både norsk og engelsk rett innskrenkes altså lederens ytre disposisjonsevne av den interne instruksen. Konklusjonen er sammenfallende. Koassurandørene kan påstå seg ubundet av disposisjoner som overskrider den interne retten, med mindre rederiet var i aktsom god tro.

Dette fullmaktsrettslige prinsippet får kun anvendelse dersom *den individuelle klausulen* er en fullmakt. I motsatt fall utgjør ikke fullmaktslæren relevant bakgrunnsrett,²⁶⁶ og det kan stilles spørsmål om hvilken stilling lederen da vil ha dersom han handler i strid med en intern retningslinje.

I *Manders* fastslår dommeren at lederen ikke har noen *reell kompetanse* hvis han kun anses som en "trigger" for binding. Jeg siterer fra s. 143:²⁶⁷

*"The next question is whether there was any warrant or representation of authority by Prudential. In my view there was not."*²⁶⁸

Et obiter dicta i *Roadworks* peker i samme retning:

*"If the wording of the leading underwriter clause does not evidence a term of contract the contract of agency whereby the leader has actual authority I could not find that there was ostensible authority of those same words alone."*²⁶⁹ (min utheving)

Begrepet "trigger" henviser nettopp til at lederen kun er et mellomledd som rent faktisk gjennomfører transaksjonen. Koassurandørene blir aldri forpliktet når lederen overskrider den underliggende retten, uten hensyn til om avgjørelsen ligger innenfor FOL-klausulens objektive rammer. Lederen har nemlig ikke selvstendig kompetanse til å binde medassurandørene, og det foreligger derfor ikke noe gyldig stiftelsesgrunnlag. I slike tilfeller har han utelukkende disponeringsevne i forhold til sin egen delforsikring.

---

²⁶⁶ Jf. kapittel 5.3.

²⁶⁷ Kfr. også domssitat i avhandlingens kapittel 5.2.2.

²⁶⁸ *Prudential and Pearl Assurance plc* var sakens "leading underwriter".

²⁶⁹ På s. 106.

Dersom den individuelle klausulen ikke er en fullmakt, kan koassurandøren altså ubetinget fri seg fra den avtalebindingen som fremgår av bestemmelsens ytre rammen ved å gi lederen en intern instruks.

I rettsforholdet mellom rederiet og den enkelte koassurandør er det da førstnevnte som bærer risikoen for at lederen overholder interne retningslinjer. Etter mitt syn er løsningen klart urimelig. At engelske domstoler opprettholder rettstilstanden, kan kanskje ses i sammenheng med at slike hemmelige begrensninger trolig sjeldent forekommer i praksis.²⁷⁰ Jeg er ikke kjent med noen avgjørelser hvor problemstillingen har kommet på spissen.

Jeg har behandlet problemstillinger som vedrører kravsbehandlingen og kravsoppgjøret. Nå beveger jeg meg over i fasen *etter* at sikrede har fått utbetalt sin forsikringserstatning; de to neste kapitlene vedrører rettsstillingen mellom lederen og medassurandørene ved det etterfølgende oppgjøret dem imellom.

9 Koassurandørenes erstatningskrav

9.1 Grunnvilkårene

Kapitlets overordnede problemstilling er i hvilken grad medassurandørene kan kreve erstatning fra den ledende assurandøren for utbetalinger de har hatt til sikrede i forbindelse med forsikringsoppgjøret.

Hverken den norske eller de engelske kontraktsalternativene har positive reguleringer av koassurandørens adgang til å kreve erstatning som misligholdsbeføyelse, men *generelle obligasjonsrettslige prinsipper* supplerer klausulene.

Etter begge rettssystemene er de alminnelige erstatningsvilkårene at lederen må ha utvist skyld, medassurandørene må ha lidt et økonomisk

---

²⁷⁰ Se petitavsnitt direkte over.

tap, og det må foreligge adekvat²⁷¹ årsakssammenheng mellom lederens skyld og det erstatningsmessige tapet.²⁷²

Drøftelsene bygger på en forutsetning om at lederen er i *mislighold* overfor sine koassurandører. Konkret vurderer jeg rettsspørsmålet med utgangspunkt i at lederen enten har brutt omsorgsforpliktelsen²⁷³ eller den fullmaktsrettslige plikten en fullmektig har til å opptre i tråd med den interne kompetansen oppdragsgiveren har gitt ham.²⁷⁴

I kapittel 8 omtales brudd på omsorgsforpliktelsen og instruks-overskridelser som to selvstendige typer mislighold. For dette kapitlets problemstilling ser jeg ikke grunn til å opprettholde et skarpt skille og behandler derfor kontraktsbruddene samlet. De samme rettslige prinsippene får anvendelse i begge henseender. Eksemplene som benyttes, gjelder likevel hovedsakelig mislighold av omsorgsforpliktelsen siden dette må antas å være mest praktisk. For det tilfellet at den individuelle klausulen ikke er en fullmakt, er det for øvrig verdt å merke seg at koassurandørene aldri forpliktet av beslutninger som overstiger den interne kompetansen. I praksis er det her brudd på lederens ”*duty of care*” som gir et aktuelt grunnlag for erstatningskrav. Skyldkravets stilling i slike tilfeller kommenteres kort i punkt 9.2.3.

Jeg forutsetter at koassurandørene har foretatt en utbetaling som de selv mener er foranlediget av kontraktsbruddet fra lederen. Vilkåret om *økonomisk tap* legger jeg derfor til grunn at er oppfylt. Det er de øvrige forutsetningene som drøftes særskilt, og jeg starter med å se nærmere på ansvarsgrunnlaget.

---

²⁷¹ Begrepet *adekvans* anvendes ikke i engelsk rett, men den engelske begrensingsregelen ”*remoteness of damages*” ivaretar de samme hensynene; jf. punkt 9.3.2.

²⁷² Se Hagstrøm (2003) s. 450, Treitel (2003) s. 927–944, *Chitty on Contracts* (2008) s. 1617 flg.

²⁷³ Jf. kapittel 7.

²⁷⁴ Jf. punkt 8.3.

9.2 Ansvarsgrunnlag

9.2.1 Utgangspunktene

Det alminnelige kontraktsrettslige ansvarsgrunnlaget etter begge lands rettsregler er *culpaansvaret*, og jeg anser det klart at hovedregelen skal legges til grunn for avhandlingens kontraktsreguleringer. Den ledende assurandør er uaktsom dersom han hadde et *handlingsalternativ*, og omstendighetene tilsier at han *burde* opptrådt annerledes. Utgangspunkt tas i hvilke refleksjoner en *alminnelig innsiktsfull og profesjonell* aktør ville ha gjort seg i en tilsvarende situasjon.²⁷⁵ Spørsmålet er altså om lederen, når alle relevante forhold tas i betraktning, kan *klandres* for kontraktsbruddet.

Avgjørende blir en *konkret skjønnsmessig helhetsvurdering*. Jeg kan ikke se annet enn at det normalt vil være de *samme momentene* som får relevans etter begge lands kontraktsreguleringer, men ulikhetene i regelverkene kan medføre at argumentenes gjennomslagskraft varierer. I det følgende gjennomgås de momentene jeg anser spesielt sentrale, og jeg trekker praktiske eksempler fra både norsk og engelsk rett.

Også spørsmålet om det objektivt sett foreligger et brudd på omsorgsforpliktelsen beror på en skjønnsmessig totalvurdering. Momentene jeg presenterer i punkt 7.2.2 har for det vesentligste også betydning for spørsmålet om lederen kan *klandres* for pliktbruddet. En konsekvens er at vurderingene i praksis gjerne knyttes enda tettere opp mot hverandre enn det som gjøres i min fremstilling, men jeg har ansett det mest gunstig å fremheve skyldkravet som et selvstendig vilkår for kontraktsbruddsansvar.

---

²⁷⁵ For den engelske fullmaktslærens del fremgår dette for eksempel av Friedman (1996) s. 158 og 204–205, Watts (2010) s. 184–185 hvor fullmektigens ”*duty of care*” er beskrevet som ”*similar in principle to the normal duty of care in negligence*” (Dvs. culpa-normen i ”*law of tort*”).

9.2.2 Uaktsomhetsvurderingen

9.2.2.1 Bransjenormers betydning

Kontraktene setter rammene for den ledende assurandørens representasjon, men bransjestandarder utgjør et naturlig utgangspunkt ved fastleggelsen av hvilke faglige forventninger som generelt stilles til en profesjonell aktør. Det at lederen har opptrådt i strid med en *bransjenorm* eller annen *markedspraksis*, er derfor et tungtveiende argument i retning av at skyldkravet er oppfylt. Dersom normen er utbredt og allminnelig kjent, antar jeg det kan nedlegges en *presumpsjon* for at lederen har handlet culpøst.

Veiledning kan søkes i ”*Lloyd’s Claims Management Principles*”;²⁷⁶ et sett normer som medlemmene av Lloyd’s er forpliktet til å følge ved kravsbehandlingen.²⁷⁷ Et eksempel er det fjerde prinsippet som lyder:

”The handling of a claim should be appropriately documented and information relevant to the management of the claim retained for a reasonable period.”

For aktørene utenfor Lloyd’s er ikke regelverket preseptorisk. Lloyd’s dominerende stilling i England gjør det imidlertid rimelig å anta at prinsippet anerkjennes som en *bransjenorm* i det øvrige engelske markedet. Prinsippet karakteriserer at det samme helt eller delvis kan legges til grunn hva gjelder det norske markedet. Brudd på retningslinjen kan for eksempel tenkes der lederen bryter omsorgsplikten ved en unnlattelse, og passiviteten skyldes at selskapet ikke har oppbevart den informasjonen som ga initiativet til handling. Han kan ha unnlatt å invitere en gitt krets firmaer til anbudskonkurransen fordi han på avgjørelsestidspunktet hadde mistet listen over kvalifiserte verksteder i tilstrekkelig nærhet. Også feilvurderinger i tilknytning til kravsoppgjøret kan skyldes at selskapet ikke har dokumentert all relevant informasjon fortløpende. Regelbruddet medfører at lederen som oftest anses å

---

²⁷⁶ Vedtatt 1.juli 2005. Vedlagt bulletin ref. Y3579 (tilgjengelig på www.lloyds.com).

²⁷⁷ Jf. Claims Scheme artikkel 4 og mitt punkt 3.2.2.

ha vært ansvarsbetingende uaktsom.

Til nå har jeg sett på bransjenormens betydning der lederen har opptrådt i strid med retningslinjen. Et annet spørsmål er om lederen kan unngå ansvar ved å påvise at de uttrykte faglige forventningene er *overholdt*. Synspunktet er at han har overholdt de krav som stilles innenfor bransjen, og han kan derfor ikke bebreides for misligholdet.

At lederen har handlet i tråd med de relevante fagnormene, er et moment som klart taler i favør av aktsomhet, men det vil ikke være ubetinget avgjørende. Betydningen avhenger blant annet av normens utbredelse og hvilken tilslutning den har blant markedsaktørene. Videre vil regelens art stå sentralt. For eksempel bærer ”*Lloyd’s Claims Management Principles*” preg av å være minimumsstandarder. Der den aktuelle bransjenormen er et minstekrav, kan det ikke være tilsvarende direkte sammenheng mellom overholdelse og ansvarsfrihet som det presumeres å være mellom brudd og uaktsomhet.

9.2.2.2 Tapsrisikoen og tapets omfang

Andre sentrale momenter det er naturlig å ta hensyn til i aktsomhetsvurderingen, er *sannsynligheten* for at koassurandørene vil lide tap som følge av kontraktsbruddet og *størrelsen* av det økonomiske tap som kan påregnes.

Følgelig taler de beste grunner for at det normalt foreligger et uaktsomt mislighold av omsorgsforpliktelsen dersom en *flytting* oppfyller risikovilkåret i NSPL 3-20 andre ledd, og hovedassurandøren unnlater å fremme en ansvarsfraskrivelse. Dette forutsetter selvfølgelig at han heller ikke notifiserer medassurandørene om risikoøkningen slik at disse har forutsetningene for å foreta selvstendige beslutninger for sine andeler.²⁷⁸

Et annet eksempel er tilfellene hvor den ledende assurandøren er i mislighold fordi han har unnlatt å innhente *anbud*. I punkt 7.2.3.2 har jeg argumentert for at det skal mindre til før unnlattelsen innebærer et brudd på den norske omsorgsforpliktelsen. Dette skyldes den høyere

---

²⁷⁸ Kfr. særlig punkt 6.2.4 og 7.2.3.2.

risikoen for betydelig økonomiske tap som følger av planreguleringen. Samme argumentasjon synes å lede til at det også skal noe mindre til før den norske hovedassurandørens forglemmelse anses uaktsomt enn det som vil være tilfellet for "leading underwriter" i en likeartet situasjon.

9.2.2.3 Påregnelighet

I uaktsomhetsvurderingen ses det også hen til i hvilken grad tapsrisikoen var *synbar og påregnelig* for lederen på misligholdstidspunktet.²⁷⁹

Sjøforsikringsplanens vilkår om at ansvarsfraskrivelse ved risikofylt flytting forutsetter en positiv meddelelse overfor sikrede, fremgår uttrykkelig av § 3-20 andre ledd. Like tydelig er det at assurandørene kun får redusert verkstedsregningen etter begrensingsregelen i § 12-12 andre ledd dersom en anbudsrunder faktisk er gjennomført. Tapsrisikoen beskrevet i eksemplene under forrige punkt, vil etter mitt syn være synbare og påregnelige for en fornuftig og profesjonell aktør. Dette trekker ytterligere i retning av at unnlattelsene er ansvarsbetingende.

*De engelske kontraktsreguleringene*²⁸⁰ gir lederen en rett til å velge havn, men ved å påberope seg rettigheten godtar han samtidig at assurandørene skal dekke de merkostnadene sikrede pådrar seg ved å følge instruksjonen. Det kan tenkes lederen oppnevner den havnen hvor han mener de rimeligste verkstedene holder til. Jeg antar rettighetsutøvelsen kan stride mot omsorgsplikten dersom transportavstanden medfører en betydelig risiko for at merkostnadene vil overstige den forventede fordel. Det økte dekningsansvaret vil normalt være påregnelig på beslutningstidspunktet, og dette utgjør et viktig moment i favør av at skyldkravet er oppfylt.

9.2.2.4 Krav til ekspertise

Den ledende assurandøren har krevende arbeidsoppgaver som det forventes skal utøves forretningsmessig korrekt og tidseffektivt. Det må

---

²⁷⁹ Sml. punkt 9.3 hvor påregnelighet som *selvstendig vilkår* for erstatningsansvar berøres.

²⁸⁰ Jf. ITCH klausul 10.2 og IHC klausul 44.1; kfr. punkt 6.2.4.

antas at partene ved kontraktssigneringen forutsatte at selskapet som ble tilkjent lederposisjonen hadde en *høy grad av ekspertise* på området. Der kontraktsbruddet skyldes manglende kunnskaper eller erfaring, er dette et tungtveiende argument i favør av at lederen var uaktsom.

Alle mine tre kontraktsreguleringer gir lederen en myndighet til å gjennomføre en *anbudsrunde*,²⁸¹ og generelt vil det være ønskelig å få identifisert det billigste blant de kvalifiserte verkstedene. Vi kan tenke oss at lederen innhenter tilbud fra *både* havnen nærmest ulykkesstedet og fra et mer fjerntliggende sted. I nåværende sammenheng blir eksempelet interessant hvis beslutningen er et resultat av at lederen *overså* assurandørens ansvar for de alminnelige flyttekostnadene. Jeg forutsetter også at avstanden til den andre havnen er betydelig. Det fremstår derfor lite trolig at verkstedene her kan tilby en så rimelig pris at assurandørens totale dekningsansvar blir lavest ved å transportere skipet hit. Merkostnadene ved den utvidede anbudskonkurransen vil være pådratt i strid med fellesskapets interesser, og jeg antar at lederen har brutt omsorgsforpliktelsen. Det må kunne forventes at en ledende assurandør hensyntar flyttekostnadene i avgjørelsen, og de beste grunner taler for at lederen har vært uaktsom ved disponeringen.

Manglende fagkunnskaper hos lederen kan forårsake mislighold i en rekke andre sammenhenger. For eksempel kan det være tale om en *ubevisst* overtredelse av omsorgsplikten i forbindelse med vedtakelsen av *oppgjørsvtalen*.²⁸² La oss si vi står overfor en erstatningssum som er i overensstemmelse med forsikringsvilkårene. Likevel er sikredes interesser såpass tydelig favorisert at disposisjonen anses som et brudd på den interne omsorgsplikten, men lederen *skjønte ikke* dette på avgjørelsestidspunktet. Uansett hvilken av avhandlingens tre kontrakter som er inkorporert, blir koassurandørene forpliktet av erstatningsberegningen.²⁸³ Riktignok avskjærer de engelske kontraktsreguleringene lede-

²⁸¹ Jf. punkt 6.2.3.

²⁸² Jeg antar vurderingsmomentet er mindre aktuelt der lederen inngår en oppgjørsvtale som han *vet* tilsidesetter fellesinteressene. Disposisjonen vil normalt ikke skyldes manglende kunnskaper og/eller erfaring, men at lederen ønsker å tilgodese sine særinteresser.

²⁸³ Dette gjelder selv om rederiet er i ond tro; jf. kapittel 8.2.

rens kompetanse til å inngå visse typer oppgjør, men ingen av unntakene får anvendelse når lederen ikke forsto at sikrede ble utilbørlig tilgode sett. ”Ex gratia”-begrensningen rammer avtaleinngåelser hvor lederen *regnet med* at koassurandørene ikke var betalingspliktige,²⁸⁴ og en kommersielt begrunnet avgjørelse²⁸⁵ foreligger der han *intenderte* å tilgodese sine egeninteresser. Med andre ord faller vi tilbake på hovedregelen om at oppgjørsavtalen er bindende.²⁸⁶ I forholdet til sikrede bærer dermed koassurandørene den fulle risikoen for slike forsømmelser fra lederens side. Tapsrisikoen gjør det naturlig å stille strenge krav til lederens ekspertise i forbindelse med oppgjøret, og det at misligholdet skyldes manglende faginsikt er et tungtveiende moment i retning av uaktsomhet.

Det er viktig å merke seg at de høye forventningene om lederens kunnskaper og erfaringer ikke innebærer at ethvert kontraktsbrudd som objektivt sett kunne vært unngått, er en uaktsom opptreden. Lederen vil kunne stå overfor vanskelige spørsmål som må avgjøres raskt, og effektivitetshensynet tilsier at *visse feilvurderinger bør anses unnskyldelig*. Vi kan tenke oss situasjoner hvor kontraktsbruddet skyldes den korte betenkningstiden, og lederen ikke kan klandres for dette. Skyldspørsmålet skal vurderes ut fra den tidspresede situasjon som forelå og ikke hvordan beslutningen oppfattes i etterpåkløskapens lys. Det bør likevel normalt kunne forventes at en alminnelig erfaren og kunnskapsrik part takler tidspress. Hvorvidt tidsmomentet medfører at det ikke foreligger tilstrekkelig skyld, må bero på en helt konkret vurdering.

9.2.2.5 Betydningen av at lederen ikke får godtgjørelse

Rimelighetshensyn tilsier at en mellommann som ikke mottar vederlag, ikke bør ilegges like strengt ansvar som en lønnet representant. Momentet er tillagt vekt i langvarig engelsk rettspraksis. Et eksempel er

---

²⁸⁴ Jf. punkt 6.3.3.2.

²⁸⁵ Her henviser jeg til *min fortolkning* av unntaket i den individuelle klausulen; jf. punkt 6.3.3.3.

²⁸⁶ Jf. kapittel 6.3.1.

følgende domsuttalelse om aktsomhetsvurderingen i tilknytning til gratisarbeid utført av en amatør snekker med en del praktisk erfaring:

*"This does not mean that the degree of care and skill required is to be measured by reference to the contractual obligations as to the quality of his work assumed by a professional carpenter working for reward, which would, in our view, set the standard too high."*²⁸⁷

Etter mitt syn er det klart at momentet har *relevans* i aktsomhetsvurderingen etter både norsk og engelsk rett. Det at den ledende assurandøren påtar seg et betydelig ansvar uten å ha vederlagsinteresse i tilknytning til myndighetsutøvelsen, er et moment som i tvilstilfeller trekker i retning av at lederen ikke har opptrådt uaktsomt.

Jeg anser det derimot like klart at argumentet har mindre *gjennomslagskraft* ved vurderingen av den ledende assurandørens skyld, sammenlignet med den betydningen momentet tilskrives i den generelle bakgrunnsretten. Fraværet av vederlagsinteressen vil normalt innebære at en fullmektig overhodet ikke har noen økonomisk egeninteresse i forbindelse med gjennomføringen av representasjonen. Når han ikke selv kan tjene på opptreden, står han ikke i samme lojalitetsforhold til fullmaktsgiveren. En ledende assurandør er i en helt annen posisjon siden han er direkte ansvarlig for en risikoandel overfor sikrede og er et fullverdig medlem av det interessefellesskapet som preger koassuransen. Lojalitetshensynet gjør seg sterkt gjeldende,²⁸⁸ og jeg antar derfor at mangelen på godtgjørelse sjeldent vil være et tungtveiende moment av avgjørende betydning for skyldspørsmålet.

9.2.2.6 Handlingsalternativer

Den ledende assurandøren er ikke uaktsom dersom han ikke kunne opptrådt på en annen måte. Forutsetningen får neppe selvstendig betydning ved brudd på omsorgsforpliktelsen; mislighold vil kun bli

---

²⁸⁷ *Wells v Cooper* [1958] 2. Q.B 265 på side 271.

²⁸⁸ Jf. også punkt 7.2.2.

konstatert hvis det forelå et handlingsalternativ.²⁸⁹

Etter den engelske fullmaktsretten har fullmektigen en *absolutt* plikt til å overholde interne instruksjoner fra fullmaktsgiveren,²⁹⁰ og jeg antar det teoretisk sett foreligger mislighold selv om lederen ikke kunne handlet annerledes. I praksis får det liten betydning siden koassurandørene ikke vil ha et rettmessig dekningskrav. Et eksempel er at medassurandørene har gitt konkrete føringer på hvilken besiktigelsesmann de vil ha utpekt som assurandørsidens representant, men den ønskede fagmannen har sluttet å påta seg slike oppdrag.

9.2.2.7 Andre faktorer

Om den ledende assurandøren har opptrådt uaktsomt, beror på en *konkret vurdering*, og det vil ofte foreligge en lang rekke relevante momenter. Her vil jeg kort gi eksempler på argumenter jeg antar rettsanvenderen *typisk* vil ta hensyn til.

For det første vil rettsanvenderen kunne vektlegge at det ikke ble innhentet *ekstern ekspertise* i tilfeller hvor spørsmålets art tilsa at dette var nødvendig.

Flere selskaper som jevnlig tilkjennes lederposisjonen, har selv ansatt fagpersonell til å gjennomføre besiktigelser. Det kan oppstå tvister hvor undersøkelsesrapporten ikke inneholder alle relevante opplysninger fordi skaden var såpass komplisert at firmaets arbeidstakere ikke hadde den nødvendige kompetansen. Det kan trolig øke assurandørfellesskapets dekningsansvar i en slik utstrekning at det foreligger et pliktbrudd. I så vil lederens unnlattelse av å oppnevne en utenforstående fagmann være et moment i retning av uaktsomhet.

For det andre vil aktsomhetskravet skjerpes dersom koassurandørene ved kontraktssigneringen hadde en berettiget forutsetning om at lederen var *enda mer kunnskapsrik* enn de krav som vanligvis stilles,²⁹¹ og oppfatningen var eller burde vært synbar for den ledende assurandø-

---

²⁸⁹ Jf. punkt 7.2.2 om at pliktbruddet forutsetter at det var *mulig* for lederen å ivareta fellesinteressene.

²⁹⁰ Jf. Friedman (1996) s. 157–158, *Chitty on Contracts* (2008) s. 71–72.

²⁹¹ Jf. punkt 9.2.2.4.

ren. Motsetningsvis antar jeg det normalt ikke vil være aktuelt å anvende individuelle forhold hos den ledende assurandøren som *unnskyldningsgrunn* i aktsomhetsvurderingen.²⁹²

For det tredje kan *prevensjonshensyn* tilsi at lederen bør anses å ha opptrådt uaktsomt. Et strengere aktsomhetskrav kan bidra til at de ledende assurandørene i markedet anstrenger seg mer for å unngå senere kontraktbruddsansvar.

9.2.3 Hva hvis den individuelle klausulen ikke er en fullmakt?

For det tilfellet at den individuelle klausulen kun er en ”*trigger*” for binding, har jeg tidligere beskrevet hva jeg mener blir rekkevidden av lederens ”*duty of care*”, jf. punkt 7.2.5.

Her vektlegger jeg at lojalitetshensynet har mindre gjennomslagskraft enn der lederen er en fullmektig. Tilsvarende gjelder ved aktsomhetsvurderingen. For øvrig mener jeg vi må ta utgangspunkt i det skjønsmessige vurderingstemaet skissert i punkt 9.2.1, siden dette er et helt generelt kontraktsrettslig prinsipp. Når lederen kun er en ”*trigger*”, har han ingen selvstendig kompetanse. I tvilstilfeller er det ikke utenkelig at posisjonens underordnede karakter blir et avgjørende moment for at han har utvist tilstrekkelig aktsomhet, men jeg anser det ikke nødvendig å gå nærmere inn på dette.

Jeg skal nå gjennomgå de siste vilkårene for erstatning. Hva gjelder kravene til adekvat årsakssammenheng, kan jeg ikke se at rettsstilstanden etter den individuelle klausulen avhenger av om dette er en fullmakt. Fremstillingen er inndelt i to underpunkter. Først behandler jeg det faktiske årsakskravet. Deretter sammenligner jeg betydningen av den norske adekvanslæren og det engelske prinsippet om ”*remoteness of damage*”.

---

²⁹² Om subjektive uaktsomhetslementer se Aarum (1994) s. 220–231.

9.3 Adekvat årsakssammenheng

9.3.1 Faktisk årsakssammenheng

Et hovedprinsipp etter begge lands rettsregler er at en kreditor kun kan kreve erstatning for tapsposter som er *forårsaket* av misligholdet.²⁹³ Kriteriet innebærer at det må foreligge faktisk årsakssammenheng mellom *kontraktsbruddet* og *koassurandørenes økonomiske tap*. En drøftelse av årsakskravet tar normalt utgangspunkt i betingelseslæren,²⁹⁴ og for mitt formål anser jeg det ikke nødvendig å redegjøre for alternative forståelser av årsaksbegrepet.

Jeg vil kort gi noen illustrerende eksempler.

Jeg har tidligere poengtert at *den engelske "leading underwriter"* har en særskilt plikt til å unnlate å profitere på disposisjonen. Det foreligger kontraktsbrudd så lenge han rent faktisk har tilgodesett seg selv ved beslutningen.²⁹⁵ Lederen kan ha inngått en oppgjørsavtale han vet gir ham visse fordeler på fellesskapets bekostning, men det er klart han ville godtatt sikredes erstatningsberegning selv om dette ikke var tilfellet. Her utgjør kausalitetskravet en viktig begrensning av lederens erstatningsansvar. Tap koassurandørene lider som følge av beslutningen, vil ikke være forårsaket av misligholdet med mindre lederens særinteresser hadde direkte innvirkning på disposisjonens innhold.

Etter *den individuelle klausulen* har lederen ingen kompetanse til å inngå oppgjørsavtaler hvor egne særinteresser har vært utslagsgivende

---

²⁹³ Kravet til årsakssammenheng formuleres ofte som et utmålingsprinsipp; hovedregelen er at kreditor får dekket *den positive kontraktsinteressen*; jf. Hagstrøm (2003) s. 520–525., Treitel (2003) s. 936–940. Avhandlingens problemstilling vedrører om koassurandørene *har* et erstatningskrav, og jeg anser det tilstrekkelig å fokusere på den underliggende kausalitetsforutsetningen.

²⁹⁴ For engelsk rett se *Chitty on Contracts* (2008) s. 1617–1625; kfr. Wilhelmson (2011) s. 19–38 om kausalitetskravet i den norske deliktserstatningsretten.

²⁹⁵ Jf. punktene 7.2.2.2 og 7.2.3.4. Denne særlige omsorgsforpliktelsen utledes fra fullmaktslærens *"fiduciary duties"*, og bakgrunnsretten har ingen relevans dersom den individuelle klausulen ikke er en fullmakt. Her må situasjonen bedømmes på bakgrunn av lederens generelle *"duty of care"*; jf. punkt 7.2.5. Det samme kravet stilles til faktisk årsakssammenheng, og jeg ser derfor ikke behov for å spesifisere sontringens betydning for dette konkrete eksempelet.

for avgjørelsens innhold.²⁹⁶ Koassurandøren kan likevel pådra seg merkostnader som følge av en slik disposisjon; for eksempel ved at de må fremforhandle individuelle oppgjør med rederiet.

I tilknytning til vår *norske hovedassurandør* kan en liknende betraktning gjøres i situasjonene hvor lederen bryter rådføringsplikten,²⁹⁷ men det er klart at han ved disponeringen likevel opptrådte i overensstemmelse med fellesskapets interesser. Hvis koassurandørene pådrar seg merkostnader som følge av beslutningen, vil det normalt ikke kunne hevdes at disse skyldes det misligholdet som fant sted.

9.3.2 Adekvans

Her vil jeg redegjøre for hva jeg legger i vilkåret om at koassurandørenes tap må være *adekvat*, og jeg gir eksempler fra både norsk og engelsk rett.

Adekvanskravet innebærer at den ledende assurandøren ikke blir erstatningsansvarlig for alle tap koassurandørene påføres som følge av kontraktsbruddet. Det er tale om en *skjønnsmessig avgrensning* av det rettslige ansvaret, og de to landene har to ulike tradisjonelle innfallsvinkler til hva som utgjør *vurderingstema*.

I *engelsk kontraktsrett* benyttes ikke adekvansbegrepet, men læren om "*remoteness of damage*" legger rammene for en sammenlignbar begrensingsregel. Den grunnleggende dommen er *Hadley v. Baxendale*,²⁹⁸ og prejudikatet har vært gjenstand for fortolkning i senere rettspraksis. Dagens rettstilstand er beskrevet slik:²⁹⁹

*"A type or kind of loss is **not too remote** a consequence of a breach of contract if, **at the time of contracting** (and on the assumption that*

---

²⁹⁶ Om unntaket for kommersielt baserte avgjørelser se punkt 6.3.3.3.

²⁹⁷ Om når en slik forpliktelse foreligger se punkt 7.2.4.1.

²⁹⁸ (1854) 9 Ex. 341.

²⁹⁹ Fra *Chitty on Contracts* (2008) s. 1628. Jeg legger sitatet til grunn som gjeldende rett fordi domstolen i *Brown v. K.M.R. Services Ltd* [1995] 2. Lloyd's Rep. 513 henviser til tilsvarende uttalelse i en tidligere utgave av boken, og dommeren presiserer at rettstilstanden er "*accurately summarized*" (på s. 542).

*the parties actually foresaw the breach in question), it was within their reasonable contemplation as a not unlikely result of that breach.*³⁰⁰ (mine uthevinger)

Det skisseres et vurderingstema som grunnleggende sett vedrører hvilket ansvar debitor stillestående godtar ved avtaleinngåelsen. En fornuftig part påtar seg forpliktelser velvitende om at kontraktsbrudd medfører en tapsrisiko. Dersom han reflekterer over dette, vil han i stor grad kunne forutse hvilke tapsposter som er påregnelige følger av misligholdet. Slik jeg forstår regelen er utgangspunktet at skyldneren anses implisitt å ha akseptert ansvaret for tap som *ikke fremstår som usannsynlige*, mens kreditoren har godtatt at han må bære risikoen for de mer fjernliggende og uvanlige tapsformene. Andre prejudikater indikerer at sannsynligheten vurderes opp mot *tapets art*; omfanget eller måten kostnaden har inntruffet på tillegges underordnet betydning.³⁰¹ Den nærmere kartleggingen av partenes intensjoner beror imidlertid på en skjønnsmessig helhetsvurdering. Ved anvendelsen av skjønnet synes engelsk praksis å vektlegge flere av de *samme momentene* som er kjente for norske jurister, herunder sannsynlighetsgraden, tapets nærhet til kontraktsbruddet og hva som utgjør et rimelig resultat.³⁰²

På bakgrunn av dommen *Transfield Shipping Inc v Mercator Shipping Inc*³⁰³ har det vært hevdet at regelen må suppleres med en tilleggsbegrensning hvor skjønnsstema knytter seg til hvorvidt det etter en bredere vurdering av de konkrete omstendighetene, foreligger en *”assumption of responsibility”*.³⁰⁴ Jeg behandler ikke dette

---

³⁰⁰ Formuleringen er ment som en *sammenfatning* av de to delregler lansert i *Hadley v. Baxendale*. Se også *Jackson v. Royal Bank of Scotland* [2005] 1. Lloyd’s Rep. 366 hvor dommeren anser det unødvendig å trekke et klart skille mellom prinsippene (på. s. 375).

³⁰¹ En rekke dommer viser til om misligholderen *”should have contemplated that a damage of that kind is not unlikely”*. Se *Chitty on Contracts* (2008) s. 1630, kfr. Hagstrøm (2003) s. 526–527.

³⁰² Se særlig gjennomgangen av relevante prejudikater i *Chitty on Contracts* (2008) s. 1626–1636.

³⁰³ [2008] UKHL 48.

³⁰⁴ *Chitty on Contracts* (2008) s. 1626–1627 og s. 1660–1661, Harder (2010) s. 44–47.

fordi et nylig avsagt prejudikat tilbakeviser at avgjørelsen skal fortolkes i denne retning.³⁰⁵

Prinsippet om ”*remoteness of damages*” legger tydelig til grunn at avgrensingsproblematikken egentlig er et alminnelig spørsmål om kontraktsfortolkning. Dette står i motsetning til *den tradisjonelle norske adekvanslæren* hvor det *ikke* henvises direkte til avtalen. Utgangspunktet tas i *påregneligheten* av tapsposten,³⁰⁶ men det er anerkjent at det reelt sett er tale om en helhetsvurdering.³⁰⁷

Den engelske regelen knytter vurderingen opp mot de konkrete partene, men dette må ses i lys av den objektiviserte tolkningslæren; jf. punkt 4.2.2.2. Avgjørende er hvilken innsikt alminnelige fornuftige parter ville hatt ved en tilsvarende avtaleinngåelse. En sammenlignbar normalforventning ligger til grunn for den norske vurderingen.³⁰⁸

Vedrørende adekvanslæren i deliktserstatningsretten poengterer Wilhelmsen at det norske avgrensningskriteriet består av momenter som like gjerne kan ses på som formålsbetraktninger.³⁰⁹ Hun viser til formål som også står sentralt for kontraktsansvaret, deriblant prevensjonshensynet og ønsket om en rimelig risikofordeling. Poenget er ikke å argumentere for fravikende løsninger, men å presentere en mer hensiktsmessig *innfallsvinkel* til gjeldende rett. Slik jeg forstår resonneringen, vektlegges det at begrepet adekvans er abstrakt og vanskelig tilgjengelig. Ved å knytte vurderingen direkte opp mot hensynene som begrunner begrensingsregelen, oppnås en forenklet og mer nyansert rettsanvendelse.³¹⁰

³⁰⁵ I *Sylvia Shipping Co Ltd v Progress Bulk Carriers Ltd* [2010] EWHC 542 fastslås det at det for det store flertall av saker er tilstrekkelig å forholde seg til den tradisjonelle ”*remoteness of damage*”-testen; se særlig premiss 40 og 41. Jf. også Karia (2010).

³⁰⁶ Her forstått som i hvilken grad tapet er et ”*normaltap*”; dvs. en vanlig og forutberegnet følge av misligholdet.

³⁰⁷ Jf. Hagstrøm (2003) s. 526–532.

³⁰⁸ Hagstrøm (2003) s. 528.

³⁰⁹ Wilhelmsen (2011). Se særlig s. 47–49 og s. 75–77.

³¹⁰ På s. 75.

For mitt komparative perspektiv mener jeg fremgangsmåten er nyttig.

Redegjørelsen har vist at det engelske vurderingstemaet fokuserer på hvorvidt tapet er ”*usannsynlig*”, mens den norske regelen henviser særlig til *påregneligheten* av omkostningen. Det er imidlertid tale om bredere skjønnsmessige helhetsvurderinger, og konkrete rettsspørsmål løses ikke ut fra en fortolkning av begrepene alene. Ved anvendelsen av skjønnnet tillegges flere av de samme momentene relevans, og begge lands begrensingsregler ivaretar de samme hensynene. På detaljnivå er det tydelige forskjeller mellom adekvanslæren og prinsippet om ”*remoteness of damage*”,³¹¹ men for min analyse mener jeg det er tilstrekkelig å belyse de overordnede fellestrekkene. Jeg tar derfor utgangspunkt i *to sentrale formål* og illustrerer viktige poeng med praktiske eksempler.

For det første er *prevensjonsformålet* viktig.³¹² Dette tilsier at den ledende assurandøren bør være erstatningsansvarlig dersom tapsposten fremsto som en sannsynlig følge av misligholdet, og det fra koassurandørens synsvinkel er klart at lederen hadde de beste mulighetene for å *forhindre* merkostnadene.

Under punkt 7.2.3.2 har jeg skissert muligheten for at den engelske ”*leading underwriter*” kan bryte sin omsorgsforpliktelse ved å unnlate å oppnevne en besiktigelsesmann som representant for assurandørsiden. Dette på grunn av risikoen for at sikredes representant opptrer i oppdragsgiverens interesser og derfor utelater opplysninger i skipseierens disfavør. At koassurandørene kan påføres større dekningsansvar som følge av at besiktigelsesrapporten ikke er fullstendig, må anses påregnelig. Lederen har forutsetningene for å forebygge tapsrisikoen. Dette trekker i retning av at eventuelle tap koassurandøren lider, ikke kan unndras fra lederens ansvar som følge av læren om ”*remoteness of damages*”.

---

³¹¹ Kort sagt tillegges norsk rett tapsomfanget og det faktiske hendelsesforløpet større vekt, mens engelsk rett på sin side trolig stiller høyere krav til sannsynlighetsgraden; kfr. *Chitty on Contracts* (2008) s. 1631–1632.

³¹² Kfr. Wilhelmson (2011) s. 50–51.

Eksempelet illustrerer et mer overordnet poeng. Det kan tenkes en rekke tilfeller hvor lederens kontraktsbrudd har forårsaket tap fordi *sikrede* har dratt fordeler av at assurandørfellesskapets interesser ble tilsidesatt. Lederen er vanligvis den eneste som har kontakt med rederiet, og normalt har han derfor også større muligheter for å forhindre at sikredes handlinger forøker koassurandørens dekningsansvar.

Det andre hovedformål jeg mener står særlig sentralt for min problemstilling, er ønsket om en *rimelig risikofordeling*. Hensynet vedrører hvorvidt det er lederen eller den enkelte koassurandør som er *nærmest* til å bære tapet.

Jeg peker først på forhold som indikerer at grensen for erstatningsmessige tap bør fortolkes snevert. Deretter ser jeg på reelle hensyn som trekker i motsatt retning.

En viktig bakgrunn for oppnevningen av en forhandlingsleder er medassurandørens interesse av å spare tid og administrasjonskostnader. *Koassurandørene egeninteresser* i at lederen tillegges en vid myndighet, er et argument i retning av at lederen ikke skal stå ansvarlig for mer avledede og fjerntliggende følger av kontraktsbruddet. Koassurandørene har betydelige fordeler av at lederen tilkjennes representasjonsrollen, og lederen påtar seg oppdraget uten å motta godtgjørelse. Det virker derfor rimelig at fellesskapet bærer risikoen for tap som ligger i randsonen for hva lederen kan forutse.

Videre mener jeg koassurandørene typisk vil være nærmest til å bære risikoen der de selv er en *medvirkende årsak* til at lederens mislighold medførte tap.

Sistnevnte moment kan belyses med et eksempel aktuelt for forsikringsavtaler som inkorporer enten NSPL eller IHC. Standardene opererer med en skademeldingsfrist som sikrede må overholde for ikke å miste sin erstatningsrett, og rederiet anses å ha notifisert hele koassuransfellesskapet ved en enkeltstående melding til den ledende assurandøren.³¹³ Ut fra det interne forholdet mellom assurandørene har lederen

---

³¹³ Jf. NSPL §§ 3-29, 5-23 og 9-4 (1), IHC klausul 43; se mer mitt punkt 6.2.2.

en plikt til å videreformidle beskjeden til hver delforsikrer.³¹⁴ Jeg forutsetter at den ledende assurandøren glemmer å meddele koassurandørene om havariet, og selskapene hører derfor først om skaden når sikrede ett år senere fremmer erstatningskravet. Koassurandørene antar ansvaret er prekludert som følge av at skademelding ikke er gitt, og hyrer inn advokathjelp for å imøtegå rederiets påstand. Senere viser det seg at sikrede hadde sendt gyldig beskjed, og medassurandørene mener seg berettiget til å kreve de unødvendige advokatkostnadene dekket fra den ledende assurandøren. Her vil det økonomiske tapet være forårsaket av lederens forsømmelse, men lederen har etter mitt syn en berettiget forventning om at koassurandørene konsulterer ham før de pådrar seg individuelle prosessomkostninger.

På den andre siden kan det foreligge omstendigheter som i tvilstilfellene taler i retning av at tapet er dekningsmessig.

Graden av *lederens skyld* vil kunne ha betydning. Hvis han er sterkt å bebreide for misligholdet, er det rimelig at han også har risikoen for tapsposter av en mer uvanlig karakter. Dette kan for eksempel være tilfellet hvis han bevisst bryter en klart definert og alminnelig utbredt bransjenorm. Videre vil det tale i favør av ansvar dersom lederen innehar *særlige kunnskaper* om den aktuelle tapsrisikoen.³¹⁵

Jeg har redegjort for vurderingstemaene som stilles opp for å avgrense lederens rettslige ansvar og vist til argumenter jeg mener kan få betydning i avveiningen. Adekvanskravet er det siste vilkåret som må være oppfylt for at koassurandørene skal ha et dekningskrav mot den ledende assurandøren for tap forårsaket av sistnevntes mislighold.

Jeg går nå over til et helt annen problematikk; i hvilken grad den ledende assurandør kan kreve at koassurandørene dekker hans omkostninger.

---

³¹⁴ Jf. NSPL § 9-4 (2). IHC har ikke et slikt eksplisitt påbud, men det er et alminnelig fullmaktsrettslig prinsipp at fullmektigen holder prinsipalen informert om sentrale begivenheter; se petitavsnitt punkt 7.2.4.

³¹⁵ Kfr. *Chitty on Contracts* (2008) s. 1633–1634.

10 Den ledende assurandørs krav på dekning

10.1 Avtalebasert regress

Problemstillingen i dette kapittelet er om, og eventuelt i hvilken utstrekning, den ledende assurandør kan kreve dekning fra koassurandørene for utgifter lederen mener å ha pådratt seg på *koassuransesfelleskapets vegne*.

Den ledende assurandøren har for eksempel betalt regningen fra forsikringselskapenes besiktigelsesmann. Lederen kan også ha benyttet seg av advokatbistand under prosessen, eller han har lagt ut for anbudsomkostningene. Pengeoverføringer som på betalingstidspunktet fremstår som rimelige prioriteringer, kan senere vise seg å ha overskredet det nødvendige.

Avhandlingen ser kun på regresskrav som baserer seg på kontraktsrettslige forpliktelser.³¹⁶ I punkt 10.2 presenteres de grunnleggende hjemmelsgrunnlagene. Som utgangspunktet har begge lands ledere dekningsrett, og fremstillingen påpeker sentrale sider ved rekkevidden av koassurandørens betalingsplikt. Tema for punkt 10.3 er hvilke modifikasjoner som må gjøres fra hovedregelen.

Dekningsansvaret følger av det *fullmaktsrettslige kontraktsforholdet* mellom lederen og medassurandørene. Annerledes blir det dersom den individuelle klausulen kun er en ”*trigger*” for binding. Her oppstår spørsmålet om forpliktelsen kan innfortolkes på bakgrunn av *hypotetiske partsforutsetninger*; se punkt 10.4.

10.2 De fullmaktsrettslige utgangspunktene

IHC klausul 42.2 og NSPL § 9-11 første punkt fastslår at lederen kan kreve dekning for utgifter han har hatt på assurandørfelleskapets vegne. Der partene har inkorporert ITCH, følger det samme av supplerende bakgrunnsrett.

---

³¹⁶ Jf. punkt 1.4.4.

Rettsetningen fremgår forutsetningsvis av Sjøforsikringsplanens bestemmelse. Det konstateres at:

”Hovedassurandøren har rett til å beregne renter på utlegg han har hatt på vegne av assurandørfellesskapet og sikrede.”

Renter er vederlag for ytt kreditt, og jeg kan ikke se annet enn at klausulen legger til grunn at koassurandørene står ansvarlige for utlegg som er pådratt på deres vegne.³¹⁷ Antakelsen forsterkes av motivenes presisering av at hovedassurandøren må utvise lojalitet med hensyn til *”inndekningen av utlegg”*, og for øvrig synes samme rettssetning å følge motsetningsvis av NSPL § 9-10 andre punktum.

IHC klausul 42.2 er klarere:

”The co-subscribing Underwriters shall, to the extent of their respective several proportions, indemnify and hold harmless the Leading Underwriter(s) in respect of all liabilities, costs or expenses incurred by the Leading Underwriter(s) in respect of the matters in Clause 42.1.”

Kontraktsreguleringen bærer preg av å være et utslag av et sikkert fullmaktsrettslig prinsipp. Den generelle regelen har blitt formulert slik:

*”every agent has a right against his principal to be reimbursed all expenses and to be indemnified against all losses and liabilities incurred by him in the execution of his authority (...)”*³¹⁸

ITCH og den individuelle klausulen har ingen positiv regulering av dekningsansvaret. Det er rimelig å anta at fornuftige parter ville ha ment at bakgrunnsrettens alminnelige prinsipp skulle legges til grunn.

Med andre ord står vi overfor en *felles hovedregel*; den ledende assurandøren har regresskrav mot sine medassurandører. Jeg ser grunn til å presiserere rekkevidden av dekningsansvaret i to retninger.

---

³¹⁷ Dette er også i tråd med den norske fullmaktslæren, jf. forutsetningsvis Hov (2002) s. 362–363.

³¹⁸ Jf. Watts (2010) på s. 327; kfr. referanser til eldre prejudikater i fotnoter. Se også Friedman (1996) s. 201–203, *Chitty on Contracts* (2008) s. 100.

For det første er den enkelte koassurandør kun ansvarlig for den prosenten av kostnadene som *tilsvares risikoandelen* selskapet har påtatt seg etter delforsikringsavtalen. Følgelig sammenfaller ansvaret med den økonomiske risikoen medassurandøren har gitt lederen myndigheten til å ivareta på sine vegne. Dette fremgår eksplisitt av IHC klausul 42.2, og det samme kan etter mitt syn direkte utledes fra det generelle engelske prinsippet. Sjøforsikringsplanens § 9-11 referer til utlegg hovedassurandøren har ”*på vegne av koassurandørene*”, og i § 9-10 andre punkt henvises det til en insolvent medassurandørs ”*andel*” av disse. Hovedassurandøren har en myndighet til å forvalte de interessene koassurandørene har etter deres respektive risikoandeler, og plankonsipistene synes å mene at utgiftene han pådrar seg ved utøvelsen av vervet skal fordeles i tråd med dette.

For det andre må lederen ha pådratt seg utgiften *fordi* han opptrådte som ledende assurandør. Eventuelle utbetalinger i forhandlingsprosessen som ikke står i sammenheng med representasjonen, er det ikke hjemmel for å kreve dekket etter reglene som behandles i dette kapittelet.

I det følgende skal det vurderes hvilke unntak som må gjøres fra utgangspunktet. Hovedspørsmålet er om lederens dekningsrett avskjæres i tilfeller hvor utbetalingen knytter seg til et mislighold overfor koassurandørene; se direkte under. Mer konkret diskuterer jeg situasjonene hvor den ledende assurandøren enten bryter omsorgsplikten eller handler i strid med en intern instruks. I punkt 10.3.2 vil jeg kort behandle andre mulige innskrenkninger av dekningsretten.

10.3 Begrensninger

10.3.1 Kun kontraktsmessige utlegg

En sentral underproblemstilling er om, og eventuelt i hvilken grad, den ledende assurandør kan kreve dekning fra assurandørfellesskapet dersom kostnaden er foranlediget av et mislighold overfor koassurandørene.

Lederen har for eksempel finansiert en anbudskonkurranse. Selve

gjennomføringen av anbudsrunderen kan ha tilsidesatt fellesskapets interesser,³¹⁹ eller det foreligger brudd på en intern avtale med koassurandørene om at anbud ikke skal kreves.

Jeg ser først på om dekningsretten avskjæres i tilfeller hvor lederen har handlet i strid med en *intern instruks*. Deretter vurderer jeg om rettstilstanden blir en annen dersom det er *omsorgsplikten* som er overtrådt. Avslutningsvis drøftes det om en eventuell slik begrensning forutsetter at lederen har utvist *skyld*, og jeg ser på *kausalitetsforholdet* mellom kostnaden og misligholdet.

Forutsetningshjemmelen i Sjøforsikringsplanen taler om utlegg hovedassurandøren har ”*på vegne av*” koassurandørene. Innebærer dette at lederen får dekket kostnader som er pådratt i forbindelse med en kompetanseoverskridelse?

I kapittel 8.3 har jeg vist at hovedassurandøren kan binde koassurandørene selv om han bryter en intern instruks, så lenge rederiet er i aktsom god tro. Hovedassurandøren har altså en generell evne til å opptre på fellesskapets vegne utover den interne retten. Det kan dermed argumenteres med at § 9-11 første punktum gir ham dekningsrett for utgifter som pådras under disse omstendighetene.

Hensynet bak legitimasjonsregelen er imidlertid vernet av *rederiets* berettigede forventninger. Jeg kan ikke se at sikredes interesser skal tillegges stor betydning ved fortolkningen av et spørsmål som utelukkende berører rettsforholdet mellom forsikringsselskapene. Det er lite rimelig om hovedassurandøren skal få kompensasjon for kostnader påløpt ved en overskridelse av den underliggende retten. Uttrykket ”*på vegne av*” bør følgelig leses i sin kontekst; det vil si som en presisering av at dekningsretten kun er aktuell så langt kostnaden ikke er resultat av en kompetanseoverskridelse.

Etter den engelske *fullmaktslæren* er det sikker rett at fullmektigens restitusjonskrav er begrenset til opptreden i tråd med den faktiske kompetansen.³²⁰ Dette legger jeg til grunn for forsikringskontrakter som inkorporerer ITCH og den individuelle klausulen.

---

³¹⁹ Kfr. punkt 7.2.3.3.

³²⁰ Jf. Friedman (1996) s. 202, Watts (2010) s. 328 og 332.

Med hensyn til IHC må utgangspunktet for vurderingen tas i klausul 42.2. Ordlyden tillegger lederen dekningsrett for alle kostnader oppstått ”*in respect of the matters in Clause 42.1*”.³²¹ Jeg har tidligere innfortolket en henvisning til fullmaktslæren i denne grunnbestemmelsen for myndighetsutøvelsen.³²² Samme resonnement leder til at jeg heller ikke anser det tvilsomt at forstandige parter vil forutsette at *også* klausul 42.2 skal suppleres med fullmaktslærens generelle begrensninger.

Et argument i motsatt retning er at klausulen er formulert som en uforbeholden skadesløsholdelseserklæring. Dette er etter mitt syn ikke avgjørende. Også fullmaktslærens generelle dekningsprinsipp er beskrevet som en objektiv garanti, men det er likevel klart at dekningsansvaret ikke er absolutt.

Med andre ord vil en ledende assurandør som opptrer i strid med sin interne kompetanse, ikke ha dekningsrett etter noen av avhandlingens tre kontraktsreguleringer. Gjelder det samme hvis han har overtrådt omsorgsforpliktelsen?

Den *engelske fullmaktslæren*, som etter drøftelsen ovenfor får anvendelse for begge kontraktsalternativene, har et grunnleggende prinsipp om at en fullmektig heller ikke kan få dekket omkostninger som skyldes brudd på omsorgsforpliktelsen.³²³

For *planreguleringens* del mener jeg spørsmålet er mer tvilsomt. Så lenge hovedassurandøren holder seg innenfor sin reelle representasjonsrett, er kostnaden rent ordlydsmessig pådratt på koassurandørenes vegne. NSPL § 9-11 gir altså ikke like klare holdepunkter for løsningen. Det må likevel bemerkes at hovedassurandøren neppe kan sies å ha en *berettiget forventning* om å få kompensasjon for utbetalinger han har i forbindelse med kontraktsbruddet. Alminnelige obligasjonsrettslige prinsipper tilsier derfor at brudd på omsorgsforpliktelsen bør medføre en tilsvarende begrensning av dekningsretten. Videre hviler hoved-

---

³²¹ Jf. punkt 6.2.1.

³²² Jf. punkt 5.2.3 og ordlyden ”*on their behalf*”.

³²³ Også dette følger av langvarig teori og praksis. Se unntaket for ”*breach of duty*” berørt av Friedman (1996) s. 202, Watts (2010) s. 328 og 332.

assurandørsystemet på et ustrakt tillitsforhold, og også lojalitetshensynet taler for et slikt resultat. På denne bakgrunnen konkluderer jeg med at heller ikke hovedassurandøren har dekningskrav der utbetalingen er forårsaket av et brudd på omsorgsforpliktelsen.

Konklusjonen blir at den ledende assurandøren, etter både norsk og engelsk rett, kun kan kreve kompensasjon fra koassurandørene for kontraktsmessige utlegg. Hovedregelen er fortsatt at lederen får dekket sine omkostninger, men det gjøres unntak for kostnader som har sammenheng med et kontraktsbrudd.

Det skal nå utdypes hvilke vilkår som må være oppfylt for at koassurandørene skal kunne påberope seg denne begrensningen.

Jeg anser det klart at utlegget må være *forårsaket* av misligholdet, med mindre helt særlige omstendigheter tilsier unntak. Hvis omkostningen kun delvis skyldes kontraktsbruddet, er det rimelig å anta at lederen kan kreve dekning for resten.

Et særtilfelle som *muligens* legitimerer unntak fra kausalitetsforutsetningen, har vi dersom den norske hovedassurandøren misligholder plikten til å videreformidle sikredes skademelding; jf. NSPL § 9-4 andre ledd. Synspunktet vil være at bestemmelsen fungerer som et pliktig varsel om at fullmakten er aktualisert, og koassurandørens kunnskap om at representasjonsretten faktisk utøves, er en forutsetning for at lederen skal kunne foreta utbetalinger på fellesskapets vegne. Konsekvensen blir at misligholdet av meddelelsesplikten fullstendig avskjærer lederens senere dekningsrett. Dersom klausulen skal forstås i denne retning, mister hovedassurandøren dermed dekningsretten for kostnader som *ikke* står i årsakssammenheng med kontraktsbruddet. De engelske kontraktene har derimot ingen klausuler som positivt tillegger lederen en lignende meddelelsesplikt. Jeg har heller ikke funnet andre holdepunkter som tilsier at fullmektigens dekningskrav her skulle være avhengig av at lederen notifiserer medassurandørene om havariet.³²⁴

Mer tvilsomt er det om begrensningen for utlegg foranlediget av mislighold kun gjelder der lederen har utvist *skyld*.

---

³²⁴ Kfr. første petitavsnitt punkt 7.2.4.

Betydningen av spørsmålet kan illustreres med et enkelt eksempel. Vi kan se for oss en forhandlingssituasjon hvor rederiet har inntatt en generelt fiendtlig holdning, og dette gir lederen inntrykket av at sikrede forsøker å motarbeide assurandørsidens interesser. Etter besiktigelsen gir rederiet klart uttrykk for at de ønsker å benytte seg av et bestemt verksted, og sikrede hevder de har lang erfaring med at firmaet alltid tilbyr lavest pris. Sikredes negative innstilling gir lederen rimelig grunn til å betvile standpunktet, og han betaler derfor for gjennomføringen av en anbudskonkurranse. Senere viser det seg at rederiets påstand var velbegrunnet. Det at lederen ikke handlet i tillit til anmodningen, var objektivt sett et brudd på omsorgsforpliktelsen overfor medassurandørene.³²⁵ Etter de konkrete omstendighetene kan lederen likevel ikke anses å ha vært uaktsom, og han retter derfor dekningskrav mot koassurandørene for deres andeler av anbudsomkostningene. Prinsipielt er det et spørsmål om lederen skal bære den fulle *risikoen* for utlegg han foretar seg i god tro, men som senere viser seg å være resultat av et kontraktsbrudd.

Risikofordelingen må bero på en fortolkning av *den konkrete kontrakt*.

Ovenfor har jeg konkludert med at begge *de engelske kontraktsalternativene* kan suppleres med fullmaktslærens begrensning om at en fullmektig ikke får dekket omkostninger som er forårsaket av eget mislighold. Bakgrunnsretten gir ikke klare føringer på om unntaket fra dekningsretten gjelder der fullmektigen var i god tro. Det er da naturlig å trekke frem spesielle hensyn som gjør seg gjeldende for min kontraktstype.

I avhandlingen har jeg benyttet *effektivitetsbetraktninger* som argument for en viss lemping av aktsomhetsterskelen ved vurderingen av lederens erstatningsansvar overfor koassurandørene.³²⁶ Nå har lederen pådratt seg en utgift som han i god tro mente var i fellesskapets interesser, og effektivitetshensynet taler i retning av at koassurandørene bør stå ansvarlige for sine risikoandeler. Alternativet er at lederen kan bli

---

³²⁵ Kfr. punkt 7.2.3.3.

³²⁶ Jf. punkt 9.2.2.4.

mer tilbakeholden med å foreta utlegg selv om han på betalingstidspunktet har berettiget grunn til å anta de vil bli dekket.

*Koassurandørenes egeninteresser*³²⁷ i at lederen tilkjennes en vid representasjonsrett trekker også i retning av at det er rimelig at assurandørfellesskapet står ansvarlig for utlegg lederen foretar i god tro.

Et annet selvstendig argument er den *generelle urimeligheten* motsatt løsning kan føre til. Etter eksempelet over skulle *lederen* alene stått ansvarlig for hele utlegget. Hadde derimot sikrede betalt anbudsomkostningene, ville kostnadsposten inngått i rederiets erstatningskrav. Da blir *koassurandørene* ansvarlige uten rett til å fremme dekningskrav mot sin godtroende representant. Ansvaret mellom assurandørene hadde altså berodd på hvem som i første omgang foretar utbetalingen. Dette fremstår urimelig, og jeg legger til grunn at fornuftige parter ville ha ment *koassurandørene i begge tilfeller* står ansvarlige for sine prosentandeler.

Urimeligheten oppstår ikke der det er tale om en kostnad som sikrede i praksis aldri dekker. Et eksempel er lederens egne administrasjonskostnader. De øvrige momentene gjør seg uansett sterkt gjeldende. Jeg konkluderer derfor med at den engelske regelen om unntak for utlegg forårsaket av misligholdet, kun gjelder der lederen har utvist skyld.

Det neste spørsmål blir hvilken løsning som må legges til grunn for *norsk rett*.

Sjøforsikringsplanen berører ikke spørsmålet direkte. Planen har derimot en bestemmelse om at hovedassurandøren er ansvarlig for en insolvent medassurandørs andel av utgiften.³²⁸ Lederen pålegges et særlig ansvar, og det kan argumenteres for at Planutvalget gir uttrykk for en mer overordnet tanke om at hovedassurandøren generelt bør bære en større del av risikoen. Motivene modifierer imidlertid regelen med en uttalelse om at det skal avhenge av markedspraksis ”*om og i hvilken utstrekning utgiftene i neste omgang skal fordeles på de solvente*

---

³²⁷ Jf. kapittel 2, kfr. punkt 9.3.2. hvor jeg også anvender *koassurandørenes egeninteresser* i oppnevnelsen som et relevant moment.

³²⁸ Jf. NSPL § 9-10 andre punktum.

koassurandørene”.³²⁹ Når regelen i tillegg vedrører et helt annet spørsmål, mener jeg dette ikke gir tilstrekkelig holdepunkter for å anta at lederen mister dekningsretten uten hensyn til om han kan bebreides for kontraktsbruddet.

Både *effektivitetshensynet* og *rimelighetsbetraktningen* gjør seg tilsvarende gjeldende, og jeg kan ikke se noen avgjørende holdepunkter for at en annen løsning må gjelde for norsk rett.

Som følge av dette konkluderer jeg med at også hovedassurandøren kan fremme dekningskrav hvis han var i aktsom god tro på misligholdstidspunktet.

10.3.2 Andre modifikasjoner

Jeg vil kort se på enkelte andre grunnlag det kan tenkes koassurandørene påberoper seg for å slippe å dekke lederens utlegg. Det forutsettes at kostnaden *ikke* er foranlediget av et uaktsomt mislighold, og medassurandørene kan derfor ikke trekke frem unntaket behandlet direkte over.

For det første kan medassurandørene mene at de ikke er ansvarlig fordi utlegget var *unødvendig*.

Eksempelet fra punkt 10.3.1 er anvendelig også her. Den ledende assurandørens utlegg var ikke gunstig for koassurandørene, men lederen var i aktsom god tro på betalingstidspunktet. Det er åpenbart ikke rettskildemessig grunnlag for en nødvendighetsbegrensning av dekningsretten. Jeg anser det tilstrekkelig å vise til hvor urimelig det er dersom lederen skal stå ansvarlig for alle omkostninger som i ettertiden hverken har gitt fordeler eller hindret ulemper for koassuransefellesskapet.

For det andre kan det være anført at koassurandørene ikke er ansvarlig fordi de har *protestert* mot beslutningen som lå bak utbetalingen.

At dette ikke fører frem, følger etter min oppfatning forutsetningsvis av at den ledende assurandøren ikke har en følgeplikt der flertallet av

---

³²⁹ Motivenes tredje avsnitt.

koassurandørene ønsker en bestemt løsning.³³⁰ Så lenge utbetalingen ikke er tilknyttet et mislighold, i denne sammenheng normalt omsorgsforpliktelsen, kan jeg ikke se at koassurandørene kan fraskrive seg dekningsansvaret ved å gi slike instruksjoner. For misfornøyde koassurandører vil et alternativ være å tilbakekalle fullmakten.³³¹

For det tredje er det tenkelig at lederens utbetaling er en dekning av et erstatningskrav han har pådratt seg overfor sikrede.

Her må koassurandørene gis medhold i at de ikke er ansvarlige i henhold til de fullmaktsrettslige hjemmelsgrunnlagene. At den ledende assurandør har misligholdt en forpliktelse *han* har overfor sikrede, er som utgangspunkt koassurandørene uvedkommende.³³² Videre er lederen erstatningsansvarlig fordi han har opptrådt uaktsomt, og en slik handlemåte kan vanskelig tenkes å være i overensstemmelse med koassurandørenes interesser.

10.4 Hva hvis den individuelle klausulen ikke er en fullmakt?

Her er det klart at klausulen, som selv er taus vedrørende spørsmålet, ikke kan suppleres med fullmaktsrettens prinsipp om skadesløsholdelse for utgifter pådratt ved myndighetsutøvelsen.³³³ Lederen er kun en "trigger" for binding, og i dette ligger at han mangler fullmaktsrettslig kompetanse til å forplikte medassurandørene. Konsekvensen er at fullmaktslæren ikke har relevans som deklarasjonsrett. Kan en dekningsforpliktelse for koassurandørene likevel innfortolkes på bakgrunn av *hypotetiske partsforutsetninger*?

Klausulen inngår i enkeltstående avtaler mellom sikrede og hver medassurandør, og forutsetningene for å innfortolke implisitte betin-

---

³³⁰ Se avslutningen av punkt 7.2.4.1 om hovedassurandørens konsultasjonsplikt. Dersom det overhodet er en slik forpliktelse vil det samme gjelde for engelsk rett, jf. punkt 7.2.4.2.

³³¹ Om tilbakekallelse av fullmakter se Woxholth (2006) s. 261, Hov (2002) s. 356–360, Friedman (1996) s. 389–404, Watts (2010) s. 664–666.

³³² Kfr. dog neste kapittel.

³³³ Kfr. punkt 10.2.

gelsler må vurderes ut fra denne partskonstellasjonen.³³⁴

Forpliktelsen kan uttrykkes i *klare formuleringer*, strider *ikke mot de øvrige forsikringsvilkårene* og må anses *rimelig*. Regressretten kan dermed innfortolkes hvis en av de to alternative hovedvilkårene er innfridd.³³⁵

Første spørsmålet blir hvorvidt en plikt for koassurandørene til å dekke lederens utlegg er en *nødvendig betingelse* for en kontraktsmessig avvikling av forsikringskontraktene.

Etter mitt syn er dette tvilsomt. Restitusjonsretten er *egnet* til å sikre en raskere og mer korrekt kontraktsavvikling for partene. Lederen anerkjennes ikke noen selvstendig rettslig kompetanse,³³⁶ men han er likevel den som rent faktisk representerer assurandørsiden og sørger for at sikrede mottar sine rettmessige dekningserstatninger. Dersom lederen ikke tilkjennes en regressrett, medfører det en risiko for at han blir mer tilbakeholden med å foreta utlegg som er i fellesskapets interesser. Dette kan forsinke og/eller vanskeliggjøre havaribehandlingen.

Etter "*business efficacy*"-testen er likevel ikke klar egnethet tilstrekkelig. Betingelsen må være av *essensiell betydning* for delforsikringskontraktene, og dette kan ikke ses uavhengig av den egeninteressen lederen tross alt har i kravprosessen. I tillegg til å fungere som "*trigger*" for koassurandørens kontraktsforpliktelser, forhandler han alltid også for sin egen risikoandel. Med dette følger en selvstendig interesse i å foreta de utleggene som er *nødvendige* for assurandørsidens kontraktsavvikling, uten hensyn til om han senere kan få dekning fra medassurandørene. Under tvil mener jeg dette gir lederen tilstrekkelig initiativ til å foreta de utbetalinger som virkelig er avgjørende for gjennomføringen av kravprosessen.³³⁷ En etterfølgende dekningsrett mot koassurandørene er følgelig ikke nødvendig for forretningsmessig formålstjenelighet og kan ikke anses som et implisitt vilkår etter dette alternativet.

Neste spørsmål blir om forstandige parter *åpenbart* ville ha ment at

³³⁴ Kfr. punktene 7.1, 7.2.5 og 9.2.3.

³³⁵ Jf. punkt 4.2.2.2.

³³⁶ Jf. redegjørelsen for "*trigger*"-mekanismen i punkt 8.3.

³³⁷ Det bør også her understrekes at konklusjonen er usikker; kfr. punkt 4.2.2.1.

FOL-klausulen i delforsikringsavtalene gir uttrykk for en bakenforliggende dekningsforpliktelse i rettsforholdet mellom lederen og koassurandørene.

Dette er ikke aktuelt der lederens utbetaling er forårsaket av en uaktsom overtredelse av hans ”*duty of care*” overfor koassurandørene.³³⁸ Her er det tilstrekkelig å vise til at fornuftige parter etter all sannsynlighet ikke ville ønsket at lederen skulle ha kompensasjon for tap som skyldes eget kontraktsbrudd.

Ellers vil det normalt være rimelig at lederen innehar et restitusjonskrav for sine utlegg i forbindelse med representasjonen. *Rimeligheten* er et selvstendig vilkår etter læren om ”*implied terms*”, men får i tillegg betydning ved fastsettelsen av partenes åpenbare forutsetninger. Klarest er resultatet for regninger som sikrede også kunne sagt seg villig til å legge ut for og som i så fall ville blitt inkludert i rederiets erstatningskrav.³³⁹ Det er sterkt urimelig at koassurandørene skal gå ansvarsfri *fordi* lederen betalte, og jeg mener partene åpenbart ville ha ment at den ledende assurandør skal få dekket slike utlegg.

For utgifter hvor det ikke er et praktisk alternativ at sikrede betaler, berøres ikke koassurandørenes ansvar etter delforsikringsavtalene på samme måte. For eksempel kan det være tale om omkostninger til advokatbistand eller rene administrative utgifter lederen har hatt i forbindelse med oppgjøret. Hva som er ”*åpenbart*” at koassurandørene skal dekke, må etter mitt syn bero på en konkret vurdering av de faktiske kostnadspostene. De utlegg som er viktige for å ivareta assurandørfellesskapets interesser mener jeg også bør kunne kreves dekket etter læren om ”*implied terms*”. Motsatt løsning er tenkelig for kostnader forårsaket av omstendigheter som er i fellesskapets disfavør, uten at det nødvendigvis er tilstrekkelig til å konstantere kontraktsbruddsansvar for lederen.

I dette kapitlet har jeg redegjort for i hvilken grad den ledende assurandøren kan kreve at koassurandørene gir ham kompensasjon for *hans* påløpte utgifter. Det neste kapitlet vedrører en annen situasjon.

---

³³⁸ Jf. punkt 7.2.5.

³³⁹ For eksempel der lederen har betalt anbudsomkostningene, kfr. drøftelsen under punkt 10.3.1.

Vil en sikret som lider tap på grunn av den ledende assurandørens mislighold, kunne tenkes å ha erstatningskrav direkte overfor koassurandørene?

11 Den ledende assurandørens mislighold

11.1 Problemstilling og forutsetninger

Den siste problemstillingen er om den ledende assurandørens mislighold overfor sikrede *også* kan gi rederiet et kontraktsrettslig erstatningskrav mot koassurandørene.

Lederen kan blant annet ha misligholdt en *opplysningsplikt* han har overfor sikrede. Han har for eksempel fått overlevert en besiktigelsesrapport fra sin fagmann og ikke videreformidlet relevante opplysninger som taler i sikredes favør. Jeg legger til grunn at den ledende assurandøren har opptrådt *uaktsomt*, og at det for øvrig er uomtvistet at sikrede har et dekningskrav etter delforsikringsavtalen med lederen.

Videre forutsetter jeg at koassurandørene ikke kan klandres. Delforsikringsavtalene har sammenfallende klausuler slik at koassurandørene utvilsomt er erstatningsansvarlige dersom de selv har utvist uaktsomhet. I forbindelse med ovennevnte opplysningssvikt kunne koassurandørene vært i en posisjon hvor de hadde eller burde hatt kjennskap til den samme informasjonen, og de også unnlot å notifikere sikrede. Når skylden derimot utelukkende ligger hos lederen, må et eventuelt erstatningsansvar for koassurandørene bygge på et *objektivt ansvar*.

Dette er ikke et fullmaktsrettslig spørsmål, men et spørsmål om muligheten for *identifikasjon*. Fullmaktsproblematikken vedrører en mellommanns myndighet til å inngå *nye* forpliktelser på en annens vegne; dvs. lederens rett til å forplikte medassurandørene gjennom beslutninger i havaribehandlingen. Her rettes fokuset mot det faktum at lederen i tillegg har en funksjon hvor han ivaretar rettigheter og oppfyller plikter som *allerede* påhviler koassurandørene etter forsikringsavta-

lene. Det er utelukkende ham sikrede møter gjennom forhandlingsprosessen, og en logisk følge blir at han står for *oppfyllelsen* av de forpliktelsene som påhviler assurandørene i denne fasen.

Med andre ord fremstår lederen i denne henseende som en *oppfyllelseshjelper*. Etter mitt syn utgjør derfor *det norske kontraktshjelperansvaret* og *parallelle engelske ansvarsregler* de relevante objektive ansvarsgrunnlagene.

Følgelig blir vurderingstema om koassurandørene ved avtaleinngåelsen enten har gjort lederen til en *kontraktshjelper* eller gitt sikrede en lignende form for *garanti* for at lederen skal opptre kontraktsmessig ved oppfyllelsen av assurandørsidens forpliktelser.

I det følgende vurderer jeg først om sikrede vil kunne ha et erstatningskrav mot koassurandørene, og deretter ser jeg på rekkevidden av et eventuelt slikt ansvar.

11.2 Har sikrede et erstatningskrav overfor koassurandørene?

Det kontraktsrettslige utgangspunktet er at en debitor bare er erstatningsansvarlig der han misligholder kontraktsforpliktelser ved *egne* uaktsomme handlinger eller unnlater. Både norsk og engelsk rett anerkjenner likevel at en skyldner ikke skal kunne fri seg fra ansvar ved å sette inn en kontraktsmedhjelper, og i slike tilfeller svarer debitor for kontraktshjelperens uaktsomme handlinger som om de var hans egne.³⁴⁰

Avgjørende blir om det er grunnlag for å gi den ledende assurandøren status som kontraktshjelper etter henholdsvis den individuelle klausulen, IHC's bestemmelser og NSPL kapittel 9. Ingen av reguleringsgene behandler spørsmålet direkte.

Slik jeg forstår engelsk praksis, knytter det grunnleggende vurderingstemaet seg til om debitoren kun har påtatt seg en omsorgsforplik-

---

³⁴⁰ Jf. Hagstrøm (2003) s. 469–477. Begrepet kontraktsmedhjelper anvendes ikke i engelsk rett, men et likeartet prinsipp gjelder, se Treitel (2003) s. 758, *Chitty on Contracts* (2008) s. 1364–1366.

telse med hensyn til valget av oppfyllelseshjelper, eller om han også garanterer for en kontraktmessig utførelse av oppdraget. En pedagogisk fremstilling av kriteriet finner vi i rettsavgjørelsen *Won Mee-Wan v Kwan Kin Travel Services Ltd*:³⁴¹

*”The issue is thus whether in this particular contract the first defendant undertook no more than that they would arrange for services to be provided by others **as their agents** (where the law would imply a term into the contract that they would use reasonable care and skill **in selecting** those other persons) or whether **they themselves undertook to supply the services when**, subject to any exemption clause, there would be implied into the contract a term that they would as suppliers **carry out the services with reasonable care and skill.**”*
(mine uthevinger)

Om det er grunnlag for identifikasjon, beror altså på en nærmere fortolkning av FOL-klausulene. Spørsmålet blir om koassurandørene har påtatt seg forpliktelser overfor sikrede med hensyn til *hvordan* representasjonen skal utføres, eller om den ledende assurandørens mislighold i kravprosessen utelukkende vedrører rettsforholdet mellom lederen og sikrede.³⁴²

I *Banque Key Ullmann S.A v Skandia (U.K) Insurance Co. Ltd*³⁴³ berøres problematikken direkte opp mot ”*leading underwriter*” i en koassuranse, og dommeren avviser blankt at hans mislighold kan få betydning for koassurandørenes rettsstilling. Saken gjaldt en forsikring av flere bankers tapsrisikoer overfor samme låntaker. De forsikrede bankene ble svindlet av både låntakeren og egen megler, og den ledende

³⁴¹ [1995] 2 HKLR 541 på s. 545. Dommen er fra Hong Kong, men rettssystemet tilhører ”*common law*”-tradisjonen og formuleringen gir uttrykk for et sikkert engelsk kontraktsrettlig prinsipp, jf. også *Stewart v Reavell’s Garage* [1952] 2 Q.B 545 og *Chitty on Contracts* (2008) s. 1364.

³⁴² Det alternative spørsmålet om koassurandørenes omsorgsforpliktelse i forbindelse med oppnevningen synes lite aktuelt. ”*Leading underwriter*” er identifisert i politen, og sikrede må med dette sies å ha *godkjent partsstillingen* ved avtaleinngåelsen.

³⁴³ [1987] 1 Lloyd’s Rep 69.

assurandør hadde misligholdt en opplysningsplikt³⁴⁴ aktualisert av mistenkelig opptreden fra meglerens side. Koassurandørenes mulige erstatningsansvar var oppe for vurdering, og i denne sammenheng kommenteres det:

*”There is, however, a following market of insurers. They are **not vicariously responsible** for Mr.Dungate’s³⁴⁵ actions. It is conceded that the **only possible case against the following insurers** must be based on the assertion that **they owed a duty** of the utmost good faith (...)³⁴⁶ (mine uthevinger)*

Uttalelsen er et obiter dicta, men dommeren er klar og uforbeholden i sitt syn på rettsstilstanden. Posisjonen ”*leading underwriter*” forstås slik at parten med denne stillingen overhodet ikke innehar noen kontrakts-hjelperfunksjon. Selv om lederen ikke opererte som kaskoassurandør under en havaribehandling, så er det tale om et koassuransefellesskap hvor de samme overordnede hensynene gjør seg gjeldende. Jeg mener domssitatet bør tillegges betydelig vekt for min problemstilling. Følgelig antar jeg samme løsning skal legges til grunn, med mindre *klare holdepunkter* i kontraktsklausulene tilsier at uttrykket skal forstås på en annen måte.³⁴⁷

Dette kan jeg ikke se er tilfellet for *den individuelle klausulen*. Ordlyden regulerer utelukkende koassurandørenes plikt til å godta at forpliktelse som *oppstår* under forhandlingene, blir bindende for hele assurandørfellesskapet. Det er ingen positive holdepunkter for at koassurandørene har avgitt en garanti om at lederen skal opptre kontraktsmessig overfor sikrede i havaribehandlingen.

Tilsvarende kan sies hva gjelder *IHC* sin grunnklausul for lederens myndighet.³⁴⁸ Enkelte av de følgende standardbestemmelsene utpeker

---

³⁴⁴ Opplysningsplikten var et konkret utslag av assurandørens ”*duty of the utmost good faith*”.

³⁴⁵ Dvs. *leading underwriter*.

³⁴⁶ På s. 94.

³⁴⁷ Kfr. uttalelsen fra dommen ”*British Sugar*” referert avslutningsvis under punkt 4.2.4.

³⁴⁸ Jf. klausul 42.1, referert under punkt 6.2.1.

derimot uttrykkelig ”*leading underwriter*” til å oppfylle enkelte forpliktelser som påhviler assurandørsiden etter forsikringsavtalen. I henhold til punkt 46.6 skal lederen ”*give prompt consideration to the making of payment (...)*”, og klausul 46.7 gir ham en direkte plikt til å foreta en avgjørelse ”*in respect of any claim within 28 days of receipt (...)*”.³⁴⁹ Reguleringen er inntatt i hver delforsikring under kapittelevskriften ”*duties of the underwriters (...)*”, og ordlyden gir dermed tydelige indikasjoner på at alle koassurandørene påtar seg et oppfyllelsesansvar overfor sikrede. Jeg antar dette gir tilstrekkelige holdepunkter til å konkludere med at sikrede også har et erstatningskrav mot koassurandørene dersom rederiet lider tap som følge av at lederen misligholder de nevnte forpliktelsene. Pliktene er imidlertid så spesifiserte at jeg ikke kan se det er grunnlag for identifikasjon utover hva koassurandørene direkte garanterer for.

Den overordnede *konklusjonen* for de engelske kontraktsreguleringene er at sikrede ikke kan rette kontraktsrettslig erstatningskrav mot koassurandørene på grunnlag av lederens mislighold. Dette gjelder med unntak for et par konkrete plikter IHC pålegger lederen i forbindelse med kravsoppgjøret.

Norsk obligasjonsrett betoner sterkt prinsippet om at debtors ansvar står uendret selv om han benytter seg av en oppfyllelseshjelper; som hovedregel svarer han for kontraktshjelperens handlinger som om de var hans egne.³⁵⁰ Rent faktisk er det klart at hovedassurandøren tillegges forpliktelser som forutsettes oppfylt i hver delforsikringsavtale med sikrede.³⁵¹ Dette alminnelige obligasjonsrettslige prinsippet mener jeg supplerer Sjøforsikringsplanen, med mindre det er *særlige holdepunkter* for at plankonsipistene har ment å fravike bakgrunnsretten.

³⁴⁹ Kfr. også klausul 46.4.

³⁵⁰ Jf. Rt 1986 s. 1386 på s. 1393. Kontraktshjelperansvaret innebærer at koassurandøren blir erstatningsansvarlig dersom han hadde gjort seg skyldig i uaktsomt mislighold *hvis det var han* som utførte den kontraktsstridige handlingen. Den hypotetiske skyldvurderingen er neppe av stor praktisk interesse for min problemstilling siden aktsomhetsteskelen normalt vil være sammenfallende for alle assurandørene. Kfr. Hagstrøm (2003) s. 475.

³⁵¹ Hovedassurandøren er for eksempel forpliktet til å gjennomføre erstatningsberegningen, jf. NSPL § 9-9 første punkt.

Kontraktshjelperansvaret utgjør det deklarasjonspunktet, og vurderingen bør *ikke* knyttes opp mot hvorvidt koassurandørene positivt har gitt uttrykk for at de garanterer for hovedassurandørens oppfyllelse. Vurderingstemaet blir snarere om kontrakten *fraviker* et slikt oppfyllelsesansvar. En fravikelse vil innebære at det etter medassurandørens delforsikringskontrakter er sikrede som bærer risikoen for hovedassurandørens eventuelle kontraktsbrudd under havaribehandlingen.

Etter fast praksis er det rederiet som utpeker hovedassurandøren,³⁵² og sikredes interesse av å kun måtte forholde seg til et selskap utgjør et viktig hensyn bak representasjonssystemet.³⁵³ Begge momentene trekker i retning av at utvalget ikke har ønsket å gi sikrede en rett til å holde medassurandørene dekningsansvarlige for lederens kontraktsbrudd.

På den andre siden presiserer allerede overskriften til NSPL kapittel 9 at klausulene regulerer forholdet mellom hovedassurandøren og koassurandørene, og dette gjentas i Motivene.³⁵⁴ Det er også forsikrings-selskapenes interesser som utgjør hovedtyngden av bakgrunnen for hovedassurandørsystemet. At plankomiteens fokus er rettet mot rettsforholdet mellom assurandørene, er et tungtveiende argument for at hovedassurandøren opptrer som kontraktshjelper i relasjon til delforsikringsavtalene. Alle forhold tatt i betraktning, kan jeg ikke se at det foreligger tilstrekkelige holdepunkter for en antakelse om at plankonsipistene har ment å fravike obligasjonsrettens utgangspunkt.

Jeg konkluderer derfor med at *den norske reguleringen* pålegger koassurandørene et dekningsansvar for tap sikrede lider som følge av hovedassurandørens kontraktsbrudd. Det er likevel ikke slik at medassurandørene svarer for ethvert mislighold, og jeg går nå over til å redegjøre nærmere for erstatningsansvarets rekkevidde.

11.3 Omfanget av erstatningsansvaret

Etter min oppfatning må altså Sjøforsikringsplanen suppleres med et

---

³⁵² Jf. punkt 3.1.

³⁵³ Jf. kapittel 2.

³⁵⁴ Andre setning i innledningskommentarene til kapittel 9.

prinsipp om at hovedassurandørens mislighold overfor sikrede kan gi grunnlag for et kontraktshjelperansvar for koassurandørene. De engelske kontraktsalternativene gir som utgangspunkt ikke rom for en lignende identifikasjon. Jeg gjør unntak for de pliktene som uttrykkelig pålegges lederen i henhold til IHC kapittel 46, men her blir koassurandørene kun ansvarlige der lederen har misligholdt *disse klausulene*.

Jeg anser det klart at en koassurandør aldri står ansvarlig for mer enn den prosenten av sikredes tap som *tilsvarer risikoandelen* koassurandøren har påtatt seg etter sin delforsikringsavtale. Dette gjelder både i forhold til den norske identifikasjonsregelen og garantiene i IHC.

I punkt10.3.2 berører jeg spørsmålet om lederen kan ha et regresskrav mot koassurandørene i tilfeller hvor han har ytet erstatning til sikrede som følge av eget mislighold. Her avviser jeg at et slikt restitusjonskrav kan hjemles i *avtaleforholdet* mellom lederen og koassurandørene. Problematikken blir særlig interessant dersom lederens mislighold samtidig faller innenfor koassurandørens kontraktshjelperansvar,³⁵⁵ slik at den enkelte medassurandør står direkte ansvarlig overfor sikrede. Kontraktshjelperansvaret må etter mitt syn innebære at koassurandørene er *rett debitor* for den prosenten av sikredes tap som samsvarer med deres risikoandeler etter delforsikringsavtalene. Hvis det er lederen som i første omgang utbetaler hele erstatningen, tilsier *alminnelige rettsgrunnsetninger* at han vil ha et regresskrav mot medassurandørene. Dette baserer seg på det helt overordnede formuerettslige prinsippet om at en part som dekker en annens forpliktelse som utgangspunkt har et regresskrav. Det kan imidlertid med fordel argumenteres for at spesielle forhold ved min partskonstellasjon tilsier at regressretten likevel bør avskjæres. Lederens erstatningsansvar overfor sikrede forutsetter at han har utvist skyld, og det er lite rimelig å gi ham kompensasjon fra sine godtroende medassurandører for utbetalinger forårsaket av kontraktsbruddet.

I *Sjøforsikringsplanen* knyttes ikke koassurandørens kontraktshjelperansvaret direkte opp mot brudd på et fåtall spesifikke forpliktelser. Det

³⁵⁵ Her brukes begrepet som en samlebetegnelse på den norske identifikasjonsregelen og garantiene jeg har innfortolket i IHC kapittel 46; kfr. fotnote 341.

er derfor grunn til å se nærmere på rekkevidden av det norske erstatningsansvaret.

Bakgrunnsrettens *begrensninger* av kontraktshjelperidentifikasjonen vil som utgangspunkt også gjelde for NSPL. Kravet til *saklig tilknytning* mellom misligholdet og representasjonsoppdraget er av spesiell interesse. Det er sikker rett at oppfylleleshjelperens uaktsomme handling må ha sammenheng med de tildelte oppgavene.³⁵⁶ Med andre ord blir koassurandørene kun ansvarlige dersom det er fullmakten hovedassurandøren innehar som har *muliggjort* misbruket.

Forutsetningen får særlig betydning for min problemstilling siden alle forsikringsavtalene har sammenfallende vilkår. Dermed kan hovedassurandøren misligholde sin delforsikringsavtale med sikrede uten at dette nødvendigvis er foranlediget av rollen som assurandørenes representant utad. Dette er den typiske situasjonen blant annet der lederen ikke betaler sikredes erstatningskrav ved forfall.

Fullmaktsforholdet er imidlertid den faktiske bakgrunnen for hovedassurandørens dominerende stilling i *kravsprosessen* og ansvaret han har for *erstatningsberegningen*. I hele perioden fra skademeldingen til forsikringserstatningens størrelse er klarlagt, forholder sikrede normalt seg utelukkende til hovedassurandøren. Lederens mislighold overfor rederiet vil i forhandlings- og beregningsfasen for det vesentligste være muliggjort av representasjonsretten etter NSPL kapittel 9. Et godt eksempel er bruddet på plikten til å videreformidle den informasjonen fra assurandørsidens besiktigelsesfirma som taler i sikredes favør.

Der tilknytningskravet først er oppfylt, legger det obligasjonsrettslige utgangspunktet føringer for en vidtgående kontraktshjelperidentifikasjon. Begrunnelsen er at debitor tross alt er nærmest til å bære følgene av kontraktshjelperens irregulære handlinger, og det gis derfor ikke rom for en alminnelig rimelighetsbegrensning.³⁵⁷ Argumentasjonen synes å vedrøre typetilfellene hvor kreditoren ikke står i en kontraktsmessig relasjon med debitors oppfylleleshjelper.

---

³⁵⁶ Jf. Hagstrøm (2003) s. 475–477, Askeland (2002) s. 218–237.

³⁵⁷ Jf. Hagstrøm (2003) s. 476, sammenlign skl. § 2-1.

Hensynet gjør seg ikke like sterkt gjeldende for min spesielle parts-konstellasjon, og jeg mener derfor det her kan være grunnlag for å innfortolke en *viss rimelighetsbegrensning*. Sikrede har selv valgt hoved-assurandøren og har egeninteresse i at representasjonen opprettholdes. Dette var ikke nok til å avvise kontraktshjelperansvaret, men gir etter mitt syn grunnlag for å innfortolke en begrensning for ekstraordinære tilfeller hvor sikrede tross alt er nærmest til å bære risikoen for misligholdet. Sikrede kan for eksempel ha hatt en egen representant under besiktigelsene, og det beror på en klar forsømmelse fra fagmannens side at han ikke oppdaget de forholdene som hovedassurandøren senere unnlater å opplyse om.

12 Avsluttende refleksjoner

I snaue femti år har norsk praksis vært dominert av Sjøforsikringsplanens formaliserte hovedassurandørsystem, og like lenge har de ulike planutvalgenes syn vært retningsgivende for rettsanvendelsen. De engelske markedsaktørene samles ikke om en felles regulering, og partene vil ofte ha avtalt en individuelt formulert FOL-klausul. Jeg mener den uensartede markedspraksisen har skapt en mer *usikker rettstilstand*.

Avhandlingen har søkt å skissere rettsvirkningene av NSPL og to engelske kontraktsreguleringer. På bakgrunn av sentrale funn vil jeg gi en oppsummerende redegjørelse for hvorfor det engelske systemet bør karakteriseres som mer uavklart. Arbeidet avrundes ved å se hen til om IHC utgjør et klargjørende alternativ.

Kort sagt anser jeg den engelske retten mer usikker fordi Planreguleringen gir klare svar på flere av de grunnleggende tolkningsspørsmålene som er omtvistet i engelsk praksis og teori. De engelske domstolene har fortolket en rekke enkeltstående LUA-klausuler med materielt ulikt innhold, og det er uklart hvilke konkrete retningslinjer som kan trekkes ut av de respektive domsuttalelsene.

Det helt sentrale er at det gjenstår uavklart hvilke minstekrav som

stilles for at en engelsk FOL-klausul får status som fullmakt, slik at fullmaktsrettslige prinsipper supplerer den skrevne teksten.³⁵⁸ Dersom reguleringen ikke anerkjennes som en fullmakt, er det igjen et omtvistet spørsmål hvorvidt lederen har en omsorgsforpliktelse overfor koassurandørene og hvilket nærmere innhold en eventuell slik forpliktelse vil ha.³⁵⁹ Det kan trolig konstanteres at en omsorgsforpliktelse som ikke hjemles i de fullmaktsrettslige prinsippene, ikke innbefatter fullmektigens ”*fiduciary duties*”. Usikkerheten vedrører i hvilken utstrekning omsorgsforpliktelsen også på andre måter skiller seg fra den fullmaktsrettslige regelen.³⁶⁰ Et annet spørsmål som blir betydelig mer uklart dersom fullmaktslæren ikke utgjør relevant bakgrunnsrett, er i hvilken grad lederen vil kunne kreve dekning fra koassurandørene for sine utgifter i forbindelse med representasjonen.³⁶¹

Til sammenligning er det uomtvistet at norske fullmaktsrettslige prinsipper supplerer NSPL kapittel 9 og at hovedassurandøren har en omsorgsforpliktelse i relasjon til enhver beslutning han treffer på grunnlag av sin kontraktsrettslige disposisjonsevne.³⁶² Videre er det liten grunn til å tvile på at hovedassurandøren får dekket omkostninger han har pådratt seg på fellesskapets vegne.³⁶³ Sett opp mot engelsk rett fremstår det norske plansystemet som stabilt og velfungerende, og det gjenstår å se hvilken betydning det får at våre løsninger skal videreføres i en fellesnordisk standardavtale.

Partene vil kunne avhjelpe de påpekte usikkerhetsmomentene i engelsk rett ved å formulere en regulering som direkte løser spørsmålene. IHC anvender begreper som assosieres med fullmaktslæren, og de beste grunner taler for at standardavtalen etablerer et underliggende fullmaktsforhold mellom lederen og koassurandørene.³⁶⁴ Så vidt jeg vet, er avtalen også det engelske markedets første standardiserte detaljregu-

---

³⁵⁸ Kfr. kapittel 5.

³⁵⁹ Kfr. punkt 7.1.

³⁶⁰ Kfr. punkt 7.2.5.

³⁶¹ Kfr. punkt 10.4.

³⁶² Jf. NSPL § 9-2 (1) og punkt 7.2.2.1.

³⁶³ Jf. § 9-11 og punkt 10.2.

³⁶⁴ Jf. punkt 5.2.3.

lering av yttergrensene for den ledende assurandørens representasjonsrett. Sammenlignet med andre engelske FOL-klausuler mener jeg regelverket gir et klargjørende alternativ. Vinner IHC bredere støtte i fremtiden, vil vi antakelig også oppnå større grad av forutberegnelighet i det engelske markedet.

Register

Bøker og artikler

- Askeland, Bjarte *Erstatningsrettslig identifikasjon*. Oslo, 2002.
- Bennett, Howard *The law of marine insurance*. 2. utg. Oxford, 2006.
- Brækhus, Sjur og Alex. *Håndbok i kaskoforsikring*. Oslo, 1993.
- Bull, Hans Jacob *Norsk Sjøforsikringsplan av 1996*. I: Festskrift til Jon Sandström. Oslo, 1997. S. 43–54.
- Bull, Hans Jacob *Forsikringsrett*. Oslo, 2008.
- Chitty on Contracts. Volume I, General Principles*. Beale, H.G ... [et al.]. 30.utg. London, 2008.
- Clarke, Malcolm A. *The Law of Insurance Contracts*. 6.utg. London, 2009.
- Cownie, Fione, A. Bradney og M. Burton *English Legal System in Context*. 4.utg. London, 2007.
- Darbyshire, Penny *Darbyshire on the English legal system*. 8. utg. London, 2005.
- David, Rene og John E.C. Brierley *Major legal system in the world today. An introduction to the Comparative Study of Law*. 3.utg. London, 1985.
- Dunt, John *Marine Cargo Insurance*. London, 2009.
- Eckhoff, Torstein. Redigert av Jan Helgesen *Rettskildelære*. 5. utg. Oslo, 2001.
- Falkanger, Thor *Tolkning av sjørettslige standardkontrakter – særlig om betydningen av forarbeider*. I: Festskrift til Birger Stuevold Lassen. Oslo, 1997. S. 289–302.
- Falkanger, Thor og Hans Jacob Bull *Sjørett*. 7.utg. Oslo, 2010.
- Friedman, G.H.L *The law of agency*. 7.utg. London, 1996.

- Goodacre, J. Kenneth *Marine Insurance Claims*. 3.utg. London, 1996.
- Hagstrøm, Viggo *Obligasjonsrett*. 4. utg. Oslo, 2003.
- Harder, Sirko *Measuring Damages in the Law of Obligations*. Oxford, 2010.
- Henley, Christopher *The Law of Insurance Broking*. 2.utg. London, 2004.
- Herre, Johnny *Ersättningar i köprätten*. Stockholm, 1996.
- Hoffmann, William *A common law of reinsurance loss settlement clauses: A comparative analysis of the Judicial Rule Enforcing the Reinsurer's Contractual Obligation to Indemnify the Reinsured for Settlements*. I: Lloyd's Maritime and Commercial Law Quartely. London, 1994. S. 47–93.
- Hov, Jo *Avtaleslutning og ugyldighet*. 3.utg. Oslo, 2002.
- Hudson, N. Geoffrey og Tim Madge *Marine Insurance Clauses*. 4.utg. London, 2005.
- Huser, Kristian *Avtaletolkning*. Bergen, 1983.
- Karia, Chirag og David Semark *Remoteness in contract, The Achilleas and The Sylvia: what does it mean?*. I: Shipping & Trade Law. Vol. 10. Nr. 4. 2010.
- Lewison, Sir Kim *The Interpretation of Contracts*. 4. Utg. London, 2007.
- Mathieu, Robert *The Institute Time Clauses for Hulls, 1. November, 1995*. I: Marine Insurance at the turn of the Millennium. Oxford, 1999. S. 203–221.
- Meidell, Andreas *Reassuranskontrakten – en kort innføring*. I: Tidsskrift for forretningsjuss, 2006. S 203–212.
- Merkin (a), Robert *Colinvaux's Law of Insurance*. 9.utg. London, 2010.
- Merkin (b), Robert *Marine Insurance Legislation*. 4.utg. London, 2010.
- Mitchell, Catherine *Interpretation of contracts*. London, 2007.

- O'Neill, P.T and J.W Woloniecki *The law of reinsurance in England and Bermuda*. 2. utg. London, 2004.
- Schoenbaum, Thomas J. *Admiralty and Maritime Law: Volume 2*. 2.utg. USA, 1994.
- Shears, Peter og Graham Stephenson *James' Introduction to English Law*. 13. utg. London, 1996.
- Snell's Equity*. McGhee, John ... [et al.]. 32.utg. London, 2010.
- Staughton, Sir Christopher *How do the courts interpret commercial contracts*. I Cambridge Law Journal. Vol. 58. Nr. 2. 1999. S. 303–313..
- Thompson, Barry *Surveying marine damage: a handbook for marine surveyors and a guide for underwriters, shipowners, lawyers particularly for insurance claims*. 2.utg. London, 2006.
- Treitel, Sir Guenter *The law of contract*. 11.utg. London, 2003.
- Vibe, Kaja de *Reassuransekontrakter*. MarLus nr. 338, 2006.
- Watts, Peter og F.M.B Reynolds *Bowstead and Reynolds on Agency*. 19.utg. London, 2010.
- Wikborg, Erling *Hovedassurandørens retslige stilling*. ND 1927 s. 193-221.
- Wilhelmsen, Trine-Lise og Hans Jacob Bull *Handbook in hull insurance*. Oslo, 2007.
- Wilhelmsen, Trine-Lise *Årsaksproblemer i erstatningsretten - Årsakslærer, formålsbetraktninger og økonomisk effektivitet*. Oslo, 2011.
- Worthington, Sarah *Equity*. 2.utg. Oxford, 2006.
- Woxholth, Geir *Avtalerett*. 6. utg. Oslo, 2006.
- Aarum, Kristin Normann *Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper*. Oslo, 1994.

Avgjørelser

Rettspraksis fra Norge

Norges Høyesterett

Rt 1986 s. 1386 «*Block Watne*»

Rt. 1991 s. 220 «*Fjernvarme*»

Rt. 1998 s. 1032 «*Lomitadommen* » (også inntatt i ND 1998 s. 216)

Lagmannsrettene

LB-1996-3316 (Borgarting)

LB-1998-783 (Borgarting)

LG-2009-106707 (Gulating)

Kristiania Sjøret (datidens førsteinstans i sjørettssaker)

ND 1914 s. 285

Voldgiftspraksis fra Norge

ND 1934 s. 58

Rettspraksis fra England

House of Lords

Armagas Ltd v Mundogas SA (“*The Ocean Frost*”), [1986] 2. Lloyd’s Rep. 109, 21. april 1986.

Hendersen v Merret Syndicates Ltd, [1994] 2. Lloyd’s Rep. s 468, 28. mars 1994.

Investors Compensation Scheme v West Bromwich Building Society, [1998] 1. W.L.R. 896, 19. juni 1997.

Jackson v. Royal Bank of Scotland (“*Jackson*”), [2005] 1. Lloyd’s Rep.

366, 27. januar 2005.

Sylvia Shipping Co Ltd v Progress Bulk Carriers Ltd (“*The Sylvia*”),
[2010] EWHC 542, 5.mars 2010.

Transfield Shipping Inc v Mercator Shipping Inc (“*The Achilles*”),
[2008] UKHL 48, 9. juli 2008.

Court of Appeal

Absalom v TRCU Ltd, [2006] 2. Lloyd’s Rep. 129, 19. desember 2005.

*American Internation Marine Agency of New Work Inc & Anor v
Dandridge* (“*Dandridge*”), [2005] EWHC 829, 05. mai 2005.

*Assicurazioni Generali SpA v CGU International Insurance plc and
others* (“*Assicurazioni Generali*”), [2004] E.W.C.A Civ. 429, 6. april
2004.

British Sugar Plc v NEI Power Projects Ltd (“*British Sugar*”), (1997) 87
B.L.R., 21. februar 1997.

Brown v. K.M.R. Services Ltd, [1995] 2. Lloyd’s Rep. 513, 26. juni 1995.

Hawley v Luminar Leisrue Ltd, [2006] I.R.L.R. 817, 21. januar 2006.

Insurance Company of Africa v Scor (UK) Reinsurance Co Ltd (“*Scor*”),
[1985] 1. Lloyd’s Rep. 312, 24. juli 1984.

Marcan Schipping (London) Ltd v Polish Steamship Co (“*The Manifest
Lipkowy*”), [1989] 2. Lloyd’s Rep. 138, 8. februar 1989.

Star Shipping A.S v. China National (“*The Star Texas*”), [1993] 2.
Lloyd’s Rep. 445, 20. mars 1993.

Wells v Cooper, [1958] 2. Q.B 265, 5. mai 1958.

Queens Bench Division (en av tre avdelinger i High Court)

Banque Key Ullmann S.A v Skandia (U.K) Insurance Co. Ltd (“*Banque
Key*”), [1987] 1. Lloyd’s Rep. 69, 29. juli 1986.

Barlee Marine Corp v Trevor Rex Mountain (“*The Leegas*”), [1987] 1.
Lloyd’s Rep. 471, 29. januar 1987.

Daly v Lime Street Underwriting Agencies Ltd, [1987] 2.F.T.L.R. 277, 4. juni 1987.

Helmville Ltd v. Yorkshire Insurance Co Ltd. (“*The Medina Princess*”), [1965] 1. Lloyd’s Rep. 361, 21. desember 1964.

Mander v Commercial Union, [1998] Lloyd’s Rep. I.R. 93, 21. januar 1998.

Roar Marine Ltd v Bimeh Iran Insurance Co (“*Roar Marine*”), [1998] 1. Lloyd’s Rep 423, 26. november 1997.

Roadworks (1952) Ltd c Charman (“*Roadworks*”), [1994] 2. Lloyd’s Rep. 99, 23. mars 1993.

Stewart v Reavell’s Garage, [1952] 2 Q.B 545, 7. april 1952.

Unum Life Insurance Co of America v Israel Phoenix Assurance Co Ltd (“*Unum*”), [2002] Lloyd’s Rep. I.R. 374, 16. mars 2001.

Exchequer Court (utgjorde tidligere en del av High Court)

Hadley v. Baxendale, (1854) 9 Ex. 341, 23.februar 1854.

Rettspraksis fra Hong Kong

Won Mee-Wan v Kwan Kin Travel Servises Ltd [1995] 2 HKLR 541.

Formelle lover og forskrifter

Norske formelle lover

Avtaleloven, Lov om avslutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeserklæringer av 31.mai 1918.

Forsikringsavtaleloven, Lov om forsikringsavtaler av 16. juni 1989.

Skadeerstatningsloven, Lov om skadeerstatning av 13.juni 1969.

Engelske formelle lover

Lloyd’s Act av 23. juli 1982.

Marine Insuranse Act av 21. desember 1906.

Engelske forskrifter ("byelaws")

Claims Scheme 2006, med inkorporerte Pilot Scheme 2010. Forskriften er i sin helhet vedlagt Bulletin av 30. november 2009, ref. Y4341. Tilgjengelig på www.lloyds.com.

Underwriting byelaw av 4. juni 2003 (nr.2 av 2003). Tilgjengelig på www.lloyds.com.

Standardkontrakter og tilhørende forarbeider

Norske standardvilkår

NSPL Norsk Sjøforsikringsplan av 1996 (versjon 2010).

NSPL 1999 Norsk Sjøforsikringsplan av 1996 (versjon 1999).

NSPL 1964 Norsk Sjøforsikringsplan av 1964.

De norske forarbeidene

Motivene til Norsk Sjøforsikringsplan av 1996 (versjon 2010)

Motivene til Norsk Sjøforsikringsplan av 1996 (versjon 1999)

Motivene til Norsk Sjøforsikringsplan av 1964

Engelske standardvilkår mv.

GUA General Underwriters Agreement.

IHC International Hull Clauses 1/11/03.

IHC 2002 International Hull Clauses 1/11/02.

ITCH English Institute Time Clauses Hull 1/10/83.

ITCH 1995 English Institute Time Clauses Hull 1/11/95.

Lloyd's Claims Management Principles 1/07/05. Vedlagt Bulletin av 1. juli 2005, ref. Y3579. Tilgjengelig på www.lloyds.com.

MRC   Market Reform Contract av 2007.

Øvrige forkortelser

Cefor	The Nordic Association of Marine Insurers
FOL	Follow the leader
IUA	The International Underwriting Association of London
Lloyd's	Lloyd's Underwriters
Lloyd's Rep	Lloyd's Law Reports
Lloyd's Rep I.R	Lloyd's Law Reports Insurance & Reinsurance
LUA	Leading Underwriter Agreement

Sjørettsfondets utgivelser

Sjørettsfondet fremmer forskning innen sjørett, transportrett, petroleumsrett, energirett og beslektede juridiske emner. I tidsskriftet *Marlus*, inkludert *Scandinavian Institute Maritime and Petroleum Law Yearbook (SIMPLY)*, publiserer studenter og forskere sine arbeider. Fondet utgir også pensumlitteratur for studenter.

Tidsskriftet *Marlus* - siste utgaver

401	BRUSERUD, Herman	Villfarelse som ugyldighets- og forpliktelsesgrunnlag. 2011. 74 s.
402	KIØVE, Tormod	P&I assurandørens risikoeksponering ved lasteskadeansvar under unimodal og multimodal transport. 2011. 148 s.
403	GRAM MORTENSEN, Bent Ole	Dansk regulering af havvindmøller. 2011. 178 s.
404	Articles in Petroleum Law	Med bidrag av Ulf Hammer, Anne-Karin Nesdam, Dagfinn Nygaard, Knut Kaasen, Jan B Jansen og Joachim M Bjerke. 2011. 374 s.
405	UELAND, André Lamark	Offshore rørtransport av CO2 fra kontinentet til lagringssted på norsk sokkel. 2011. 146 s.
406	Sjørøveri og logistikkavtaler	Foredrag fra det 24. Nordiske Sjørettsseminar i Reykjavik, august 2010. Bidrag av Anniken Enersen, Trine-Lise Wilhelmsen, Vibeke Kofoed, Ulla Fabricius og Johan Schelin. 2011. 78 s.
407	WOLL, Linn-Beate	Hvordan sjørøveri påvirker risikofordelingen i et tidscerteparti. 2012. 124 s.

Bøker utgitt av Sjørettsfondet

- Syversen, Jan: Skatt på petroleumsutvinning. ISBN 82-90260-33-4
762 s. 1991.
- Askheim, Bale, Gombrii, Herrem, Kolstad, Lund, ISBN 82-90260-34-2
Sanfelt, Scheel og Thoresen: Skipsfart og
samarbeid. Maritime joint ventures i rettslig
belysning. 1119 s. 1991.
- Brækhus, Sjur og Alex Rein: Håndbok i ISBN 82-90260-37-7
kaskoforsikring På grunnlag av Norsk
Sjøforsikringsplan av 1964. 663 s. 1993.
- Hans Peter Michelet: Last og ansvar. Funksjons- ISBN 82-90260-36-9
og risiko- fordeling ved transport av gods under
tidscerteparti. (Hefte) 180 s. 1993.
- Røsæg, Erik: Organisational Maritime Law. 121 s. (Utsolgt)
1993.
- Nygaard, Dagfinn: Andres bruk av ISBN 82-90260-40-7
utvinningsinnretninger. 365 s. 1997
- Bull, Hans Jacob: Hefte i sjøforsikringsrett. 60 s. (Utsolgt)
2. utg. 1997.
- Michelet, Hans Peter: Håndbok i tidsbefraktning. ISBN 82-90260-31-8
600 s. 1997.
- Arnesen, Finn, Hans Jacob Bull, Henrik Bull, ISBN 82-90260-42-3
Tore Bråthen, Thor Falkanger, Hans Petter
Graver: Næringsreguleringsrett 187 s. 1998.
- Brautaset, Are, Eirik Høiby, Rune O. Pedersen og ISBN 82-90260-43-1
Christian Fredrik Michelet: Norsk Gassavsetning
- Rettslige hovedelementer 611 s. 1998.
- Karset, Martin, Torkjel Kleppo Grøndalen, ISBN 89-90260-47-4
Amund Lunne: Den nye reguleringen av
oppstrøms gassrørledningsnett. 344 s. 2005.
- Falkanger, Thor og Hans Jacob Bull: Sjørett. 7. ISBN
utg. 602 s. 2010. 978-82-90260-48-9

Ny distribusjonsordning

Bøker, pensum og tidsskriftet MarLus distribueres nå via nettbokhandelen Audiatur og andre bokhandler. Nordisk institutt for sjørett håndterer ikke lenger bestillinger.

Informasjon om priser på enkeltnummer av MarLus er oppdatert på audiatur.no <Bokhandel. For bestilling på nett, søk på den aktuelle tittelen eller klikk på lenken Sjørettsfondet i bunnteksten på siden. Her er en side med lenker til alle utgivelser fra Sjørettsfondet. Du kan også bestille på epost: kontakt@audiatur.no

Fullstendig oversikt over Sjørettsfondets utgivelser finnes på nettsidene til Nordisk institutt for sjørett: jus.uio.no/nifs. Se banneret MarLus nede til høyre på siden.

Tidsskriftet MarLus – ny abonnementsordning

Til nå har det vært mulig å abonnere på enkeltnummer og innbundet årgang. Fra årgang 2010 tilbyr Sjørettsfondet abonnement med flere valgmuligheter:

A: Alle utgaver

B: Innbundet årgang

C: Sjørett (på norsk og engelsk)

D: Petroleums- og energirett (på norsk og engelsk)

E: Utgaver på engelsk, inkludert SIMPLY
(både sjørett, petroleums- og energirett)

F: SIMPLY

For å tegne abonnement, send epost til: kontakt@audiatur.no Prisen vil variere med sidetall per publikasjon og antall utgivelser i året. Faktura basert på kostnader sendes i etterkant et par ganger i året. For de elleve utgavene i 2011 på totalt 1845 sider, ble prisen tilsammen under 2 500 kr i utsalg.

Innen samme tema

Forskere ved Nordisk institutt for sjørett gir ut faglitteratur på flere forlag.

Trine-Lise Wilhelmsen og Hans Jacob Bull: Handbook on Loss of Hire Insurance

This is the first edition of a handbook in Norwegian hull insurance based on the Norwegian Marine Insurance Plan 1996 Version 2007 with a comparative look to English marine insurance.

The purpose of the book is partly to provide a handbook for the marine insurance market, both in Norway and in other countries, partly to serve as part of the main literature in the new course in Marine Insurance that was introduced at the Scandinavian Institute of Maritime law during the spring of 2007.

Se også <http://www-adm.jus.uio.no/nifs/forskning/publikasjoner/>

THE SCANDINAVIAN INSTITUTE OF MARITIME LAW is a part of the University of Oslo, with close links to the faculty's Centre for European Law. The Institute is also connected to the Nordic Council of Ministers and cooperates with researchers from Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden – recently also from Northwest Russia and the Baltic states.

The core research areas of the Institute are maritime and transport law, petroleum law and energy law. Members of the Institute also engage in teaching and research in general commercial law and EU law. The Institute offers two master programmes and several graduate courses.

In MARIUS, issued at irregular intervals, articles are published in the Nordic languages or English.

ISSN: 0332-7868

